

Азия/Еуропа

Ақпараттық сараптама журналы
Басылымның 3-ші жылы, №35, Желтоқсан 2018

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN AYLIK YAYINIDIR ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАТЫН БАСЫЛЫМЫ

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ BÜYÜK BOZKIRIN YEDİ YÖNÜ

**ROGUN HYDROPOWER PLANT
IN ACTION: THE FIRST UNIT IS
COMMISSIONED**

РОГУНСКАЯ ГЭС В ДЕЙСТВИИ:
ПЕРВЫЙ АГРЕГАТ ВВЕДЕН В
ЭКСПЛУАТАЦИЮ

ALBİNA MURATBEK

22

**ASIAN INFRASTRUCTURE
INVESTMENTS BANK'S CENTRAL
ASIAN PROJECTS**

ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКИЕ
ПРОЕКТЫ АЗИАТСКОГО БАНКА
ИНФРАСТРУКТУРНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

AZHAR SERIKKALIYEVA

32

**ORTA ASYA'DA
SİNOFOBİ
ALGISI**

ОРТАЛЫҚ
АЗИЯДАҒЫ СИНОФОБИЯ
КӨЗҚАРАСЫ

OMİRBЕК HANAYI

41

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Vakur Sümer

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Zhengizkhan Zhanaltay

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Dr. Zhandos Ranov

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Zhengizkhan Zhanaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Omirbek Hanayi
Aigerim Manatkızı
Kanat Makhanov

Sekretarya / Хатшылық
Saltanat Suleymen

Teknik Redaksiyon / Техникалық редактор
Kanat Makhanov

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Vakur Sümer
Zhengizkhan Zhanaltay
Dr. Zhandos Ranov
Dr. Gulnar Nadirova
Dauren Aben

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Mülakat, haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

"Сұхбат", "Ақпараттық сараптама" және "Өзекті пікір" айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOÇ. DR. VAKUR SÜMER

Değerli okuyucularımız,

Asya Avrupa'nın 35. Sayısı ile karşınızdayız. Bu sayımızda da bir infografik, bölgemizle ilgili çeşitli analiz ve yorumlar ile Enstitü etkinliklerimizi sizler ile paylaşıyoruz.

Elinizdeki sayı ile ilgili bilgilere geçmeden önce, bir önemli haberi sizlerle paylaşmak isteriz.

Bu sayıyı yayına hazırlarken, bölgemizi de yakından etkileyen ABD-Çin arasındaki ticaret savaşının seyriyle ilgili ciddi denebilecek bir gelişme yaşandı. Bilindiği üzere son aylarda söz konusu iki ülke arasında karşılıklı gümrük vergileri üzerinden sürdürülen bir çıkar çatışması gündemde idi. Kasım ayı sonunda G-20 Zirvesi için Arjantin'de bulunan iki ülke lideri, "ticaret savaşı" olarak adlandırılan süreci üç aylığına dondurma kararı aldılar.

Uluslararası sistemdeki bu iki önemli oyuncu arasındaki gerilim yalnızca kendileriyle sınırlı kalmayıp tüm dünya için belli ekonomik hatta siyasi riskler barındırmaktadır. Ekonomistlerin son dönemde dikkat çektiği bir konu olan Çin'in ekonomik olarak yavaşlaması, Avrasya'daki pek çok ülke için, belki de Çin ile gerçekleştirdikleri ticaretin daha dengeli bir seyre yönelmesi olasılığını taşısa da, genel olarak daha az ticaret yapılmasına neden olacaktır. Umuyoruz ki, bir an evvel ülkeler arası ticaretin daha da geliştirilmesine yönelik faaliyetler üzerine yoğunlaşılar, gerek Avrasya'da gerekse küresel düzlemde işbirliği öne çıkar, ve tüm devletlerin kazançlı çıkacağı süreçler desteklenir. Bunun ilk adımının "ticaret savaşları" yerine "ticarette iyileştirilmiş işbirliği" olacağına inanıyoruz.

Asya Avrupa'nın bu sayısında yer verdiğimiz analizlerden bir tanesi Çin'in ekonomik alanlar başta olmak üzere, genel olarak yükselişinin düşünsel yansımalarına odaklanıyor, ve Orta Asya'daki Çin algısını veriler üzerinden değerlendiriyor.

2015 yılı sonunda resmen faaliyetlere başlayan Asya Altyapı Yatırımları Bankası da, Çin'in inisiyatifleri ile kurulan ilk çok taraflı finansal kurum olma özelliği ile öne çıkıyor. Bu konuyu da bir analiz ile elinizdeki sayıda işliyoruz.

Tacikistan'daki Rogun Barajı'nın ilk etabının tamamlanması, bir başka değerlendirmemizin konusunu oluşturuyor. Bütününü bitirildiğinde, Orta Asya'nın en büyük barajı olacak Rogun, Duşanbe'nin bölgedeki öneminin artması sonucunu doğuracak. Bu baraj ile Tacikistan'ın enerji üretimi ikiye katlanacak ve ülke, bölgenin en önemli elektrik ihracatçısı konumuna gelecek.

Bir diğer analiz yazımızda, üniversitelerde çevre meselelerinin ele alınışındaki eksiklikler, ve akademik camianın çevre sorunlarına daha fazla duyarlı olması gerektiği, özellikle Kazakistan'daki örnekler bağlamında tartışılıyor.

Yeni sayımızda görüşebilmek dileğiyle,

Kürmetli okuyman қауым!

Назарларыңызға «Азия Еуропа» журналының 35-ші санын ұсынып отырмыз. Бұл санымызда бір инфографика, аймаққа қатысты әртүрлі талдаулар мен сараптамаларды дайындап, Институт іс-шараларымен бөлісуді жөн көрдік.

Журналдың бұл санында жарияланған ақпаратқа көшпес бұрын, сіздермен бір маңызды жаңалықпен бөліскіміз келіп отыр. Бұл санды жариялауға дайындап жатқанда аймаққа үлкен әсер ететін АҚШ пен Қытай арасындағы сауда соғысында айтуға тұрарлықтай өзгерістер болды. Соңғы айларда аталмыш екі ел арасында өзара кедендік баж салығы бойынша мүдделер қақтығысы болған еді. Қараша айының соңында G20 саммитіне қатысу мақсатында Аргентинаға сапармен барған екі елдің көшбасшысы «сауда соғысын» үш айға тоқтату туралы шешім қабылдады.

Халықаралық жүйедегі осы екі маңызды актор арасындағы шиеленіс олармен шектеліп қана қоймай, экономикалық және саяси тұрғыдан бүкіл әлем үшін қауіп төндіруде. Экономистер арасында өзекті тақырыпқа айналған Қытайдың экономикалық құлдырауы Еуразиядағы көптеген елдер үшін Қытаймен сауда-саттықты теңдестіруге әкелсе де, жалпы сауда-саттықты азайтады. Елдер арасындағы сауда-саттықты одан әрі дамытуға бағытталған іс-шаралар дереу күшейтіліп, Еуразияда да, бүкіл әлемде де ынтымақтастыққа көбірек көңіл бөлініп, барлық мемлекеттерге пайдасын тигізетін үдерістерге қолдау көрсетіледі деген үміттеміз. «Сауда соғыстарының» орнына «сауда саласындағы ынтымақтастықтың жақсартылуы» осы жолдағы алғашқы қадам болатынына сенімдіміз.

«Азия Еуропа» журналының бұл санындағы талдаулардың бірінде Қытайдың әсіресе, экономикалық дамуына байланысты жалпы тұрғыдан күшеюіне байланысты туындаған ой-пікірлер қарастырылып, Орталық Азияның Қытайға көзқарасы деректер арқылы зерттелді.

2015 жылдың соңында ресми түрде қызмет ете бастаған Азия Инфрақұрылымдық Инвестициялар Банкі Қытайдың бастама-сымен құрылған алғашқы көпжақты қаржы институты болып табылады. Бұл мәселе де талдаулардың бірінде жан-жақты зерттелді.

Тәжікстандағы Rogun ГЭС-інің бірінші кезеңінің аяқталуы тағы бір талдаудың басты тақырыбына айналды. Толығымен аяқталғаннан кейін Орталық Азиядағы ең үлкен су қоймасы болатын Rogun ГЭС-і Душанбенің аймақтағы маңыздылығын арттырады. Бұл су қоймасының арқасында Тәжікстанның энергетикалық өндірісі екі есе артады, ал Тәжікстан электр энергиясының аймақтағы ең ірі экспорттаушысына айналады.

Тағы бір талдауда жоғары оқу орындарында экологиялық мәселелерді шешудегі кемшіліктер мен академиялық қоғамдастықтың экологиялық мәселелерге көбірек көңіл бөлу қажеттігі әсіресе Қазақстан мысалы негізінде талқыланды.

Келесі санда қайта қауышқанша.

ÖNSÖZ

АЛҒЫСӨЗ

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ

DOÇ. DR. VAKUR SÜMER.....1

ÖZEL YAZI

АРНАЙЫ МАҚАЛА

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫНЫҢ «ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ»

АТТЫ МАҚАЛАСЫ

BÜYÜK BOZKIR'IN YEDİ YÖNÜ.....4

GÜNCEL

ӨЗЕКТІ ПІКІР

ROGUN HYDROPOWER PLANT IN ACTION: THE FIRST UNIT IS COMMISSIONED

РОГУНСКАЯ ГИДРОЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ В ДЕЙСТВИИ:

ЗАПУЩЕН ПЕРВЫЙ АГРЕГАТ

ALBINA MURATBEKOVA.....22

ASIAN INFRASTRUCTURE INVESTMENTS BANK'S CENTRAL ASIAN PROJECT

ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКИЕ ПРОЕКТЫ АЗИАТСКОГО БАНКА

ИНФРАСТРУКТУРНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

AZHAR SERIKKALIYEVA.....32

ORTA ASYA'DA SİNOFOBİ ALGISI

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ СИНОФОБИЯ КӨЗҚАРАСЫ

OMIRBEK HANAYI.....41

PRACTICAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

GULNAR NADIROVA.....49

SLOW LABOR PRODUCTIVITY AS BURDEN FOR LONG-TERM

ECONOMIC GROWTH OF KAZAKHSTAN

СЛАБЫЙ РОСТ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА ОБРЕМЕНЯЕТ

ДОЛГОСРОЧНЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ КАЗАХСТАНА

KANAT MAKHANOV.....57

KAZAKHSTAN-RUSSIAN RELATIONS: RISK FACTORS

КАЗАХСТАНСКО-РОССИЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ: ФАКТОРЫ РИСКА

ASSET ORDABAYEV.....66

HABER-YORUM

АҚПАРАТТЫҚ САРАПТАМА

CSTO PEACEKEEPING EXERCISE HELD IN RUSSIA.....	74
ÇİN KAMU GÜVENLİĞİ BAKANI'NIN HİNDİSTAN ZİYARETİ.....	76
KAZAKHSTAN ECONOMIC STUDIES CENTER OPENS IN CHINA.....	78
UKRAYNA DEVLET BAŞKANI POROŞENKO'NUN TÜRKİYE ZİYARETİNİN SONUÇLARI	80
ASEAN-ÇİN DENİZDE ARAMA VE KURTARMA TATBİKATI.....	82
THE MELLOW CHARM OF THE "JAPANESE AUTUMN"	84
KAZAKHSTAN IMPROVES ITS DOING BUSINESS RANKING.....	86
ÇİN ULUSLARARASI İTHALAT FUARI (CIE).....	88
KAZAKHSTAN CONCLUDES THE 2018 HARVESTING CAMPAIGN	90
США ВНОВЬ ВВЕЛИ САНКЦИИ В ОТНОШЕНИИ ИРАНА, НО НЕФТЬЮ ПОКА ТОРГОВАТЬ МОЖНО	92
AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ KAPSAMINDA DİJİTAL ULAŞIM KORİDORLARI PLANLANMAKTADIR.....	95
CHINA EXPANDS ITS SATELLITE NAVIGATION SYSTEM.....	97
RISING CONCERNS AROUND CHINESE ECONOMIC DECLINE	99
FIRST INTERREGIONAL FORUM BETWEEN KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN.....	101
TÜRK AKIMI PROJESİNİN TÜRKİYE VE RUSYA İÇİN YARATTIĞI AVANTAJLAR	103
GAZPROM COMPLETES OFFSHORE SECTION OF TURKSTREAM	105
ÇİN'DE KAZAKİSTAN EKONOMİK ARAŞTIRMA MERKEZİ AÇILDI	107
NEW ACADEMIC INITIATIVES IN EUROPE.....	109
OIL PRICE DECLINE WORSENS ECONOMIC PROJECTIONS OF KAZAKHSTAN	111
KAZAKH PRIME MINISTER'S VISIT TO CHINA FURTHER SYNERGIZES BILATERAL COOPERATION	113
ЕС И ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ: В ОЖИДАНИИ НОВОЙ СТРАТЕГИИ.....	115

ETKİNLİKLER

ІС-ШАРАЛАР

.....	118
-------	-----

İNFOGRAFIK

ИНФОГРАФИКА

.....	142
-------	-----

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫНЫҢ «ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТИ ҚЫРЫ» АТТЫ МАҚАЛАСЫ

NURSULTAN NAZARBAYEV'İN¹ "BÜYÜK BOZKIR'IN YEDİ YÖNÜ" İSİMLİ MAKALESİ²

Кеңістік – барлық нәрсенің, ал уақыт – бүкіл оқиғаның өлшемі. Уақыт пен кеңістіктің көкжиегі тоғысқан кезде ұлт тарихы басталады. Бұл – жай ғана әдемі афоризм емес.

Шын мәнінде, немістердің, италиялықтардың немесе үнді халықтарының жылнамасына көз жүгіртсек, олардың мыңдаған жылды қамтитын төл тарихындағы ұлы жетістіктерінің дені осы елдер қазір мекен етіп жатқан аумақтарға қатыстылығы жөнінде сұрақ туындайтыны орынды. Әрине, ежелгі Рим деген қазіргі Италия емес, бірақ италиялықтар өздерінің тарихи тамырымен мақтана алады. Бұл – орынды мақтаныш. Сол сияқты, ежелгі готтар мен бүгінгі немістер де бір халық емес, бірақ

→

Mekân her şeyin, zaman ise tüm vakalarını ölçüsüdür. Mekân ile zaman birleştiği çağda ulusun tarihi başlar. Bu sıradan bir özdeyiş olarak değerlendirilecek tespit değildir.

Gerçekten de Almanların, İtalyanların veya Hint halklarının yıllıklarına baktığımızda bu milletlerin binlerce yıllık tarihlerindeki büyük başarılarını önemli bir kısmının mekân tuttuk-

1 Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı

2 Makalenin özgün biçimi için bk. http://www.akorda.kz/kz/events/akorda_news/press_conferences/memleket-basshysynyn-uly-dalanyn-zheti-kyry-atty-makalasy Bu çeviri <https://www.facebook.com/kzembassy/posts/516312275549309> adresinde Kazakistan Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti nezdindeki Büyükelçiliği'nin ilan ettiği çeviridir.

олар да Германияның мол тарихи мұрасының бір бөлшегі. Полиэтникалық бай мәдениеті бар ежелгі Үндістан мен бүгінгі үнді халқын тарих толқынында үздіксіз дамып келе жатқан бірегей өркениет ретінде қарастыруға болады.

Бұл – тарихқа деген дұрыс ұстаным. Сол арқылы түп-тамырымызды білуге, ұлттық тарихымызға терең үңіліп, оның күрмеулі түйінін шешуге мүмкіндік туады.

Қазақстан тарихы да жеке жұрнақтарымен емес, тұтастай қалпында қазіргі заманауи ғылым тұрғысынан қарағанда түсінікті болуға тиіс. Оған қажетті дәйектеріміз де жеткілікті.

Біріншіден, қосқан үлестері кейінірек сөз болатын протомемлекеттік бірлестіктердің дені қазіргі Қазақстан аумағында құрылып, қазақ ұлты этногенезінің негізгі элементтерін құрап отыр.

Екіншіден, біз айтқалы отырған зор мәдени жетістіктер шоғыры даламызға сырттан келген жоқ, керісінше, көпшілігі осы кең-байтақ өлкеде пайда болып, содан кейін Батыс пен Шығысқа, Күнгей мен Теріскейге таралды.

Үшіншіден, кейінгі жылдары табылған тарихи жәдігерлер біздің бабаларымыздың өз заманындағы ең озық, ең үздік технологиялық жаңалықтарға тікелей қатысы бар екенін айғақтайды. Бұл жәдігерлер Ұлы даланың жаһандық тарихтағы орнына тың көзқараспен қарауға мүмкіндік береді.

Тіпті, қазақтың кейбір ру-тайпаларының атаулары «қазақ» этнонимінен талай ғасыр бұрын белгілі болған. Осының өзі біздің ұлттық тарихымыздың көкжиегі бұған дейін айтылып жүрген кезеңнен тым әріде жатқанын айғақтайды. Еуропацентристік көзқарас сақтар мен ғұндар және басқа да бүгінгі түркі халықтарының арғы бабалары саналатын этностық топтар біздің ұлтымыздың тарихи этногенезінің ажырамас бөлшегі болғаны туралы бұлтартпас фактілерді көруге мүмкіндік берген жоқ.

Сонымен бірге ұзақ уақыттан бері біздің жерімізде өмір сүріп келе жатқан көпте-

лары бөлгелерle бағлантисы месеlesi akla gelmektedir. Elbette kadim Roma demek bugünkü İtalya demek değildir, lakin İtalyalılar tarihî kökleriyle övünemilmektedir. Bu övünç, yersiz değildir. Bunun gibi eski Gotlar ile bugünkü Almanlar da aynı ulus değildir, fakat onlar da Almanya'nın zengin tarihî geçmişinin bir parçasıdır. Çok uluslu zengin bir kültüre sahip eski Hindistan ile bugünkü Hint halkını tarihî süreçte kesintisiz gelişmesini sürdüren tek bir medeniyet olarak kabul etmek mümkündür.

Bu, tarihe doğru bakabilmenin sonucudur. Zira bu şekilde köklerimizi bilme, derinlemesine eğilerek millî tarihimizin karmaşık sorunlarını çözme imkânı doğmaktadır.

Kazakistan tarihi de parça parça ele alındığında değil ancak çağcıl bilim penceresinden bir bütün olarak bakıldığında anlaşılabilir. Bunun için gerekli dayanaklarımız da mevcuttur.

Birinci olarak, yaptıkları katkılar aşağıda ele alınacak ilk devlet örgütlenmelerin tamamı Kazakistan bölgesinde kurulmuş ve Kazak etnik kimliğinin başlıca unsurlarını meydana getirmiştir.

İkinci olarak, söz konusu ettiğimiz büyük kültürel başarılar dışarıdan getirilip önümüzde hazır biçimde konmamıştır, bilakis bunların büyük kısmı bu uçsuz bucaksız ülkede meydana gelmiş, sonra da Batı'ya, Doğu'ya, Kuzey'e ve Güney'e yayılmıştır.

Üçüncü olarak, son yıllarda ele geçen tarihî buluntular, atalarımızın kendi devirlerindeki en gelişmiş ve en ileri teknolojik yeniliklerle doğrudan ilgili olduğunu ispat etmektedir. Bu buluntular, Büyük Bozkır'ın dünya tarihindeki yerine yeni bir bakış açısıyla bakma imkânı vermektedir.

Esasen bazı Kazak boy ve uyruklarının adları "Kazak" adından asırlarca önce mevcuttu. Bu da bizim millî tarihimizin köklerinin bugüne değin ifade edilen çağlardan çok öncelere dayandığını göstermektedir. Avrupalı bakış açısı Sakalar, Hunlar gibi bugünkü Türk halklarının tarihî ataları sayılan etnik toplulukların, tarihî teşekkülümüzün ayrılmaz parçaları olduğu gerçeğini görmemize engel oldu.

Diğer yandan uzun yıllardan beri bu toprak-

ген этностарға ортақ Қазақстан тарихы туралы сөз болып отырғанын атап өткеніміз жөн. Бұл – түрлі этностардың көптеген көрнекті тұлғалары өз үлестерін қосқан бүкіл халқымызға ортақ тарих.

Бүгінде төл тарихымызға оң көзқарас керек. Бірақ қандай да бір тарихи оқиғаны таңдамалы және конъюнктуралық тұрғыдан ғана сипаттаумен шектелуге болмайды. Ақ пен қара – бір-бірінен ажырамайтын ұғымдар. Бұлар өзара бірлескенде

ларда yaşayagelen этник unsurlar için de ortak bir Kazakistan tarihi kavramın varlığından söz etmek lazımdır. Bu, çeşitli этник unsurların birçok büyük şahsiyeti vasıtasıyla kendi katkılarını yaptıkları bütün halkımızın ortak tarihidir.

Bugün tarihimize doğru ve dikkatli bakmamız gerek. Ancak herhangi bir tarihî vakayı yalnızca seçici ve topludurumluk (konjonktürel) açıdan değerlendirmek doğru değildir. Ak ile kara birbirinden ayrılmaz kavramlardır. Bunlar birleştikleri zaman kişilerin de toplumların da hayatlarına benzersiz renkler katarlar. Bizim tarihimizde acılı devirler ile üzücü olaylar, kanlı savaşlar ile çarpışmalar, toplum açısından tehlikeli sınavlar ile siyasi ovuşturma ve sürgünler az değildir. Bunları unutmaya hakkımız yok. Çok yönlü ve geniş tarihimizi doğru anlayarak olduğu gibi kabul etmemiz gerektir.

Biz başka ulusların rollerini küçülterek kendi büyüklüğümüzü göstermek çabasında değiliz. Tam tersine sağlam bilimsel belge ve bilgilere dayanarak dünya tarihindeki rolümüzü dikkatli ve doğru biçimde tespit etmek zorundayız.

Büyük Bozkır'ın yedi yüzü, yedi yönü üzerinde duralım.

I. ULUS TARİHİNDE MEKÂN VE ZAMAN

Bizim ülkemiz birçok maddi kültürün unsuru-
nun ortaya çıktığı toprak ve başladığı yerdir dersek mübalağa etmiş olmayız. Bugünkü toplumun vazgeçilmezleri hâline gelen birçok eşya, vaktiyle bizim ülkemizde icat edilmiştir. Büyük Bozkır'ı mekân tutan eski insanlar nice teknik şeyler icat etmişler, o vakte değin görülmemiş yeni araç ve gereçler yapmışlardır. Günümüzde insanoğlu, dünyanın dört köşesinde hâlâ kullanmaktadır. Eski yıllıklar, bugünkü Kazakların atalarının geniş Avrasya kıtasında siyasi ve iktisadi tarihin gidişatını defalarca kökünden değiştirdiğini ortaya koymaktadır.

1. Ata Binme Kültürü

Ata binme kültürü ve at yetiştiriciliğinin yüzüne Büyük Bozkır'dan yayıldığını tarih belirtmektedir.

Ülkemizin kuzeyinde bulunan Bakır Çağı'na ait Botay adlı yerleşim yerinde yapılan kazı ça-

жеке адамдардың да, тұтас халықтардың да өміріне қайталанбас реңк береді. Біздің тарихымызда қасіретті сәттер мен қайғылы оқиғалар, сұрапыл соғыстар мен қақтығыстар, әлеуметтік тұрғыдан қауіпті сынақтар мен саяси қуғын-сүргіндер аз болмады. Мұны ұмытуға хақымыз жоқ. Көпқырлы әрі ауқымды тарихымызды дұрыс түсініп, қабылдай білуіміз керек.

Біз басқа халықтардың рөлін төмендетіп, өзіміздің ұлылығымызды көрсетейін деп отырғанымыз жоқ. Ең бастысы, біз нақты ғылыми деректерге сүйене отырып, жаһандық тарихтағы өз рөлімізді байыппен әрі дұрыс пайымдауға тиіспіз.

Сонымен, Ұлы даланың жеті қырына тоқталайық.

1. ҰЛТ ТАРИХЫНДАҒЫ КЕҢІСТІК ПЕН УАҚЫТ

Біздің жеріміз материалдық мәдениеттің көптеген дүниелерінің пайда болған орны, бастау бұлағы десек, асыра айтқандық емес. Қазіргі қоғам өмірінің ажырамас бөлшегіне айналған көптеген бұйымдар кезінде біздің өлкемізде ойлап табылған. Ұлы даланы мекен еткен ежелгі адамдар талай техникалық жаңалықтар ойлап тауып, бұрын-соңды қолданылмаған жаңа құралдар жасаған. Бұларды адамзат баласы жер жүзінің әр түкпірінде әлі күнге дейін пайдаланып келеді. Көне жылнамалар бүгінгі қазақтардың арғы бабалары ұлан-ғайыр Еуразия құрлығындағы саяси және экономикалық тарихтың беталысын талай рет түбегейлі өзгерткені туралы сыр шертеді.

1. Атқа міну мәдениеті

Атқа міну мәдениеті мен жылқы шаруашылығы жер жүзіне Ұлы даладан тарағаны тарихтан белгілі.

Еліміздің солтүстік өңіріндегі энеолит дәуіріне тиесілі «Ботай» қонысында жүргізілген қазба жұмыстары жылқының тұңғыш рет қазіргі Қазақстан аумағында қолға үйретілгенін дәлелдеді.

Жылқыны қолға үйрету арқылы біздің бабаларымыз өз дәуірінде адам айтқысыз үстемдікке ие болды. Ал жаһандық

лішмалары атın ilk kez бүгүнкү Kazakistan topraklarında evcilleştirildiğini göstermektedir.

Атı evcilleştirme sayesinde atalarımız kendi dönemlerinde tarifi imkânsız bir üstünlüğe sahip oldular. Atın evcilleştirilmesi dünya çapında ise tarım ve askerlik alanlarında olağanüstü bir devrimin önünü açtı.

Atın ehlіleştirilmesi ata binme kültürünün de temellerini attı. Tepeden tırnağa silahlanarak çıplak ata binmiş heybetli askerlerin kurduğı göçebe imparatorlukları, tarih sahnesine çıktıkları devrin simgesi hâline geldiler.

Bayrak taşıyan атlı asker tasviri, kahramanlar döneminin en tanınmış simgesi, aynı zamanda атlı askerlerin ortaya çıkmasıyla teşekkül eden göçebe dünyasının "kültürel kodları"nın önemli bir unsurudur.

Motorlu taşıtların gücü günümüzde bile hâlâ atın gücüyle ölçülmektedir. Bu gelenek ise yeryüzüne çıplak atlıların hâkim olduğu büyük devre gösterilen hürmetin ifadesidir.

Dünyanın her yerine kadim Kazak topraklarından yayılan bu büyük teknolojik devrimin meyvesini insanoğlunun on dokuzuncu yüzyıla değin yediğini unutmamalıyız.

Bүгүнкү giyim tarzının temel bileşenlerinin kökleri, Bozkır Medeniyeti'nin ilk dönemlerine değin uzanmaktadır. Ata binme kültürü, атlı askerin derli toplu giyiniş tarzını doğurdu. At üstünde rahat ve kullanışlı olması için atalarımız ilk kez giyimi alt ve üst olmak üzere ikiye ayırdılar. Böylece malum pantolonun ilk örneğı meydana çıktı.

Bu ise атlı kişilerin at üstüne hünер göstermesine ve çarpışırken rahat hareket etmesine imkân sağladı. Bozkırda yaşayan halk, deri, keçe, kendir, yün ve kenevir pantolon diktiler. Binlerce yıl geçmesine rağmen bu giysi türü hiç değışmedi. Kazı çalışmalarında bulunan eski pantolonların бүгүнкү pantolonlardan hiçbir farkı yoktur.

Yine бүгүнкү bütün çizme çeşitleri, göçebelерin ата binerken giydikleri yumuşak ökçелі uzun deri çizmenin "mirasçıları" olduğu açıktır.

At üstünde gezen göçebelер, атlarına erkin binmek ve onları istedikleri gibi denetlemek

ауқымда алсақ, шаруашылық пен әскери саладағы теңдессіз революцияға жол ашты.

Жылқының қолға үйретілуі атқа міну мәдениетінің де негізін қалады. Бес қаруын асынған салт атты сарбаз айбарлы көшпенділер империялары тарих сахнасына шыққан дәуірдің символына айналды.

Ту ұстаған салт атты жауынгердің бейнесі – батырлар заманының ең танымал эмблемасы, сонымен қатар, атты әскердің пайда болуына байланысты қалыптасқан көшпенділер әлемі «мәдени кодының» айрықша элементі.

Автокөлік қозғалтқыштарының қуаты әлі күнге дейін аттың күшімен өлшенеді. Бұл дәстүр – жер жүзінде салт аттылар үстемдік құрған ұлы дәуірге деген құрметтің белгісі.

Біз әлемнің барлық түкпіріне ежелгі қазақ жерінен тараған осынау ұлы технологиялық революцияның жемісін адамзат баласы XIX ғасырға дейін пайдаланып келгенін ұмытпауға тиіспіз.

Қазіргі киім үлгісінің базалық компоненттері Дала өркениетінің ерте кезеңінен тамыр тартады. Атқа міну мәдениеті салт атты жауынгердің ықшам киім үлгісін дүниеге әкелді. Ат үстінде жүргенде ыңғайлы болуы үшін бабаларымыз алғаш рет киімді үстіңгі және астыңғы деп екіге бөлді. Осылайша кәдімгі шалбардың алғашқы нұсқасы пайда болды.

Бұл салт атты адамдардың ат құлағында ойнауына, ұрыс кезінде еркін қимылдауына мүмкіндік берді. Дала тұрғындары теріден, киізден, кендір мен жүннен, кенептен шалбар тікті. Содан бері мыңдаған жыл өтсе де, киімнің осы түрі өзгере қоймады. Қазба жұмыстары кезінде табылған көне шалбарлардың қазіргі шалбардан еш айырмасы жоқ.

Сонымен қатар бүгінгі етіктердің барлық түрі көшпенділер атқа мінгенде киген жұмсақ өкшелі саптама етіктің «мұрагерлері» екені белгілі.

Ат үстінде жүрген көшпенділер тақымына басқан сәйгүлігіне неғұрлым еркін мініп жүруі үшін биік ер-тұрман мен үзеңгіні ойлап тапты. Бұл жаңалық салт атты адамның

ішін үйкөк егер іле үзегіні ісат еттілер. Бу булуш ісе бінісінін ат үстінде җакылы кзак гыбы сағлам отурмасына, ағыра еліндекі сילהіні да кылау ве верімлі кыланмасына імкән сағлады.

Аталауымыз җапмакта олан атын үстінде ікен уау кыланмауы олабильдігінсө гелістірділер. Буна бағлы оларак бу сילהін уапысы да деғіш-міш, гиттіксө даһа кармашык, кыланышлы ве гүчлү олмауа башламыштыр. Аркасына куш түйу такылан демір учлу ок, җелик зырыһа делен бир сילהа һәліне гелміштір.

Кзакыстан бөлгесінде уашамыш Түрк бойларыннн ісат еттігі дігер бир текнологя ісе кылычтыр. Бу кылычларын дүз ве егик ағызлы түрлері уарды. Бу сילהа даһа сонра ен өнөмлі ве уагын саваш арацына дөнүштү.

Сүварйы ве біндігі аты кырумауа уараян зырыһа да ілк уапан бзім аталауымыздыр. Аврасуа гөҗебелеріннн олағанүстү аскері гүчү текнологйы оларак кыбул еділен тепеден тырнаға демір кушанмыш атлы аскер бөулеце ортауа җыкты. Атешли сילהа ісат еділіп һеркессө кыланылмауа башлауыңсая деғін атлы аскерлігін гелішмесі, МӨ биринци биныл іле MS биринци биныл арасында гөҗебелерін узун дөнөм бойунса тарйһте гөрүлмөміш аскері үстүнлүгү темін еден аскер түрү олан сүварйы бйрлігіннн олушмасына һызмет етті.

2. Бүуүк Бозкыр'да Madencilik

Маден үретімі уөнтөм ве текнйклеріннн булуңмасы тарйһте уенй бир җағ аҗты ве ісанлыгын гелішме сүрецынй көкүнден деғіштірді. Маден уатаклары бакымнннн энйкону зөнгін олан Кзак топраклары, madencilігін ортауа җыктыгы ілк меркезлерден бйрідір. Ілк җағлардан бері Кзакыстан'ын орта, кузей ве доғу бөлгелерінде маден оцаклары аҗылмыш, тунҗ, бакыр, җінко, гүмүш ве алтын алашымлары елде еділмеуе башламыштыр.

Аталауымыз уенй ве дауаныкы маденлер үретімінй геліштірмесі, текнологйк аҗыдан һызлы бир шөкйде ілерлемесінй де сағлады. Кзакы сарасында булуған маден ерітме оцаклары, ел уапымы сүс ешуалары, ескі җағлара айт ев ешуалары, саваш араҗ ве гереҗлері буңу аҗыкҗа ортауа коуымaktadır. Бүтүн буңлар ескі җағларда бзім топракларымыздыкы бозкыр меденйетіннн текнологйк аҗыдан не кзакыр һызлы геліштігінй гөстөрмөктедйр.

ат үстінде қаққан қазықтай мығым отыруына, сонымен бірге шауып бара жатып, қолындағы қаруын еш қиындықсыз және неғұрлым тиімді қолдануына мүмкіндік берді.

Бабаларымыз шапқан аттың үстінен садақ тартуды барынша жетілдірді. Соған байланысты қарудың құрылымы да өзгеріп, күрделі, ыңғайлы әрі қуатты бола түсті. Масағына қауырсын тағылып, металмен ұшталған жебе берен сауытты тесіп өтетін көбебұзарға айналды.

Қазақстан аумағында өмір сүрген түркі тайпалары ойлап тапқан тағы бір технологиялық жаңалық – қылыш. Оның оқтай түзу немесе иілген жүзі – ерекше белгісі.

3. Hayvan Üslubu

Bizim atalarımız doğa ile iç içe yaşamış ve kendilerini tabiatın ayrılmaz bir parçası saymışlardır. Bu temel hayat ilkesi, Büyük Bozkır toplulukların dünya görüşü ile değerlerini teşekkül ettirdi. Kazakistan'ın kendi yazısı ve mitleri bulunan eski sakinleri ileri bir kültüre sahipti.

Onların mirasının parlak görünüşü, estetik geçmişi ile manevi zenginliğinin sembölü, "hayvan üslubu" sanatıdır. Hayvan tasvirlerinin gündelik hayatta kullanılması insan-tabiat ilişkisinin simgesi sayılmış ve göçebelerin manevi istikametini de belirlemiştir.

Atalarımız yırtıcıların, bilhassa kedigiller fa-

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ

«Өткенін мақтан тұтып, бүгінін нақты бағалай білу және болашаққа оң көзқарас таныту – еліміздің табысты болуының кепілі дегеніміз осы»
Н.Ә.Назарбаев

ҚАЗАҚСТАН - АЛМА
МЕН ҚЫЗҒАЛДАҚТЫҢ
ОТАНЫ

АТҚА МІНУ
МӘДЕНИЕТІ

ҰЛЫ ЖІБЕК ЖОЛЫ

ҰЛЫ ДАЛАДАҒЫ
ЕЖЕЛГІ
МЕТАЛЛУРГИЯ

ТҮРКІ ӘЛЕМІНІҢ
БЕСІГІ

АҢ СТИЛІ

АЛТЫН АДАМ

Бұл қару ең маңызды әрі кең таралған соғыс құралына айналды.

Сарбаз бен оның мінген атын қорғауға арналған сауытты да алғаш рет біздің бабаларымыз жасаған. Еуразия көшпенділерінің айрықша маңызды әскери жаңалығына баланған мұздай темір құрсанған атты әскер осылайша пайда болды. Отты қару пайда болып, жаппай қолданысқа енгенге дейін атты әскердің дамуы біздің дәуірімізге дейінгі I мыңжылдық пен біздің дәуіріміздің I ғасыры арасында көшпенділердің ұзақ уақыт бойы бұрын-соңды болмаған жауынгерлік үстемдік орнатуын қамтамасыз еткен жасақтың ерекше түрі – айбарлы атты әскердің қалыптасуына ықпал етті.

2. Ұлы даладағы ежелгі металлургия

Металл өндірудің амал-тәсілдерін табу тарихтың жаңа кезеңіне жол ашып, адамзат дамуының барысын түбегейлі өзгертті. Сан алуан металл кендеріне бай қазақ жері – металлургия пайда болған алғашқы орталықтардың бірі. Ежелгі заманда-ақ Қазақстанның Орталық, Солтүстік және Шығыс аймақтарында тау-кен өндірісінің ошақтары пайда болып, қола, мыс, мырыш, темір, күміс пен алтын қорытпалары алына

милыasına mensup hayvanların resimlerini çokça çizmişlerdir. Bağımsız Kazakistan'ın simgelerinden birinin de yerli hayvanlar âleminde seyrek rastlanan vakur görünüşlü kar parsı olması da rastlantı değildir.

Bu bağlamda hayvan üslubu, atalarımızın olağanüstü bir sinai tecrübeye sahip olduğunu göstermektedir. Atalarımız oyarak tasvir etmeyi, metali işleme tekniğini, özellikle de bakır ile tunçtan döküm yapma ve altın varak hazırlamanın karmaşık yöntemlerini çok iyi biliyorlardı.

Umumen “hayvan üslubu” olgusu dünya sanatının zirvelerinden biri sayılmaktadır.

4. Altın Adam

Kökenlerimize ve geçmişimize yeni bir bakış açısıyla bakmamızı sağlayan ve bilim dünyasında heyecan uyandıran yenilik, 1969 yılında Kazakistan'ın Esik kurganında bulunan, sanat tarihçilerince “Kazakistanlı Tutanhamun” diye adlandırılan “Altın Adam”dır.

Bu asker, birçok esrarı çözüme kavuşturdu. Bizim atalarımız, bugün bile insanları hayrete düşürebilen, çok yüksek seviyeli sanat eserleri dünyaya getirmişlerdir. Askerin altınla kaplan-

бастады.

Ата-бабаларымыз жаңа, неғұрлым берік металдар өндіру ісін дамытып, олардың жедел технологиялық ілгерілеуіне жол ашты. Қазба жұмыстары барысында табылған металл қорытатын пештер мен қолдан жасалған әшекей бұйымдары, ежелгі дәуірдің тұрмыстық заттары мен қару-жарақтары бұл туралы тереңнен сыр шертеді. Осының бәрі ежелгі замандарда біздің жеріміздегі дала өркениеті технологиялық тұрғыдан қаншалықты қарқынды дамығанын көрсетеді.

3. Аң стилі

Біздің ата-бабаларымыз қоршаған ортамен етене өмір сүріп, өздерін табиғаттың ажырамас бөлшегі санаған. Бұл басты тұрмыс қағидаты Ұлы даланы мекендеген халықтардың дүниетанымы мен құндылықтарын қалыптастырды. Өз жазуы мен мифологиясы бар Қазақстанның ежелгі тұрғындарының озық мәдениеті болды.

Олардың мұрасының жарқын көрінісі, көркем болмысы мен рухани байлығының айшықты белгісі – «аң стилі» өнері. Жануарлар бейнесін тұрмыста пайдалану адаммен табиғаттың өзара байланысының символына баланып, көшпенділердің рухани бағдарын айқындап отырған.

Олар жыртқыштардың, негізінен мысық тұқымдас аңдардың суретін көбірек қолданған. Егемен Қазақстанның символдарының бірі – жергілікті жануарлар әлемінде сирек кездесетін тұрпаты текті қар барысы екені кездейсоқ емес.

Бұл ретте, аң стилі бабаларымыздың айрықша жоғары өндірістік тәжірибесі болғанын көрсетеді. Олар оюлап кескіндеуді, металмен жұмыс істеудің техникасын, соның ішінде, мыс пен қоладан балқымалар жасаудың және құймалар құюдың, жайма алтын дайындаудың күрделі әдістерін жақсы меңгерген.

Жалпы, «аң стилі» феномені әлемдік өнердегі биік белестердің бірі саналады.

4. Алтын адам

Біздің түп-тамырымызға жаңаша көзқа-

ғарыс жасағанда, ескі усталарын алтын ішлеу техникаларын қолданғандығын білдіретін ескерткіштер бар. Бұл ескерткіштер біздің ата-бабаларымыздың өзіне қол жеткізген ескерткіштерін қолданғандығын білдіреді. Бұл ескерткіштер біздің ата-бабаларымыздың өзіне қол жеткізген ескерткіштерін қолданғандығын білдіреді.

Bozkır halkı öz önderine böyle tazim etmiş, onu güneş seviyesine çıkararak ululamıştır. Kurgandan çıkan süslü ve işlemeli eşyalar, eski atalarımızın bir entelektüellik geleneğine sahip olduğunu da göstermektedir. Askerin yanında bulunan gümüş kâselerin birinin üstünde oyularak yapılmış işaretler mevcuttur. Bu ise Orta Asya bölgesinde o güne değin bulunan en eski yazı örneğidir.

5. Türk Dünyasının Beşiği

Kazakların ve diğer Avrasya halklarının tarihinde Altay çok önemli yere sahiptir. Bu yüce dağlar, asırlar boyunca yalnızca Kazak ülkesinin tacı değil aynı zamanda Türk dünyasının da beşiği sayılmaktadır. İşte tam bu yörede MS birinci binyılın ortalarında Türk dünyası teşekkül etmiş ve Büyük Bozkır'ın bağrında yeni bir dönem başlamıştır.

Tarih ve coğrafya, Türk devletleri ile büyük göçebe imparatorlukları sürekliliğinin çok özel bir modelini oluşturdu. Bu devletler uzun vakit boyunca birbirinin yerini alarak Orta Çağ Kazakistan'ında silinmez iktisadi, siyasi ve kültürel izler bıraktılar.

Bu büyük coğrafyayı ellerinde tutup yönetmeyi başaran Türkler, uçsuz bucaksız bozkırda göçer ve yerleşik medeniyetin nevi şahsına münhasır örneğini teşkil etmiş; sanat, bilim ve ticaret merkezine dönüşen Orta Çağ şehirlerinin gelişmesinin önünü açmıştır. Mesela Orta Çağ'daki Otırar şehri, evrenlik medeniyetin büyük düşünürlerinden biri olan Ebu Nâsir El-Farabi'yi dünyaya getirirken Türk uluslarının manevi önderlerinden biri olan Hoca Ahmet Yesevi de Türkistan şehrinde yaşamış ve öğretisini yaymıştır.

6. Büyük İpek Yolu

Ülkemizin coğrafi bakımdan çok elverişli bir bölgede yani Avrasya kıtasının merkezinde bulunması, eskiden beri türlü devletler ve medeniyetler arasında dehlizler kurulmasına etki etmiştir. Miladın ilk yıllarından itibaren bu yollar, Büyük Avrasya'nın doğusu ile batısı,

распен қарауға жол ашып, әлемдік ғылым үшін сенсация саналған жаңалық – 1969 жылы Қазақстанның Есік қорғанынан табылған, өнертанушы ғалымдар арасында «қазақстандық Тутанхамон» деген атқа ие болған «Алтын адам».

Бұл жауынгер талай тылсым құпияның бетін ашты. Біздің бабаларымыз әлі күнге дейін өзінің асқан көркемдігімен тамсандыратын аса жоғары деңгейдегі көркем дүниелер жасаған. Жауынгердің алтынмен

куzeyi ile güneyi arasındaki ticaret ve kültür ilişkilerinin kıtalararası ağına yani Büyük İpek Yolu sistemine dönüştü.

Bu yol, halklar arasındaki ticari mal dolaşımı ile entelektüel iş birliğini oluşturup gelişmesinde daimi bir platform rolü üstlendi.

Kervan yollarını inşa edip emniyetini sağlayan Büyük Bozkır halkı, İlk Çağ ve Orta Çağ'daki çok önemli ticari ilişkilerini de başlıca aracısı sayıldı. Bozkır'ın yüzü Çin, Hint, Fars, Akdeniz, Yakın Doğu ve İslav medeniyetlerini birbiriyle

www.iz.ru-1

апталған киімдері ежелгі шеберлердің алтын өңдеу техникасын жақсы меңгергенін аңғартады. Сонымен бірге бұл жаңалық Дала өркениетінің зор қуаты мен эстетикасын әйгілейтін бай мифологияны паш етті.

Дала халқы өз көсемдерін осылайша ұлықтап, оның мәртебесін күн секілді құдірет деңгейіне көтеріп асқақтатқан. Қорымдағы сән-салтанатты жасау-жабдықтар ежелгі бабаларымыздың зияткер-

buluşturdu.

İlk ortaya çıktığı andan itibaren Büyük İpek Yolu haritası esasen Türk imparatorluklarının topraklarını içine alıyordu. Orta Asya'ya Türklerin hükümrân olduğu dönemde Büyük İpek Yolu, yükselişinin son sınırına ulaşmış, uluslararası iktisadın artmasında ve kültürün gelişmesinde büyük rol oynamıştır.

7. Elma ve Lalenin Ana Vatanı

Yüce Alataw'ın yamaçlarının elma ve lalenin ana vatanı olduğu ilmi açıdan ispatlanmıştır. Çok sıradan olmasına rağmen bütün dünya için büyük öneme sahip bulunan bu bitkiler burada tomurcuklanıp yeryüzüne yayılmıştır. Kazakistan bugün de dünyadaki bütün elmaların atası sayılan kırmızı elmanın (malus sieversii) ana vatanı olarak bilinmektedir. Bu cins, en yaygın meyve türünü dünyaya armağan etmiştir. Hepimizin bildiği elma, bizdeki elmanın genetik bir cinsidir. Bu cins, Kazakistan bölgesindeki İle Alatawı yamaçlarından Büyük İpek Yolu'nun eski güzergâhı vasıtasıyla ilkin Akdeniz'e, oradan da bütün dünyaya yayılmıştır. Bu tanınmış yemişin derin tarihinin simgesi olarak yurdumuzun güneyindeki en güzel şehirlerden biri Almatı diye adlandırıldı.

Kazakistan sınırları içindeki Şuw ve İle dağlarının eteklerinde bugün hâlâ bitkiler âleminin cevheri sayılan ekin lalesinin (Regel lalesi) ilk türlerine rastlanmaktadır. Bu güzel bitkiler bizim vatanımızda Tanrı Dağları'nın eteği ile yarı çöl bozkırın birleştiği yerde meydan çıkmıştır. Kazak yurdunun bu basit ve özel çiçekleri güzelliği ile birçok ulusun yüreğini fethetmiş ve yavaş yavaş bütün dünyaya yayılmıştır.

Bugün yeryüzünde üç binden artık lale türü vardır ve bunların büyük çoğunluğu bizim bozkır lalelerinin torunlarıdır. Hâlihazırda Kazakistan'da otuz beş tür lale yetişmektedir.

* * *

II. TARİH BİLİNCİNİ UYANDIRMAK

Ele alınan meseleler etraflica düşünmeyi ve derince değerlendirmeyi gerektirmektedir. Ayrıca bu meseleler, bizim dünya görüşümüzle, halkımızın geçmişi, bugünü ve geleceğinin sağlam temelleriyle doğrudan ilgilidir.

Bu işe birkaç büyük tasarı ile başlamak müm-

лік дәстүрлерінен де мол хабар береді. Жауынгердің жанынан табылған күміс кеселердің бірінде ойып жазылған таңбалар бар. Бұл – Орталық Азия аумағынан бұрын-соңды табылған жазу атаулының ішіндегі ең көнесі.

5. Түркі әлемінің бесігі

Қазақтардың және Еуразияның басқа да халықтарының тарихында Алтайдың алар орны ерекше. Осынау асқар таулар ғасырлар бойы Қазақстан жерінің тәжі ғана емес, күллі түркі әлемінің бесігі саналды. Дәл осы өңірде біздің дәуіріміздің I мыңжылдығының орта шенінде Түркі дүниесі пайда болып, Ұлы дала төсінде жаңа кезең басталды.

Тарих пен география түркі мемлекеттері мен ұлы көшпенділер империялары сабақтастығының айрықша моделін қалыптастырды. Бұл мемлекеттер ұзақ уақыт бойы бірін-бірі алмастырып, орта ғасырдағы Қазақстанның экономикалық, саяси және мәдени өмірінде өзінің өшпес ізін қалдырды.

күндүр diye düşünüyorum.

1. Arşiv-2025

Bağımsızlık yıllarında halkımızı geçmişi araştırmak bağlamında çok büyük işler yapıldı. Yurdumuzun tarihindeki yanlışları düzeltilmesini sağlayan “Madeniy Mura” (Kültürel Miras) izlencesi başarılı bir biçimde hayata geçirildi. Lakin atalarımızın hayatı ve olağanüstü medeniyeti hakkındaki birçok belge henüz bilimsel dönüşüme girmiş değildir. Bu belgeler dünyadaki çeşitli belgeliklerde araştırmacı ve incelemecileri beklemektedir.

Dolayısıyla eski devirlerden günümüze değin ki zamanı kapsayan yerli ve yabancı belgeler üstünde derinlemesine araştırma ve incelemeler yapmak için “Arşiv-2025” adlı yedi yıllık bir izlençe yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Bu tasarının hayata geçirilmesi sürecinde tarih, belge ile kültür araştırmacılarından kurulan hususi heyetlerin yerli ve yabancı büyük arşivlerle sistemli ve uzun süreli ilişki içinde araştırma ve inceleme çalışmalarına özel bir

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ

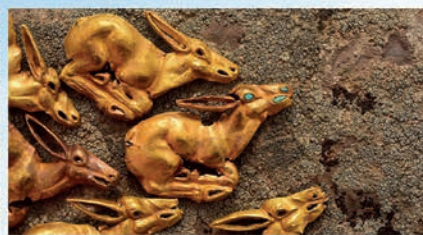
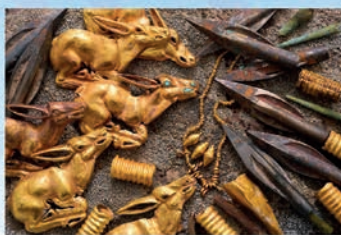
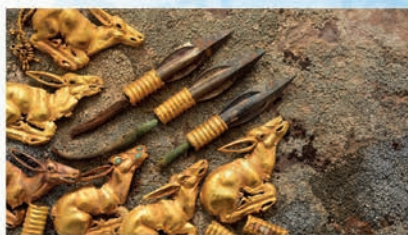
«Өткенін мақтан тұтып,
бүгін нақты бағалай білу және
болашаққа оң көзқарас таныту -
еліміздің табысты болуының
кепілі дегеніміз осы»

Н.Ә.Назарбаев

ҰЛЫ ДАЛАДАҒЫ ЕЖЕЛГІ МЕТАЛЛУРГИЯ

ҚАЗАҚ ЖЕРІ МЕТАЛЛУРГИЯ ПАЙДА БОЛҒАН АЛҒАШҚЫ ОРТАЛЫҚТАРДЫҢ БІРІ БОЛДЫ

Ежелгі заманда-ақ Қазақстанның Орталық, Солтүстік және Шығыс аймақтарында тау-кен өндірісінің ошақтары пайда болып, қола, мыс, мырыш, темір, күміс пен алтын қорытпалары алына бастады

Қазба жұмыстары барысында табылған металл қорытатын пештер мен қолдан жасалған әшекей бұйымдары, ежелгі дәуірдің тұрмыстық заттары мен қару-жарақтары бұл туралы тереңнен сыр шертеді.

Орасан зор кеңістікті игере білген түркілер ұлан-ғайыр далада көшпелі және отырықшы өркениеттің өзіндік өрнегін қалыптастырып, өнер мен ғылымның және әлемдік сауданың орталығына айналған ортағасырлық қалалардың гүлденуіне жол ашты. Мәселен, орта ғасырдағы Отырар қаласы әлемдік өркениеттің ұлы ойшылдарының бірі – Әбу Насыр Әл-Фарабиді дүниеге әкелсе, түркі халықтарының рухани көшбасшыларының бірі Қожа Ахмет Ясауи Түркістан қаласында өмір сүріп, ілім таратқан.

6. Ұлы Жібек жолы

Еліміздің географиялық тұрғыдан ұтымды, яғни Еуразия құрлығының кіндігінде орналасуы ежелден әртүрлі мемлекеттер мен өркениеттер арасында транзиттік «дәліздердің» пайда болуына септігін тигізді. Біздің дәуірімізден бастап бұл құрлық жолдары Үлкен Еуразияның Шығысы мен Батысы, Солтүстігі мен Оңтүстігі арасындағы сауда және мәдениет саласындағы байланыстардың трансконтинентальды желісіне – Ұлы Жібек жолы жүйесіне айналды.

Бұл жол халықтар арасындағы жаһандық өзара тауар айналымы мен зияткерлік ынтымақтастықтың қалыптасып, дамуы үшін орнықты платформа болды.

Керуен жолдарын мінсіз ұйымдастырып, қауіпсіздігін қамтамасыз еткен Ұлы дала халқы ежелгі және орта ғасырлардағы аса маңызды сауда қатынасының басты дәнекері саналды. Дала белдеуі Қытай, Үнді, Парсы, Жерорта теңізі, Таяу Шығыс және славян өркениеттерін байланыстырды.

Алғаш пайда болған сәттен бастап, Ұлы Жібек жолы картасы, негізінен, Түрік империяларының аумағын қамтыды. Орталық Еуразияда түркілер үстемдік құрған кезеңде Ұлы Жібек жолы гүлдену шегіне жетіп, халықаралық ауқымда экономиканы өркендетуге және мәдениетті дамытуға септігін тигізді.

7. Қазақстан – алма мен қызғалдақтың отаны

Асқақ Алатаудың баурайы алма мен қызғалдақтың «тарихи отаны» екені ғылыми

өнем vermek gerektir.

Ancak ne olursa olsun bu önemli iş, devlet tarafından tertip edilen bir “akademik turizm”e dönüşmemelidir. Yalnızca toplanmakla yetinmeyip bütün araştırmacı ve vatandaşların kolayca ulaşabilmesi için arşiv belgelerini hızlı bir şekilde elektronik ortama aktarmak lazımdır.

Öz tarihiyle övünme duygusunun uyan-dırılması ve vatanseverlik eğitimi okuldan başlamalıdır. Dolayısıyla okullar ve bölgelerdeki bütün yerel tarih müzelerine bağlı **tarihlik-kazıbilimlik hareketler kurmak** çok önemlidir. Ulus tarihini hafızalara yerleştirmek, bütün Kazakistanlılarda kendi geçmişlerine ortak bir bütün olarak bakma duygusunu geliştirecektir.

2. Büyük Bozkır’ın Büyük İsimleri

Kitlelerin bilincinde tarihî süreçlerin esasen kişileştirme özelliği gösterdiği bir gerçektir. Uluslar kendi ülkelerinin elçisi sayılan büyük atalarının isimleriyle övünmektedir.

Sözgelimi geçmiş çağlarda yaşamış Tutanhamun, Konfüçyüs, İskender, Shakespeare, Goethe, Puşkin, Washington gibi dünyaca bilinen şahıslar bugün kendi ülkelerinin paha biçilmez simgelik sermayeleri sayılmakta ve bu ülkelerin uluslararası arenada başarılı bir biçimde ilerlemesine yardımcı olmaktadır.

Büyük Bozkır Farabi, Yesevi, Kültigin, Baybars, Äz-Tawke, Abılay, Kenesarı ve Abay gibi birçok büyük şahsiyeti dünyaya getirmiştir.

Bundan dolayıdır ki öncelikle meşhur tarihî şahsiyetlerimiz ve onların başarılarının hürmetine açık havada heykel ve anıtlarla donatılmış **“Büyük Bozkır’ın Büyük İsimleri”** adlı bir ansiklopedik eğitim parkı açmamız gerektir.

İkinci olarak, devletin verdiği özel siparişler yoluyla bugün edebiyat, müzik, tiyatro ve resim alanında çalışan önemli kişiler, şairler ile devlet adamlarının tasvirlerinden oluşan bir galeri oluşturmak lazımdır.

Ayrıca burada alışılmış kalıpların dışına çıkarak alternatif gençlik sanatlarının yaratıcı gücünden faydalanmak da çok önemlidir. Bu bağlamda söz konusu çalışmada yalnızca

тұрғыдан дәлелденген. Қарапайым, бірақ бүкіл әлем үшін өзіндік мән-маңызы зор бұл өсімдіктер осы жерде бүр жарып, жер жүзіне таралған. Қазақстан қазір де әлемдегі алма атаулының арғы атасы – Сиверс алмасының отаны саналады. Дәл осы тұқым ең көп таралған жемісті әлемге тарту етті. Бәріміз білетін алма – біздегі алманың генетикалық бір түрі. Ол Қазақстан аумағындағы Іле Алатауы баурайынан Ұлы Жібек жолының көне бағыты арқылы алғашқыда Жерорта теңізіне, кейіннен бүкіл әлемге таралған. Осы танымал жемістің терең тарихының символы ретінде еліміздің оңтүстігіндегі ең әсем қалалардың бірі Алматы деп аталды.

Қазақстан аумағындағы Шу, Іле таулары-

yerli usta ve sanat kuruluşlarından değil aynı zamanda yabancı usta ve sanat kuruluşlarından yararlanmak da yerinde olacaktır.

Üçüncü olarak, ülkemizin tarihî devirlerini genişçe ele alarak “Büyük Bozkır’ın Büyükleri” adlı bilimlik ve halklık bir seri yayımlayıp dağıtma işini de sistemleştirerek canlandırmak lazımdır.

Bu amaçla Kazakistanlı bilim insanları yanında yabancı uzmanların da katıldığı uluslararası çok yönlü bir kurum tesis etmek mümkündür. Sonuçta bizim kahramanlarımızın hayatı ve eserlerini yalnızca ülkemiz insanları değil aynı zamanda yabancılar da öğrenecektir.

3. Türk Dünyasının Kökleri

ның етегінен әлі күнге дейін жергілікті өсімдіктер әлемінің жауһары саналатын Регель қызғалдақтарын бастапқы күйінде кездестіруге болады. Бұл әсем өсімдіктер біздің жерімізде Тянь-Шань тауларының етегі мен шөлейт даланың түйісер тұсында пайда болған. Қазақ топырағындағы осынау қарапайым, сондай-ақ ерекше гүлдер өз әдемілігімен көптеген халықтың жүрегін жаулап, біртіндеп бүкіл әлемге тарды.

Бүгінде жер жүзінде қызғалдақтың 3 мыңнан астам түрі бар, олардың басым көпшілігі – біздің дала қызғалдағының «ұрпағы». Қазір Қазақстанда қызғалдақтың 35 түрі өседі.

II. ТАРИХИ САНАНЫ ЖАҢҒЫРТУ

Көтерілген мәселелер жан-жақты ой елегінен өткізіп, терең зерделеуді талап етеді. Сондай-ақ біздің дүниетанымымыздың, халқымыздың өткені мен бүгінінің және болашағының іргелі негіздеріне тікелей қатысты.

Бұл жұмысты бірнеше ірі жобалар арқылы бастауға болады деп ойлаймын.

1. Архив – 2025

Тәуелсіздік жылдарында халқымыздың өткенін зерттеуге қатысты ауқымды жұмыстар атқарылды. Еліміздің тарихи жылнамасындағы ақтаңдақтарды қайта қалпына келтіруге жол ашқан «Мәдени мұра» бағдарламасы табысты іске асырылды. Бірақ, бабаларымыздың өмірі мен олардың ғажап өркениеті жөніндегі көптеген деректі құжаттар, әлі де болса, ғылыми айналымға түскен жоқ. Олар әлемнің бүкіл архивтерінде өз іздеушісі мен зерттеушісін күтіп жатыр.

Сондықтан ежелгі дәуірден қазіргі заманға дейінгі кезеңді қамтитын барлық отандық және шетелдік мұрағаттар дүниесіне елеулі іргелі зерттеулер жүргізу үшін **«Архив – 2025» жеті жылдық бағдарламасын** жасауымыз қажет деп санаймын.

Бұл жобаны жүзеге асыру барысында тарихшылардан, деректанушылар мен мәдениеттанушылардан құрылған арнайы

Казакстан, бүтін Түрк ulusларыннн kutlu “baba ocağı”dır. Bugün Kazakların vatani olan engin bozkırdan dünyanın dört bir yanına dağılan Türk soylu boylar ve uluslar, başka uluslar ile ülkelerini tarihî süreçlerinde önemli roller oynamıştır.

Bu bağlamda **“Түрк Medeniyeti: Başlangıçtan Günümüze”** adlı tasarısı hayata geçirmek lazımdır. Bu tasarı kapsamında 2019 yılında Astana’da **Dünya Türkiyatçıları Kurultayı’nı** ve türlü ülkelerini müzelerindeki malzemelerini sergilendiği **Türk Ulusları Kültür Günleri’ni** tertip etmek gerektir. Ayrıca Kazakistan’ın düzenleyiciliğinde Wikipedia örnek alınarak Türk uluslarının ortak eserleri için çevrimiçi bir kütüphane açmak da önemlidir.

Diğer yandan yeni vilayet merkezi olarak Türkistan şehrini geliştirmek için onun uluslararası arenadaki itibarını sistemli olarak artırmak lazımdır.

Çünkü Kazakistan’ın eski başşehri yalnızca halkımızı manevi merkezi değil aynı zamanda bütün Türk dünyasının da kutlu yeri sayılmaktadır.

4. Büyük Bozkır’ın Sanat ve Teknoloji Müzesi

“Büyük Bozkır” adlı kadim sanat ve teknoloji müzesini açmak için her türlü imkâna sahibiz. Bu müzede üstün sanat ve teknoloji örnekleri yani hayvan üslubunda yapılmış eşyalar, “Altın Adam”ın silah ve eşyaları; atı evcilleştirme, madencilіği geliştirme, savaş araç gereci üretme süreçlerini gösteren eşya ve aletler gibi birçok şey sergilenebilir. Yine müzeye Kazakistan topraklarında bulunan kazıbilimlik anıtlar ile yapı topluluklarının maket ve modelleri de konabilir. Sergilenen bu eşyalar tarihî çağların herhangi bir dönemine ait türlü çalışma alanlarının gelişme sürecini gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan **“Büyük Bozkır’ın Büyük Medeniyetleri”** adlı ülke çapında tarihî yeniden kurma kulübünü kurup bu bağlamda Astana’da ve Kazakistan’ın diğer bölgelerinde eski Saka, Hun, Büyük Türk Kağanlığı dönemleriyle ilgili veya başka konularda şenlikler düzenlemek de mümkündür. İlgili ve meraklı kişiler bir araya getirilerek bu konular çerçevesinde eş zamanlı çalışmalar yapılabilir.

топтардың отандық және шетелдік ірі архивтермен өзара жүйелі әрі ұзақ мерзімді ықпалдастықта болып, іздеу-зерттеу жұмыстарын жүргізуіне баса мән беру керек.

Қай жағынан болсын, бұл маңызды жұмыс мемлекет есебінен атқарылатын «*академиялық туризмге*» айналмауға тиіс. Архив деректерін тек жинақтап қана қоймай, барлық мүдделі зерттеушілер мен қалың жұртшылыққа қолжетімді болуы үшін оларды белсенді түрде цифрлық форматқа көшіру қажет.

Өз тарихына деген мақтаныш сезімін ұялатып, отаншылдық тәрбие беру мектеп қабырғасынан басталуға тиіс. Сондықтан мектептер мен барлық өңірлердегі өлкетану музейлерінің жанынан **тарихи-археологиялық қозғалыстар құру** маңызды. Ұлт тарихын санаға сіңіру барша қазақстандықтардың бойында өз бастауларына деген ортақтық сезімін қалыптастырады.

2. Ұлы даланың ұлы есімдері

Көпшіліктің санасында тарихи үдерістер, негізінен, тұлғаландыру сипатына ие болатыны белгілі. Көптеген халықтар өз елінің ерекше елшісі сынды ұлы бабаларының есімдерін мақтан тұтады.

Мысалы, өткен дәуірлердегі Тутанхамон, Конфуций, Ескендір Зұлқарнайын, Шекспир, Гете, Пушкин және Джордж Вашингтон сияқты дүние жүзіне белгілі тұлғалар бүгінде «өз мемлекеттерінің» баға жетпес символдық капиталы саналады әрі сол елдердің халықаралық аренада тиімді ілгерілеуіне септігін тигізіп отыр.

Ұлы дала Әл-Фараби мен Ясауи, Күлтегін мен Бейбарыс, Әз-Тәуке мен Абылай, Кенесары мен Абай және басқа да көптеген ұлы тұлғалар шоғырын дүниеге әкелді.

Сондықтан біз біріншіден, атақты тарихи тұлғаларымыз бен олардың жетістіктерінің құрметіне ашық аспан астында ескерткіш-мүсіндер қойылатын **«Ұлы даланың ұлы есімдері» атты оқу-ағарту энциклопедиялық саябағын** ашуымыз керек.

Екіншіден, мақсатты мемлекеттік тапсырыс ұйымдастыру арқылы қазіргі әдебиеттегі, музыка мен театр саласындағы және бей-

Ески Отырар şəhrinin bazı yerlerini, сөзгелімі evlerini, sokaklarını, sosyal alanlarını, su borularını, kale duvarlarını ve başkaca yerlerini kısım kısım onarılması da turizm açısından faydalı olacaktır.

Bu temelde bilginin yüceltilmesine ve turizmin geliştirilmesine de özel önem verilmelidir.

5. Bozkır Halkbilimi ve Müziğinin Bin Yılı

Bu tasarı kapsamında **“Bozkır Halkbilimi Seçkisi”**ni hazırlamak lazımdır. Bu seçkide Büyük Bozkır mirasçılarının geçen binyıldaki sözlü halk edebiyatının seçkin örnekleri; masalları, efsaneleri, menkıbeleri, kıssaları ve destanları yer alacaktır.

Ayrıca kopuz, dombara, sıbızgı, sazısnıy gibi geleneklik müzik aletleriyle icra edilen önemli eserleri **“Büyük Bozkır’ın Kadim Sarınları”**³ adı altında neşretmek lazımdır.

Büyük Bozkır’ın halkbilimi ve ezgisi çağcıl elektronik biçimde yeniden soluk almaya başlamalıdır. Bu tasarıları hayata geçirmek için yalnızca göçebelerin zengin mirasını tasnif ve tertibe yetenekli kişiler değil aynı zamanda bu mirasın güncelliğini de artıracak yerli ve yabancı profesyonel uzmanlardan faydalanmak çok önemlidir.

Bizim kültürümüzün temel konuları, kahramanları ve sarınları sınırsızdır; dolayısıyla bunları sistemli biçimde araştırıp incelemek ve Ortaya Asya bölgesi ile bütün dünyaya tanıtmak zorundayız.

Sözlü edebiyat ve müzik geleneğini canlandırma işi, bugünün anlayışına uygun ve anlaşılır biçimde olmalıdır.

Sözgelimi eskimiş söz ve metinleri resimlerle birlikte vermek veya açık videolarla sunmak mümkündür. Müzikal ses ve ezgiler yalnızca tabii çalgılarla değil aynı zamanda çağcıl elektronik deşışkeleri yoluyla da çıkarılabilir.

Diğer yandan halkbilimlik geleneğinin ortak tarihî esaslarını araştırmak için Kazakistan’ın deşışik bölgeleri ile yabancı ülkelere **araştırma ve inceleme gezileri** düzenlenmelidir.

3 Sarın sözü “motif” anlamında kullanılmıştır.

нелеу өнеріндегі ұлы ойшылдар, ақындар және ел билеген тұлғалар бейнесінің маңызды галереясын жасауды қолға алу қажет.

Сондай-ақ бұл жерде классикалық қалыптан тыс, баламалы жастар өнерінің креативті әлеуетін де пайдаланудың мәні зор. Осыған орай, бұл іске тек отандық қана емес, сонымен бірге, шетелдік шеберлер мен шығармашылық ұжымдарды да тартқан жөн.

Үшіншіден, еліміздің тарихи кезеңдерін кеңінен қамти отырып, «**Ұлы Дала тұлғалары**» атты **ғылыми-көпшілік серияларды** шығарып, тарату жұмыстарын жүйелендіру және жандандыру қажет.

Бұл бағытта қазақстандық ғалымдармен қатар шетелдік мамандар да тартылатын халықаралық көпбейінді ұжым құруға болады. Нәтижесінде, біздің қаһармандарымыздың өмірі мен қызметі жөнінде тек еліміздегілер ғана емес, сондай-ақ шет елдегілер де білетін болады.

3. Түркі әлемінің генезисі

Қазақстан – күллі түркі халықтарының қа-

6. Тарихи Sinema Sanatı ve Televizyondaki Görünüшү

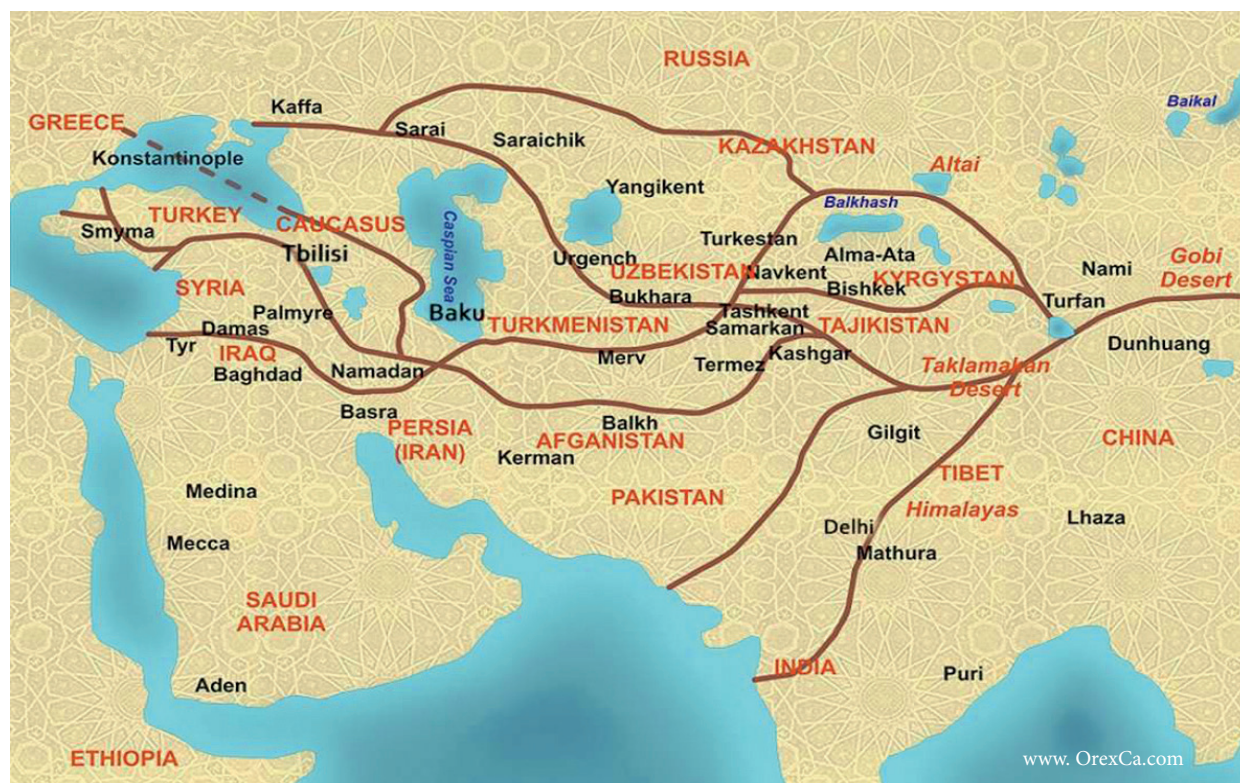
Қағдаш халқарын тарихі аналыш ve алғарын-да sinema sanatının önemli bir yeri vardır. Umum halkın bilincinde filmlerdeki açık kahramanlar, büyük bilimlik eserlerdeki belgeli portrelerden daha fazla role sahiptir.

Bundan dolayı hiç vakit kaybetmeden Kazakistan'ın medeniyet tarihini kesintisiz gelişimini ortaya koyan **belgeli filmlerin, televizyon dizileri ile uzun sanat filmleri** hazırlanması gerektir.

Sözü edilen tasarılar, geniş çaplı uluslararası iş birliği çerçevesinde başarılı yerli ve yabancı senaryocular, yönetmenler, yapımcılar; çağcıl sinema sanayisinin başkaca uzmanlarından yararlanarak hayata geçirilmelidir.

İlgi çekici ve melodramatik sarınlarla birlikte seyircinin aşına olduğu fantezi ve karmaşık vakalı gişe başarısı elde etmiş filmlerin unsurlarını da ekleyerek yeni tarihі televizyon filmlerinin türlerini artırmak lazımdır.

Bu amaca yönelik olarak Büyük Bozkır'ın zengin mitolojik ve folklorik malzemesinden ya-

сиетті «Қара шаңырағы». Бүгінгі қазақтың сайын даласынан әлемнің әр түкпіріне тараған түркі тектес тайпалар мен халықтар басқа елдер мен өңірлердің тарихи үдерістеріне елеулі үлес қосты.

Осыған байланысты, **«Түркі өркениеті: түп тамырынан қазіргі заманға дейін» атты жобаны** қолға алу қажет. Бұл жоба аясында **2019 жылы Астанада Түркологтардың дүниежүзілік конгресін** және әртүрлі елдер музейлерінің экспозицияларына ежелгі түркі жәдігерлері қойылатын **Түркі халықтарының мәдени күндерін** ұйымдастыру керек. Сондай-ақ, Википедияның үлгісінде Қазақстанның модераторлығымен Түркі халықтарына ортақ туындылардың бірыңғай онлайн кітапханасын ашу да маңызды.

Сонымен қатар жаңа облыс орталығы ретінде Түркістанды дамыту барысында оның халықаралық аренадағы беделін жүйелі түрде арттыру қажет.

Қазақстанның ежелгі астанасы халқымыздың рухани орталығы ғана емес, сондай-ақ, бүкіл түркі әлемі үшін киелі орын болып саналады.

4. Ұлы даланың ежелгі өнер және технологиялар музейі

«Ұлы дала» атты ежелгі өнер және технологиялар музейін ашуға толық мүмкіндігіміз бар. Оған озық өнер мен технология үлгілерін – аң стилінде жасалған бұйымдарды, «Алтын адамның» жарақтарын, жылқыны қолға үйрету, металлургияны дамыту, қару-жарақ, сауыт-сайман дайындау үдерісін көрсететін заттарды және басқа да жәдігерлерді жинақтауға болады. Онда Қазақстан жерінен табылған құнды археологиялық ескерткіштер мен археологиялық кешендердің экспозициялары қойылады. Бұл заттар тарихи дәуірлердің қандай да бір кезеңіндегі әртүрлі шаруашылық салаларының даму үдерісін көрсетеді.

Сонымен қатар **«Ұлы даланың ұлы өркениеттері» атты жалпыұлттық тарихи реконструкциялар клубын** құрып, соның негізінде Астанада және Қазақстанның өзге де өңірлерінде ежелгі сақтар, ғұндар, ұлы түркі қағандарының дәуірі және басқа да тақырыптар бойынша фестивальдар өткізу-

рланмақ мүмкүндүр.

Миллi kahpamanлары өрнек алма геленеғинин олущурмасын сағлайacak nitelikli çocuk filmлери ile canlandyrmalı dizilere ihtiyaç duyan genç kuşağın zevkini de özellikle dikkate almak gerekmektedir.

Bizim ünlü baturlarımız, düşünürlerimiz ve yöneticilerimiz sadece Kazakistan için değil aynı zamanda bütün dünya için örnek alınmaya layık insanlardır.

SONUÇ

Bundan bir buçuk yıl önce “Geleceğe Kılavuz: Manevi Yenilenme” adlı izlencelik makalem yayımlandı.

Yukarıda anılan tasarıları söz konusu “Manevi Yenilenme” izlencesinin bir devamı olarak görüyorum.

“Manevi Yenilenme” millî izlencesinin yeni bileşenleri, atalarımızın binlerce yıllık mirasının sayısal medeniyet şartlarında anlaşılır ve talep edilir olmasını sağlayarak yenilenmesi imkânını vermektedir.

Öz tarihini bilip sayan ve onunla övünen bir halkın geleceğinin parlak olacağına inanıyorum. Geçmişle övünüp bugününün değerini bilmek ve geleceğe sağduyu ile bakmak, ülkemizin başarısının teminatıdır.

ге болады. Бұған қызығушылық білдірген адамдарды тарта отырып, осы тақырыптар аясындағы жұмыстарды бір мезгілде жүргізуге болады.

Ежелгі Отырар қаласының бірқатар нысандарын – үйлері мен көшелерін, қоғамдық орындарын, су құбырларын, қала қамалының қабырғалары мен тағы да басқа жерлерін ішінара қалпына келтіретін **туристік жоба** да қызықты болмақ.

Осының негізінде білімді дәріптеуге және туризмді дамытуға баса мән берілуі қажет.

5. Дала фольклоры мен музыкасының мың жылы

Бұл жоба аясында бізге **«Дала фольклорының антологиясын»** жасау керек. Мұнда Ұлы дала мұрагерлерінің өткен

мыңжылдықтағы халық ауыз әдебиетінің таңдаулы үлгілері – ертегілері, аңыз-әфсаналары, қиссалары мен эпостары жинақталды.

Сонымен қатар қазақтың қобыз, домбыра, сыбызғы, сазсырнай және басқа да дәстүрлі музыкалық аспаптарымен орындауға арналған маңызды туындылар топтамасын – **«Ұлы даланың көне сарындары» жинағын** басып шығару қажет.

Ұлы Даланың фольклоры мен әуендері заманауи цифрлық форматта «жаңа тыныс» алуға тиіс. Бұл жобаларды жүзеге асыру үшін көшпенділердің бай мұрасын жүйелеуге қабілетті ғана емес, сондай-ақ оның өзектілігін арттыра алатын отандық және шетелдік кәсіби мамандарды тарту маңызды.

Біздің мәдениетіміздің негізгі сюжеттерінде, кейіпкерлері мен сарындарында шекара болмайды, сол себепті оны жүйелі зерттеп, бүкіл Орталық Еуразия кеңістігі мен барша әлемде дәріптеуге тиіспіз.

Ауызша және музыкалық дәстүрді жаңғырту қазіргі заманғы аудиторияға жақын әрі түсінікті форматта болуы керек.

Атап айтқанда, көнерген сөздер мен мәтіндерді суреттерімен қоса беруге, айқын видеоматериалдар формасында ұсынуға болады. Музыкалық дыбыстар мен әуендер табиғи аспаптармен ғана емес, олардың заманауи электронды нұсқалары арқылы да шығарылады.

Сонымен қатар фольклорлық дәстүрдің ортақ тарихи негіздерін іздеу үшін Қазақстанның түрлі өңірлері мен өзге елдерге **бірнеше іздеу-зерттеу экспедицияларын** ұйымдастыру қажет.

6. Тарихтың кино өнері мен телевизиядағы көрінісі

Қазіргі замандағы халықтардың тарихи таным-түйсігінде кино өнері ерекше орын алады. Жалпы халықтың санасында фильмдердегі жарқын кинообраздар іргелі ғылыми монографиялардағы деректі портреттерден гөрі маңыздырақ рөл атқарады.

Сондықтан тез арада Қазақстанның өркениет тарихының үздіксіз дамуын көрсететін **деректі-қойылымдық фильмдердің, те-**

левизиялық сериалдар мен толықметражды көркем картиналардың арнайы циклін өндіріске енгізу керек.

Аталған жобалар кең халықаралық ынтымақтастық аясында отандық және шетелдік үздік сценаристерді, режиссерлерді, актерлерді, продюсерлерді және заманауи кино өндірісінің басқа да мамандарын тарту арқылы жүзеге асырылуға тиіс.

Қызықты әрі мелодрамалық сарындармен қатар, көрермендер үшін танымал фэнтези және шытырман оқиғалы блокбастерлердің элементтерін қоса отырып, жаңа тарихи теле-кино туындылардың жанрларын барынша кеңейту қажет.

Осы мақсатпен Ұлы даланың бай мифологиялық және фольклорлық материалдарын пайдалануға болады.

Ұлт қаһармандарын үлгі тұту үрдісін қалыптастыруға жол ашатын сапалы балалар фильмдері мен мультипликациялық сериалдарды аса қажет ететін өскелең ұрпақтың да талғамына ерекше назар аудару керек.

Біздің даңқты батырларымыз, ойшылдарымыз бен ел билеушілеріміз – тек Қазақстан ғана емес, сондай-ақ бүкіл әлем бойынша еліктеуге лайықты тұлғалар.

ҚОРЫТЫНДЫ

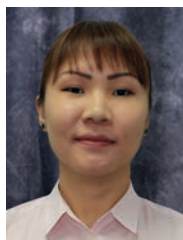
Осыдан бір жарым жыл бұрын менің «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақалам жарыққа шықты.

Жоғарыда аталған жобаларды «Рухани жаңғыру» бағдарламасының жалғасы ретінде қарастырамын.

«Рухани жаңғыру» жалпыұлттық бағдарламасының жаңа компоненттері ата-бабаларымыздың көп ғасырлық мұрасының цифрлық өркениет жағдайында түсінікті әрі сұранысқа ие болуын қамтамасыз ете отырып, оны жаңғыртуға мүмкіндік береді.

Төл тарихын білетін, бағалайтын және мақтан ететін халықтың болашағы зор болады деп сенемін. Өткенін мақтан тұтып, бүгінін нақты бағалай білу және болашаққа оң көзқарас таныту – еліміздің табысты болуының кепілі дегеніміз осы.

ROGUN HYDROPOWER PLANT IN ACTION: THE FIRST UNIT IS COMMISSIONED

ALBINA MURATBEKOVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

РОГУНСКАЯ ГИДРОЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ В ДЕЙСТВИИ: ЗАПУЩЕН ПЕРВЫЙ АГРЕГАТ

With Tajik President Rahmon's words "Rogun will be the pride of every citizen of our country now and in the future, it will be the source of patriotism and dedication, as well as warm feelings and honor of the Tajik nation!", the solemn ceremony of launching the first power generation turbine of the Rogun hydropower plant (HPP) was held on November 16, 2018 in Tajikistan [Diplomat, 2018]. Dedicated to the President's Day, the ceremony was attended by the government officials, foreign participants of the CASA-1000 project, representatives of international organizations, diplomats, as well as journalists, and ended with a gala concert and festive fireworks.

With the 335-meters-tall clay core rockfill dam projected to be the highest in the world, the Rogun HPP located 110 km from Dushanbe is going to be the ninth hydropower plant of the Vakhsh cascade. It will operate six power generation turbines that will have a total capacity of 3,600 MW, which is the equivalent of three average nuclear power reactors. Expected to be the largest hydroelectric power plant in Central Asia, it will double energy production of Tajikistan turning the country into a major electricity exporter in the region [AzerNews, 2018]. Additionally, Rogun will contribute to the reduction of power

THE ROGUN HPP IS EXPECTED TO BE THE LARGEST HYDRO-ELECTRIC POWER PLANT IN CENTRAL ASIA AND WILL TURN TAJIKISTAN INTO THE MAJOR ELECTRICITY EXPORTER IN THE REGION.

ОЖИДАЕТСЯ, ЧТО РОГУН БУДЕТ КРУПНЕЙШЕЙ ГИДРОЭЛЕКТРОСТАНЦИЕЙ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ, КОТОРАЯ УДВОИТ ПРОИЗВОДСТВО ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ В ТАДЖИКИСТАНЕ, ПРЕВРАТИВ СТРАНУ В КРУПНОГО ЭКСПОРТЕРА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ В РЕГИОНЕ.

16 ноября 2018 года в Таджикистане состоялась торжественная церемония запуска первой энергетической турбины Рогунской ГЭС, в ходе которой президент Таджикистана Рахмон провозгласил, что «Рогун станет гордостью каждого гражданина нашей страны, сегодня и в будущем, станет источником патриотизма и самоотверженности, а также теплых чувств и чести таджикского народа!» [Diplomat, 2018]. В приуроченной ко Дню Президента церемонии, которая завершилась гала-концертом и праздничным фейерверком, приняли участие правительственные чиновники, иностранные участники проекта CASA-1000, представители международных организаций, дипломаты, а также журналисты.

Рогунская ГЭС, расположенная в 110 км от Душанбе, станет девятой гидроэлектростанцией Вахшского каскада. Высота каменно-набросной плотины ГЭС с глиняным ядром составит 335 метров, что сделает ее самой высокой в мире. На ГЭС будут эксплуатироваться шесть энергетических турбин общей мощностью 3600 МВт, что эквивалентно трем средним ядерным энергетическим реакторам. Ожидается, что Рогун будет крупнейшей гидроэлектростанцией в Централь-

shortages during winter months and increase the water availability for agricultural activity.

After the ceremony, it was reported that the turbine successfully started to generate its first watts of energy. Actually, the first turbine, mounted in a regular place at the beginning of July 2018, was commissioned with an initial capacity of 100 MW, out of 600 MW of its design capacity. The commissioning of the next unit is scheduled for April 2019. At present, the construction, which is under President Rahmon's personal control, is continuing, involving more than 20,000 personnel who work in three shifts. Prior to that, on October 29, 2016, Rahmon drove a bulldozer himself, together with workers, to block the Vakhsh River and mark the beginning of the construction of the Rogun dam. Overall, the dam is being built in two stages. The first stage involves the construction of the dam with a height of 135 meters and the installation of two power generation turbines. It is expected to take 3-5 years to fill the dam to the level that will make it possible to run the turbine efficiently, while in total it will take up to 12-15 years to fill

ной Азии, которая удвоит производство электроэнергии в Таджикистане, превратив страну в крупного экспортера электроэнергии в регионе [AzerNews, 2018]. Кроме того, Рогун будет способствовать сокращению дефицита электроэнергии в зимние месяцы и увеличит доступность воды для сельскохозяйственной деятельности.

После церемонии запуска появилось сообщение, что турбина успешно начала генерировать первые ватты энергии. Фактически первая турбина, которая была установлена на предназначенном ей месте в начале июля 2018 года, была введена в эксплуатацию с начальной мощностью 100 МВт при проектной мощности 600 МВт. Ввод в эксплуатацию следующего блока запланирован на апрель 2019 года. В настоящее время строительство, которое находится под личным контролем президента Рахмона, продолжается, и в нем задействовано более 20 тыс. человек, которые работают в три смены. До этого, 29 октября 2016 года, Рахмон сам сел в каби-

the capacity of the dam [News Central Asia, 2018]. Whereas, the second stage is a phase-by-phase construction of the 335-meter high main dam and an installation of the remaining units [Asia-Plus, 2018]. It should be noted that the dam is designed for an operational life of 115 years [Salini Impregilo].

Meanwhile, a protracted delay in the construction that only began in 2016, about two months after the death of Uzbek President Islam Karimov, was due to several challenges, including Karimov's threat to start war over water in the region. The original project was conceptualized by Soviet engineers in the 1950-60s, and by 1976, the preparatory work began on the construction of the dam, but the project was halted following the independence of Tajikistan. A number of obstacles, such as the internal situation in Tajikistan, lack of financing, Uzbekistan's objections to the project, were among the reasons why the construction resumed only in 2004. Moreover, the flood in May 1993 complicated the situation, partially destroying part of the dam and the technical premises of the sta-

ну бульдозера, чтобы вместе с рабочими заблокировать реку Вахш, и таким образом отметил начало строительства Рогунской плотины. В целом, плотина строится в два этапа. Первый этап предусматривает строительство плотины высотой 135 метров и установку двух энергетических турбин. Ожидается, что потребуются около 3-5 лет для заполнения плотины до уровня, которая позволит эффективно эксплуатировать турбину, в то время как для заполнения полной мощности плотины в общей сложности потребуются до 12-15 лет [News Central Asia, 2018]. Вместе с тем, второй этап представляет собой поэтапное строительство основной плотины высотой 335 метров и установку оставшихся блоков [Asia-Plus, 2018]. Следует отметить, что проектный срок эксплуатации плотины составляет 115 лет [Salini Impregilo].

Между тем, длительная задержка строительства, начавшегося лишь в 2016 году, примерно через два месяца после смерти президента Узбекистана Ислама Каримо-

tion. Nevertheless, the work activated in 2004, when the Russian company RUSAL financed the research works and partially restored the dam [Sputnik, 2016a]. However, in 2007, the contract with RUSAL was terminated due to the disagreement between the parties on the equity participation, as well as on the height and type of the dam. Particularly, RUSAL insisted on erecting a concrete dam with a height of 285 meters, whereas Tajikistan needed a stone fill-in with a height of 335 meters [Fergana, 2018a]. Since then, the Tajik government decided to manage the project itself and started searching for investors. It applied to the World Bank, which agreed to finance the comprehensive examination of the project. In July 2014, with the support of the World Bank, the techno-economic assessment study and the environmental and social impact assessment of the project were completed. In July 2016, the Italian Salini Impregilo won the tender and signed a \$3,9 billion contract with the government-owned Rogun HPP company to serve as the engineering, procurement and construction (EPC) contractor for the project [Salini Impregilo]. Additionally, over 50 subcontracting companies from Iran, Russia, China, Germany and Ukraine, most of which previously participated in other Tajik HPP projects, are involved in the construction of Rogun [Radio Azattyq, 2018].

Meanwhile, the financing of the project was among the main issues slowing down the implementation of the project. In general, Tajikistan, the country with the national budget of around \$4.8 billion in 2018, needs approximately \$4 billion to fully complete the plant [Regnum, 2017]. Therefore, in order to attract funds for the Rogun HPP, the Tajik government, besides financing from the budget, decided to issue securities. The initial sales of securities started in 2010, when President

OVERALL, SINCE 2008 TAJIKISTAN HAS SPENT APPROXIMATELY 15 BILLION SOMONI (\$1.6 BILLION) ON THE CONSTRUCTION OF THE ROGUN HPP.

В СОВОКУПНОСТИ, С 2008 ГОДА ТАДЖИКИСТАН ПОТРАТИЛ ОКОЛО 15 МЛРД. СОМОНИ (1,6 МЛРД. ДОЛЛАРОВ) НА СТРОИТЕЛЬСТВО РОГУНСКОЙ ГЭС.

ва, была вызвана рядом проблем, в том числе угрозой Каримова начать войну за воду в регионе. Первоначальный проект был концептуализирован советскими инженерами в 1950-60-х годах, а к 1976 году начались подготовительные работы по строительству плотины, но проект был приостановлен после получения Таджикистаном независимости. Ряд препятствий, таких как внутренняя ситуация в Таджикистане, отсутствие финансирования, возражения против проекта со стороны Узбекистана, были среди причин, по которым строительство возобновилось только в 2004 году. Кроме того, наводнение в мае 1993 года осложнило ситуацию, частично разрушив часть плотины и технические помещения станции. Тем не менее, работа активизировалась в 2004 году, когда российская компания «РУСАЛ» профинансировала исследовательские работы и частично восстановила плотину [Sputnik, 2016a]. Однако в 2007 году контракт с «РУСАЛ» был прекращен из-за разногласий между сторонами по долевному участию, а также по вопросу о высоте и типе плотины. В частности, «РУСАЛ» настаивал на возведении бетонной плотины высотой 285 метров, тогда как Таджикистан считал необходимым построить каменную плотину высотой 335 метров [Fergana, 2018a]. С того времени правительство Таджикистана решило взять на себя руководство проектом и начало поиски инвесторов. Оно обратилось во Всемирный банк, который согласился профинансировать комплексную экспертизу проекта. В июле 2014 года при поддержке Всемирного банка были завершены технико-экономическая оценка и оценка экологического и социального воздействия проекта. В июле 2016 года итальянская компания Salini Impregilo выигра-

Rahmon urged his countrymen to buy shares to fund the project, but the need to intensify the sales has become even more urgent since the signing of the agreement with Salini Impregilo in 2016. Therefore, in 2017, the Tajik authorities decided to issue \$1 billion worth of securities. In September 2017, to fund the first stage of the project that cost \$590 million, Tajik authorities put for sale the first batch of bonds worth \$500 million. According to the National Bank of Tajikistan, securities with the annual yield of 7% were sold to investors from the United States (38%), Great Britain (24%), EU countries (35%), and Asian countries (3%) [Radio Azattyq, 2018]. The Tajik government called it a successful debut of state bonds on the international financial market. In addition to the state budget and securities, the government allocated funds from the sales of precious stones and metals. Overall, in 2017, 4.7 billion somoni (\$528 million) was spent on the HPP construction from all sources of funding. In order to accelerate the construction, in October 2018, the Tajik government allocated an additional 749 million somoni (\$80 million) [Fergana, 2018b]. Simultaneously, the government negotiates with the international financial institutions on attracting preferential loans and looks for other sources of financing, as it hopes to generate money after the launch of the first stage of the project. Cumulatively, since 2008 Tajikistan spent approximately 15 billion somoni (\$1.6 billion) on the construction of the Rogun HPP [Radio Azattyq, 2018].

Nevertheless, the position of Uzbekistan was the main obstacle to the construction. Due to the categorical objection of former Uzbek president Karimov, the construction was postponed for many years. The main contradiction was that the Rogun dam is being built on the Vakhsh River, which is the main tributary of the

THE TAJIK AND UZBEK LEADERS ANNOUNCED, "WE SHARE THE VIEW THAT THE HYDRO-POWER FACILITIES WILL HELP TO RESOLVE THE REGION'S WATER AND POWER ISSUES".

КАК ЗАЯВИЛИ ЛИДЕРЫ ТАДЖИКИСТАНА И УЗБЕКИСТАНА, «МЫ РАЗДЕЛЯЕМ МНЕНИЕ О ТОМ, ЧТО ГИДРО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ ОБЪЕКТЫ ПОМОГУТ РЕШИТЬ ВОДНЫЕ И ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНА».

ла тендер и заключила контракт на сумму 3,9 млрд. долларов с государственной компанией «Рогунская ГЭС» на выполнение функций подрядчика по проектированию, материально-техническому обеспечению и строительству проекта [Salini Impregilo]. В дополнение, более 50 субподрядных компаний из Ирана, России, Китая, Германии и Украины, большинство из которых ранее участвовали в других проектах таджикских ГЭС, участвуют в строительстве Рогунской ГЭС [Радио Азаттык, 2018].

Тем временем, финансирование проекта было одним из основных вопросов, который тормозил реализацию проекта. В целом, Таджикистану, стране с государственным бюджетом около 4,8 млрд. долларов в 2018 году, необходимо примерно 4 млрд. долларов для полного завершения строительства ГЭС [Regnum, 2017]. Поэтому с целью привлечения средств для Рогунской ГЭС правительство Таджикистана, помимо финансирования из бюджета, приняло решение о выпуске ценных бумаг. Первые продажи ценных бумаг начались в 2010 году, когда президент Рахмон призвал своих соотечественников покупать акции для финансирования проекта, но необходимость ускорения продаж стала еще более актуальной после подписания соглашения с Salini Impregilo в 2016 году. Поэтому в 2017 году власти Таджикистана решили выпустить ценные бумаги на сумму 1 млрд. долларов. В сентябре 2017 года для финансирования первого этапа проекта стоимостью 590 млн. долларов таджикские власти выставили на продажу первую партию облигаций на сумму 500 млн. долларов. По данным Национального банка Таджикистана, ценные бумаги с годовой доходностью 7% были проданы инвесторам из

Amudarya River. The Vakhsh River is classified as a trans-boundary shared water resource and contributes about 25% of Amudarya's water flow. During the filling of the reservoir station, which is estimated to take around 15 years, the flow of water would significantly decrease that would directly impact the agriculture sectors of the downstream countries, the conclusion confirmed by the World Bank's assessment of the project. Particularly, in Uzbekistan, the area of agricultural land in the Khorezm region might decrease up to 17,7% and in the Karakalpakstan Republic up to 14,6%, which would cause a reduction of cotton production of around 18% [Sputnik, 2016b]. Nevertheless, the Tajik authorities kept saying that the reservoir would be filled at the expense of Tajikistan's own quota as agreed with all the countries of the Aral basin and none of the neighboring countries in the region would suffer. Tashkent's another concern was the seismological stability of the Rogun HPP. The plant is being built on the tectonic fault zone with high seismic ac-

США (38%), Великобритании (24%), стран ЕС (35%) и стран Азии (3%) [Радио Азаттык, 2018]. Правительство Таджикистана назвало это успешным дебютом государственных облигаций на международном финансовом рынке. Помимо государственного бюджета и ценных бумаг, правительство также выделило средства от продажи драгоценных камней и металлов. В целом, в 2017 году на строительство ГЭС было потрачено 4,7 млрд. сомони (528 млн. долларов) из всех источников финансирования. В октябре 2018 года в целях ускорения строительства правительство Таджикистана выделило дополнительно 749 млн. сомони (80 млн. долларов) [Фергана, 2018b]. Одновременно, правительство ведет переговоры с международными финансовыми институтами о привлечении льготных кредитов и ищет другие источники финансирования, поскольку надеется получить прибыль после запуска первого этапа проекта. В совокупности, с 2008

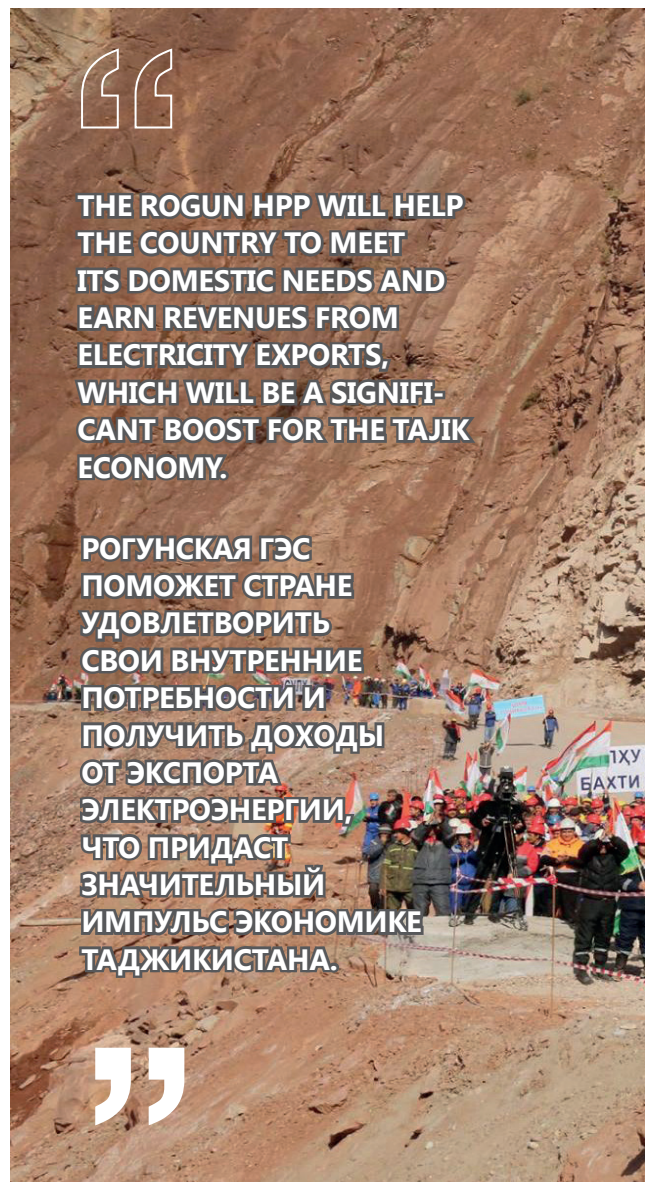

tivity, where earthquakes measuring 6-7 magnitude on the Richter scale have already occurred. In the case of a seismic disaster, a resulting flood could damage the whole region. However, the World Bank's report concluded that it was possible to start building a hydropower plant if changes were made to the original project.

Remarkably, with the change of the leadership in Uzbekistan, the position of the country also changed. During new Uzbek President Mirziyoyev's visit to Dushanbe in March 2018, it was announced that Tashkent would possibly participate in the construction of the Rogun HPP, if the project took into account national interests of Uzbekistan [Sputnik, 2018]. After the negotiations, the Tajik and Uzbek leaders announced, "we share the view that the hydropower facilities will help to resolve the region's water and power issues". In his turn, Tajik President Rahmon confirmed that "they will never leave neighbors without water" [Reuters, 2018]. Thus, Uzbekistan no longer objects to the construction of the Rogun HPP and is ready to negotiate on the effective implementation of the project for the benefit of both sides.

Therefore, as the neighboring states have generally agreed on the opportunities provided by the Rogun HPP, the full operation of the project should give impetus to the economic development and integration of the region. Moreover, the project is going to provide extra revenues for Tajikistan from exporting electricity to Pakistan, Afghanistan and, potentially, other regional countries that would transform the country into a regional hub for electricity exports. Initially, Tajikistan was planning to export electricity within the CASA-1000 project, which projected the construction of a series of power transmission lines from Tajikistan and Kyrgyzstan to Afghanistan, India and Pakistan. However, in May 2016, due to the expensiveness of the project, Afghanistan refused to purchase the Tajik electricity under this project, agreeing only to ensure its transit to India and Pakistan, which are still interested in its procurement [Eurasia Expert, 2018].

In conclusion, by commissioning the first unit of the Rogun HPP, Tajikistan started to

года Таджикистан потратил около 15 млрд. сомони (1,6 млрд. долларов) на строительство Рогунской ГЭС [Радио Азаттык, 2018].

Тем не менее, основным препятствием для строительства была позиция Узбекистана. Из-за категорических возражений бывшего президента Узбекистана Каримова строительство было отложено на многие годы. Основное противоречие заключалось в том, что Рогунская плотина строится на реке Вахш, которая является основным притоком реки Амударья. Река Вахш классифицируется как трансгранич-

generate electricity that in near future should be available to every Tajik family. Although this is a very first step towards the full energy independence, this step is done, despite the skeptical expectations based on the above-mentioned obstacles. It is estimated that the entire Rogun dam will be completed by 2028, and its water reservoir is planned to be used both for energy and irrigation purposes in dry lands. Thus, the new HPP will help the country to meet its domestic needs and earn revenues from electricity exports, which will be a significant boost for the Tajik economy.

ный общий водный ресурс, на который приходится около 25% стока воды Амударьи. Во время заполнения водохранилища ГЭС, которое, по оценкам, займет около 15 лет, приток воды значительно снизится, что напрямую повлияет на сельскохозяйственные секторы стран, расположенных ниже по течению, что подтверждается проектной оценкой Всемирного банка. В частности, в Узбекистане площадь сельскохозяйственных земель в Хорезмской области может снизиться до 17,7%, а в Республике Каракалпакстан – до 14,6%, что может привести к сокращению производ-

References:

1. Asia-Plus. (2018). Before the launch of the first unit of Rogun the counting of seconds started. Retrieved from <https://www.asiaplus.tj/ru/news/tajikistan/economic/20180907/do-zapuska-pervogo-agregata-roguna-nachali-schitat-sekundi>. Accessed on 14.11.2018.
2. AzerNews. (2018). First unit of Rogun HPP to be commissioned on time. Retrieved <https://www.azernews.az/region/126367.html>. Accessed on 14.11.2018.
3. Diplomat. (2018). Tajikistan's Rogun Dam Begins Operations. Retrieved <https://thedi diplomat.com/2018/11/tajikistans-megadam-rogun-begins-operations/>. Accessed on 24.11.2018.
4. Eurasia Expert. (2018). Great protracted construction. What will be with the Rogun HPP? Retrieved <http://eurasia.expert/velikiy-dolgostroy-cto-budet-s-rogunskoy-ges-/>. Accessed on 14.11.2018.
5. Fergana. (2018a). Tajikistan urges EBRD to invest in construction of the Rogun HPP. Retrieved <http://www.fergananews.com/news/29689>. Accessed on 14.11.2018.
6. Fergana. (2018b). The Government of Tajikistan will allocate an additional \$ 80 million for the construction of the Rogun HPP. Retrieved <http://www.fergananews.com/news/33045>. Accessed on 14.11.2018.
7. News Central Asia. (2018). Rogun Dam of Tajikistan – the need to reassess the entire project. Retrieved from <http://www.newscentralasia.net/2018/11/03/rogun-dam-of-tajikistan-the-need-to-reassess-the-entire-project/>. Accessed on 14.11.2018.
8. Radio Azattyq. (2018). The first unit launched at Rogun HPP. Retrieved <https://rus.azattyq.org/a/rogun-hydro-power-plant-launched-in-tajikistan/29604692.html>. Accessed on 17.11.2018.
9. Regnum. (2017). Tajikistan adopted budget for 2018. Retrieved <https://regnum.ru/news/2345686.html>. Accessed on 14.11.2018.
10. Reuters. (2018). Uzbekistan drops objections to giant Tajik hydro project. <https://uk.reuters.com/article/brazil-energy-eletronuclear/five-groups-may-join-brazils-eletronuclear-to-complete-power-plant-project-report-idukl2n1xh0gl>. Accessed on 8.11.2018.
11. Salini Impregilo. Rogun Hydropower Project. Retrieved from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Belt-and-Road/Maldives-election-marks-setback-for-China-s-Belt-and-Road2>. Accessed on 14.11.2018.
12. Sputnik. (2016a). Rogun HPP: the great watershed. Retrieved <https://ru.sputniknews-uz.com/analytics/20161102/4029095/Rogun-GES-ekologia-energetika.html>. Accessed on 14.11.2018.
13. Sputnik. (2016b). Rahmon personally blocked the Vakhsh River to build the Rogun dam. Retrieved <https://ru.sputnik-tj.com/country/20161029/1020977047.html>. Accessed on 14.11.2018.
14. Sputnik. (2018). Uzbekistan might take part in the construction of the Rogun HPP. Retrieved <https://tj.sputniknews.ru/main/20180310/1024971282/uzbekistan-tajikistan-stroitelstvo-rogunskaya-ges.html>. Accessed on 14.11.2018.

ства хлопка примерно на 18% [Sputnik, 2016b]. Тем не менее, власти Таджикистана продолжали утверждать, что водохранилище будет заполнено за счет собственной квоты Таджикистана, согласованной со всеми странами бассейна Аральского моря, и ни одна из соседних стран региона не пострадает. Еще одной проблемой для Ташкента была сейсмологическая устойчивость Рогунской ГЭС. Завод строится в зоне тектонических разломов с высокой сейсмической активностью, где уже происходили землетрясения магнитудой 6-7 по шкале Рихтера. В случае сейсмической катастрофы возникшее наводнение может нанести ущерб всему региону. Однако в своем отчете Всемирный банк пришел к заключению, что строительство гидроэлектростанции возможно, если в первоначальный проект будут внесены изменения.

Примечательно, что со сменой руководства Узбекистана позиция страны также поменялась. В ходе визита нового президента Узбекистана Мирзиёева в Душанбе в марте 2018 года было объявлено, что Ташкент, возможно, примет участие в строительстве Рогунской ГЭС, если проект будет учитывать национальные интересы Узбекистана [Sputnik, 2018]. Как заявили после переговоров лидеры Таджикистана и Узбекистана, «мы разделяем мнение о том, что гидроэнергетические объекты помогут решить водные и энергетические проблемы региона». В свою очередь, президент Таджикистана Рахмон подтвердил, что «никогда не оставит соседей без воды» [Reuters, 2018]. Таким образом, Узбекистан больше не возражает против строительства Рогунской ГЭС и готов вести переговоры по эффективной реализации проекта в интересах обеих сторон.

Поэтому, поскольку соседние государства в целом договорились о возможностях, предоставляемых Рогунской ГЭС, полномасштабный запуск проекта должен дать импульс экономическому развитию и интеграции региона. Более того, проект будет обеспечивать дополнительные доходы Таджикистану от экспорта электроэ-

нергии в Пакистан, Афганистан и, возможно, другие региональные страны, что превратит страну в региональный хаб экспорта электроэнергии. Изначально Таджикистан планировал экспортировать электроэнергию в рамках проекта CASA-1000, который предусматривал строительство ряда линий электропередач из Таджикистана и Кыргызстана в Афганистан, Индию и Пакистан. Однако в мае 2016 года из-за дороговизны проекта Афганистан отказался покупать электричество в Таджикистане в рамках этого проекта, согласившись лишь на обеспечение его транзита в Индию и Пакистан, которые все еще заинтересованы в его закупках [Евразия Эксперт, 2018].

В заключение стоит отметить, что, введя в эксплуатацию первый блок Рогунской ГЭС, Таджикистан начал производить электроэнергию, которая в ближайшем будущем должна быть доступна для каждой таджикской семьи. Хотя это только первый шаг к полной энергетической независимости, этот шаг сделан, несмотря на скептические ожидания, основанные на вышеупомянутых препятствиях. По имеющимся оценкам, строительство всей Рогунской плотины будет завершено к 2028 году, и ее водохранилище планируется использовать как для выработки энергии, так и для ирригационных целей на засушливых землях. Таким образом, новая ГЭС поможет стране удовлетворить свои внутренние потребности и получить доходы от экспорта электроэнергии, что придаст значительный импульс экономике Таджикистана.

Использованные источники:

1. Asia-Plus. (2018). До запуска первого агрегата Рогуна начали считать секунды. Доступен по адресу: <https://www.asiaplus.tj/ru/news/tajikistan/economic/20180907/do-zapuska-pervogo-agregata-roguna-nachali-schitat-sekundi>. Дата обращения: 14.11.2018.
2. Diplomat. (2018). Tajikistan's Rogun Dam Begins Operations. Доступен по адресу: <https://the-diplomat.com/2018/11/tajikistans-megadam-rogun-begins-operations/>. Дата обращения: 24.11.2018.
3. Евразия Эксперт. (2018). Великий долгострой. Что будет с Рогунской ГЭС? Доступен по адресу: <http://eurasia.expert/velikiy-dolgostroy-chto-budet-s-rogunskoy-ges/>. Дата обращения: 14.11.2018.
4. Фергана. (2018а). Таджикистан призвал ЕБРР вложиться в строительство Рогунской ГЭС. Доступен по адресу: <http://www.fergananews.com/news/29689>. Дата обращения: 14.11.2018.
5. Фергана. (2018б). Правительство Таджикистана выделит дополнительные \$80 млн на строительство Рогунской ГЭС. Доступен по адресу: <http://www.fergananews.com/news/33045>. Дата обращения: 14.11.2018.
6. News Central Asia. (2018). Rogun Dam of Tajikistan – the need to reassess the entire project. Доступен по адресу: <http://www.newscentralasia.net/2018/11/03/rogun-dam-of-tajikistan-the-need-to-reassess-the-entire-project/>. Дата обращения: 14.11.2018.
7. Радио Азаттык. (2018). На Рогунской ГЭС запущен первый агрегат. Доступен по адресу: <https://rus.azattyq.org/a/rogun-hydro-power-plant-launched-in-tajikistan/29604692.html>. Дата обращения: 17.11.2018.
8. Regnum. (2017). В Таджикистане принят бюджет на 2018 год. Доступен по адресу: <https://regnum.ru/news/2345686.html>. Дата обращения: 14.11.2018.
9. Reuters. (2018). Uzbekistan drops objections to giant Tajik hydro project. Доступен по адресу: <https://uk.reuters.com/article/brazil-energy-eletronuclear/five-groups-may-join-brazils-eletronuclear-to-complete-power-plant-project-report-idukl2n1xh0gl>. Дата обращения: 8.11.2018.
10. Salini Impregilo. Rogun Hydropower Project. Доступен по адресу: <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Belt-and-Road/Maldives-election-marks-setback-for-China-s-Belt-and-Road2>. Дата обращения: 14.11.2018.
11. Sputnik. (2016а). Рогунская ГЭС: великий водораздел. Доступен по адресу: <https://ru.sputniknews-uz.com/analytics/20161102/4029095/Rogun-GES-ekologia-energetika.html>. Дата обращения: 14.11.2018.
12. Sputnik. (2016б). Рахмон лично перекрыл реку Вахш для создания плотины Рогунской ГЭС. Доступен по адресу: <https://ru.sputnik-tj.com/country/20161029/1020977047.html>. Accessed on 14.11.2018.
13. Sputnik. (2018). Узбекистан может принять участие в строительстве Рогунской ГЭС. Доступен по адресу: <https://tj.sputniknews.ru/main/20180310/1024971282/uzbekistan-tajikistan-stroitelstvo-rogunskaya-ges.html>. Дата обращения: 14.11.2018.

ASIAN INFRASTRUCTURE INVESTMENTS BANK'S CENTRAL ASIAN PROJECTS

AZHAR SERIKKALIYEVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКИЕ ПРОЕКТЫ АЗИАТСКОГО БАНКА ИНФРАСТРУКТУРНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

For many years, Chinese leaders have argued that the international financial institutions have failed to recognize China's elevated stature in the global economy. [1] While recent reforms have boosted China's contributions and voting shares, China remains under-represented with respect to its weight in the global economy. [2] Since beginning market-oriented economic reforms in the late 1970s, China has averaged nearly 10% real GDP growth a year and is now the second largest global economy in nominal terms behind the United States. The creation of the Asian Infrastructure Investment Bank's (AIIB) is part of a broader reorientation of Chinese foreign and international economic policy that has taken place since Xi Jinping became Chinese Communist Party General Secretary in 2012 and president in 2013. [3]

In October 2013, President Xi Jinping proposed an initiative to establish the AIIB. The regional multilateral development institution acts on the model and principles of the multilateral bank and is aiming supporting infrastructure construction in developing countries. The Ministers of finance and authorized representatives of the 21 founder-countries,

**THE FORMATION
OF THE AIIB FORMS
CHINA'S ECONOMIC
POLICY IN CENTRAL
ASIA, MAKING IT
MULTILATERAL,
STRUCTURAL AND
SERVING BEIJING'S
INTERESTS.**

**ПОСТЕПЕННАЯ
ИНСТИТУЦИАЛИЗА-
ЦИЯ АБИИ ФОРМИ-
РУЕТ ЭКОНОМИЧЕ-
СКУЮ ПОЛИТИКУ
КИТАЯ В ЦЕНТРАЛЬ-
НОЙ АЗИИ, ДЕЛАЯ
ЕЕ МНОГОСТОРОН-
НЕЙ, СТРУКТУРНОЙ
И ОТВЕЧАЮЩЕЙ
ИНТЕРЕСАМ ПЕКИ-
НА.**

На протяжении многих лет китайские лидеры утверждают, что международным финансовым институтам не удалось признать широкий масштаб Китая в мировой экономике. [1] Несмотря на то, что недавние реформы способствовали увеличению вклада Китая и доли голосов на мировом рынке, Китай по-прежнему недостаточно представлен в отношении своего веса в мировой экономике. [2] С начала проведения рыночных реформ в конце 1970-х годов Китай удерживал средний прирост ВВП 10% в год, в настоящее время страна является второй по величине экономикой мира, уступая первенство США. Создание Азиатского банка инфраструктурных инвестиций (АБИИ) является частью переориентации китайской внешней и международной экономической политики, реализация которой началась с приходом к власти Си Цзиньпина в качестве генерального секретаря Коммунистической партии Китая в 2012 году и председателя Китайской Народной Республики (КНР) в 2013 году. [3]

В октябре 2013 года Председатель КНР Си Цзиньпин выдвинул инициативу по созданию АБИИ. Региональный многосторонний институт развития основан на модели и

including China, India, Singapore, and others, concluded an agreement on the creation of AIIB on October 24, 2014 in Beijing. The ceremony of the "Agreement on the Establishment of AIIB" signing was held on June 29, 2015. It was attended by the Ministers of finance and authorized representatives of 57 founder-countries, including 37 Asian countries and 20 countries outside the region. The AIIB was officially established on December 25, 2015. The list of member countries expanded in 2017 since the president of AIIB said that the bank received written applications from more than 20 countries and in 2017, the number of member countries can reach 90. This is the first multilateral financial institution created on the initiative of China. In January 2016, the bank began its official work, a board of governors and a board of directors were founded.

Establishing of the AIIB led to joint action between China and Central Asian countries — Kazakhstan, Tajikistan, Uzbekistan and Kyrgyzstan. Considering that, Beijing initiated AIIB's creation and in large part oversees its

принципах многостороннего банка и нацелен на поддержку инфраструктурного строительства в развивающихся странах. Министры финансов и уполномоченные представители 21 страны-учредителя, включая Китай, Индию, Сингапур, 24 октября 2014 года в Пекине заключили соглашение о создании АБИИ. Церемония подписания «Соглашения о создании АБИИ» состоялась 29 июня 2015 года. В ней приняли участие министры финансов и уполномоченные представители 57 стран-учредителей, в том числе 37 стран Азии и 20 стран вне региона. АБИИ был официально создан 25 декабря 2015 года. Вскоре список стран-членов расширился, так как президент АБИИ Джин Лицунь заявил, что банк получил письменные заявки на вступление от более чем 20 стран, предполагая, что в 2017 году число стран-членов может достигнуть 90. АБИИ является первым многосторонним финансовым учреждением, созданным по инициативе Китая. В январе 2016 года банк начал свою официальную работу, был создан управляющий совет и совет директоров.

actions; the bank's principles and policy are discussed in the frame of Chinese global and regional targets. By joining the bank, the post-Soviet states of Central Asia therefore accepted its principles. AIIB is a mechanism for the implementation of China's investment projects in Central Asia. The start-up period of the bank correlates with the first agreements on the transfer of part of China's industrial facilities to the countries of Central Asia. Through AIIB, Beijing can compete for regional influence with Russia, the United States, Japan, India, and the European Union, as well as regional institutions. With some parallelism with regard to the AIIB, other powers, including Russia, the USA, Japan, the European Union, and others, are pursuing an active policy there through bilateral and multilateral relations through Eurasian Economic Union (EEU), World Bank (WB), Asian Development Bank, and European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Thus, Russia promotes its integration policy in the region primarily through EEU, while China uses the Shanghai Cooperation Organization (SCO) and AIIB. While the countries of Central Asia may benefit from this situation, having a choice of favorable conditions, more economic contradictions and conflicts may arise between Russia, China, the U.S. and other rivals operating in the region. The formation of the AIIB forms China's economic policy in Central Asia, making it multilateral, structural and serving Beijing's interests.[4]

The authorized capital of the bank is \$100 billion, which is 1 million shares, \$100 thousand per share. Thus, China accounts for \$29.7804 billion, the share of votes is 26.6%. The second largest participant is India with a 7.51% stake, then Russia with a 5.93% stake. The countries of Central Asia have the following share of votes: Kazakhstan - 0.89%, Uzbekistan -

AFTER LAUNCHING THE AIIB, INTERNATIONAL COMPETITION WITH CHINA FOR INFLUENCE IN CENTRAL ASIA IS BECOMING MORE INTENSE.

ПОСЛЕ ЗАПУСКА АБИИ МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНКУРЕНЦИЯ КИТАЯ ЗА ВЛИЯНИЕ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ СТАНОВИТСЯ ВСЕ БОЛЕЕ ИНТЕНСИВНОЙ.

Создание АБИИ привело к развитию совместных проектов между Китаем и странами Центральной Азии - Казахстаном, Таджикистаном, Узбекистаном и Кыргызстаном. Учитывая, что Пекин инициировал создание АБИИ и в значительной степени контролирует его действия; принципы и политика банка рассматриваются в рамках глобальных и региональных целей Китая. Присоединившись к банку, постсоветские государства Центральной Азии (ЦА) приняли его принципы. АБИИ - механизм реализации инвестиционных проектов Китая в Центральной Азии. Начальный этап деятельности банка в ЦА коррелирует с первыми соглашениями о переносе части промышленных объектов Китая в страны региона. Через АБИИ Пекин конкурирует за региональное влияние с Россией, США, Японией, Индией и Европейским союзом, которые ведут активную региональную политику через такие многосторонние институты как Евразийский экономический союз (ЕЭС), Европейский банк реконструкции и развития (ЕБРР), Всемирный банк (ВБ) и Азиатский банк развития. Таким образом, Россия продвигает свою интеграционную политику в регионе в основном через ЕЭС, а Китай использует АБИИ. Несмотря на то, что страны Центральной Азии имеют возможность извлечь выгоду из этой ситуации, выбирая наиболее благоприятные условия, между Россией, Китаем, США и другими соперниками, действующими в регионе, возникновение экономических противоречий и конфликтов не исключено. Постепенная институционализация АБИИ формирует экономическую политику Китая в Центральной Азии, делая ее многосторонней, структурной и отвечающей интересам Пекина [4].

0.45%, Tajikistan - 0.29%, Kyrgyzstan - 0.29%. On June 25, 2016, AIIB President Jin Lique said that the Board of Directors of AIIB approved for the first time loans totaling \$509 million for four projects in energy, transport, urban development in Bangladesh, Indonesia, Pakistan, Tajikistan, and Uzbekistan. These are a project for the modification of the border roads (jointly with EBRD) in Tajikistan and Uzbekistan, EBRD's contribution is \$ 62.5 million, with a total project value of \$ 105.9 million; the section of the state high-speed highway Shorkot-Khaneval m-4 in Pakistan for \$100 million; the project modernization of the power distribution system and expansion to the amount of \$165 million in Bangladesh, work to modify Indonesia's slums for \$216.5 million. On November 4, 2016, at the Beijing Forum Jin Lique said that the bank approved the financing of 9 projects, issued loans of \$1.7 billion. Thus, they are the Trans-Anatoli-

Уставный капитал банка составляет 100 млрд. долл. США, что составляет 1 млн. акций, по 100 тысяч долл. США за акцию. Таким образом, вклад Китая составляет 29,7804 млрд. долл. США, доля голосов составляет 26,6%. Второй по величине участник - Индия с 7,51% акций, затем Россия с 5,93% акций. Доля стран Центральной Азии распределилась следующим образом: Казахстан - 0,89%, Узбекистан - 0,45%, Таджикистан - 0,29%, Кыргызстан - 0,29%. 25 июня 2016 года президент АБИИ Джин Лицунь сказал, что Совет директоров АБИИ впервые утвердил кредиты на общую сумму 509 млн. долл. США на четыре проекта в области энергетики, транспорта, городского развития в Бангладеше, Индонезии, Пакистане, Таджикистане и Узбекистане. Это проект по модификации пограничных дорог (совместно с ЕБРР) в Таджикистане и Узбекистане вклад ЕБРР

an gas pipeline project (Azerbaijan), the commercial berth Dukm and the railway network (Oman), the modernization and expansion of the energy distribution system (Bangladesh) and others. All projects financed by the bank are located in Asia, most of the objects are being built as a part of the development of infrastructure, energy, and transport. According to AIIB president, the determination of AIIB to gradually increase the volume of work, noting that in the next 5-6 years the bank sets a goal to increase the volume of annual loans to \$10-15 billion.

While working to deepen its economic relationships with its neighbors through Belt and Road Initiative (BRI), China has also intensified its engagement with the WB, International Monetary Fund and the regional development banks—with the aim of reforming the governance and operations of these institutions to accommodate China's increased economic influence in the global economy.[5] The BRI and AIIB are both aimed at supporting the development and construction of the

составляет 62,5 млн. долл. США, при общей стоимости проекта 105,9 млн. долл. США.; участок государственной скоростной магистрали Шоркот-Ханеваль м-4 в Пакистане стоимостью 100 млн. долл. США; модернизация и расширение системы распределения электроэнергии стоимостью 165 млн. долл. США в Бангладеш, проект по реконструкции труб в Индонезии стоимостью 216,5 млн. долл. США. 4 ноября 2016 года на Пекинском форуме Цзинь Лицунь заявил, что банк одобрил финансирование 9 проектов, выдав кредиты в размере 1,7 млрд. долл. США. Таким образом, это проект Транс-анатолийского газопровода (Азербайджан), коммерческий причал Дукм и железнодорожная сеть (Оман), модернизация и расширение системы распределения энергии (Бангладеш) и другие. Все проекты, финансируемые банком, расположены в Азии, большая часть объектов строится в рамках развития инфраструктуры, энергетики и транспорта. По словам президента АБИИ, банк намерен постепенно увели-

respective countries. The two Chinese initiatives have the active support of many countries.

The overabundance of production is a problem of the modern Chinese economy. Since China passed the active phase of infrastructure modernization, the country of 'productive economy' needs provide its workers and contracture factories with a work outside the country. In the framework of infrastructure for BRI, it is important to transfer the 'great construction' from China to the countries of Asia, in particular, Central Asia. The AIIB is a major mechanism of financing these projects. Earlier China proposed to create a common the SCO bank and free trade area, but the other members blocked the initiative. Thus, China has found an alternative solution for this cooperation.

The Dushanbe-Uzbekistan Border Road Improvement Project will enhance the connectivity and mobility along the Tajikistan segment of the Asian Highway Network and the Central Asia Regional Economic Cooperation Corridor 3 (CARECC-3). Under the Project, the 5-km section will be rehabilitated and upgraded between Avicenna Roundabout and West Gate of the Dushanbe-Uzbekistan border road. The project road - the last missing section of the Asian Highway Network and the CARECC-3 in Tajikistan's territory was built 30 years ago and is currently in a poor condition. The Project will help increase national and regional trade, reduce traffic congestion, and improve road safety.

The Project has a road rehabilitation and reconstruction work component, and a consultancy service component to provide construction supervision. The detailed engineering design of the road work component has been completed. The scope will include:

THE AIIB IS AN IMPORTANT MEANS TO INCREASE THE INFLUENCE OF CHINA AND IMPLEMENT ITS ECONOMIC STRATEGY IN THE COUNTRIES OF THE SILK ROAD ECONOMIC BELT.

АБИИ ЯВЛЯЕТСЯ ВАЖНЫМ СРЕДСТВОМ ПОВЫШЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ВЛИЯНИЯ КИТАЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРАТЕГИИ В ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКИХ СТРАНАХ «ОДНОГО ПОЯСА, ОДНОГО ПУТИ».

читать объем работы, ожидается, что в ближайшие 5-6 лет банк ставит перед собой цель увеличить объем годовых кредитов до 10-15 млрд. долл. США.

Углубляя экономические отношения с соседними странами в рамках инициативы «Один пояс, один путь» (ОПОП), Китай также активизировал свое взаимодействие со ВБ, Международным валютным фондом и региональными банками развития с целью реформирования управления и функционирования этих учреждений с учетом возросшего экономического влияния Китая в мировой экономике [5]. ОПОП и АБИИ совместно осуществляют деятельность по развитию инфраструктурного строительства стран вдоль инициативы. Переизбыток производства - проблема современной экономики Китая. Поскольку Китай прошел активную фазу модернизации инфраструктуры, стране с экономикой производящего типа нужны новые проекты для сохранения уровня занятости рабочих и производства на заводах за пределами страны. В рамках инфраструктуры для ОПОП важно перенести «огромную стройку» из Китая в страны Азии, в частности в ЦА. АБИИ является основным механизмом финансирования этих проектов. Ранее Китай предлагал создать банк и зону свободной торговли ШОС, но другие участники не поддержали инициативу. Так, Китай нашел альтернативное решение для данного сотрудничества. Проект усовершенствования дорог на границе Таджикистана и Узбекистана расширит возможности подключения и мобильности вдоль сегмента Таджикистана в рамках Азиатской автомобильной сети и Центрально-азиатского коридора регионального экономического сотрудничества 3 (ЦАРЭС-3). В данном проекте 5-километровый

- (1) Constructing a 3-level traffic interchange and related pedestrian underpasses at 82nd roundabout;
- (2) Building a 3-level traffic interchange at Avicenna roundabout;
- (3) Constructing two 2-level traffic interchanges at key local road crossings;
- (4) Widening the Project road to dual 4 lanes;
- (5) Improving adjacent intersecting roads;
- (6) Reconstructing pavements;
- (7) Constructing several pedestrian underpasses.

The Ministry of Transport of Tajikistan is the project's executing agency. The project implementation period is from December 2016 to December 2020. Improving the Dushanbe-Uzbekistan border road is essential to promoting economic growth in Tajikistan and trade in Central Asia. The Project will help increase national and regional trade, reduce traffic congestion, and improve road safety.[6] The new financing will help Tajikistan upgrade a section of the road in the capital,

участок будет реконструирован и модернизирован между кольцевой развязкой Авиценны и Западными воротами Душанбе -Узбекистанская пограничная дорога. Проектная дорога - последний недостающий участок Азиатской автомобильной сети и коридор ЦАРЭС-3 на территории Таджикистана - была построена 30 лет назад и в настоящее время находится в непригодном техническом состоянии. Проект поможет увеличить национальную и региональную торговлю, уменьшить пробки на дорогах и повысить безопасность дорожного движения. Проект имеет компонент восстановления и реконструкции дорог, а также компонент консультационных услуг для обеспечения надзора за строительством. Завершен подробный инженерный проект компонента дорожных работ. Объем будет включать:

- (1) Построение трехуровневой транспортной развязки и соответствующих пешеходных переходов на 82-й кольцевой развязке;
- (2) Построение трехуровневой транс-

<https://www.japantimes.co.jp>

Dushanbe, between the Avicenna Monument and the Western Gate, including the 82nd and Avicenna roundabouts.[7] Providing a direct connection between Tajikistan and Uzbekistan, as well as Afghanistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Turkmenistan, it is one of the most important international roads still requiring urgent reconstruction.

To conclude, the AIIB is an important means to increase the influence of China and implement its economic strategy in the countries of the BRI's part – the Silk Road Economic Belt, primarily in Central Asia. Otherwise, China needs to diversify its goods delivery through developing of the land-locked Central Asia connectivity with Europe and outside world. Obviously, currently China and AIIB are the main investors in Central Asian infrastructure. Despite the growth of investments in the countries of Central Asia, joining the AIIB also leads to a certain increase in debt, which causes concern for the local political elite and the population, and does not allow insisting on its priorities and partnership plans. The scale of China's economy has long gone beyond the regional one, so large-scale infrastructure construction in Central Asia is beneficial for China, satisfying its long-term interests and profiting from interest rates and offers for Chinese equipment manufacturers and construction companies. For the countries of Central Asia, this is an opportunity to modernize the infrastructure and increase international relations. For China, it is also important for the implementation of the Silk Road Economic Belt project. After launching the AIIB, international competition with China for influence in Central Asia is becoming more intense. Another top priority for Beijing in its relations with post-Soviet Central Asia is the partial displacement of its industrial facilities and the lease of agricultural land in the region. Due to China's significant shareholder capital and leadership in managing AIIB, it can provide support for such initiatives. In their expectations from AIIB, the priorities of the post-Soviet states of Central Asia and Russia differ: Beijing puts priorities in infrastructure projects, and the countries of Central Asia have a joint need for infrastructure investments and investment in production. □

портной развязки на кольцевой развязке Авиценна;

(3) Построение двух двухуровневых транспортных развязок на ключевых местных дорожных переходах;

(4) Расширение дороги проекта до двух 4-х полос;

(5) Улучшение соседних пересекающихся дорог;

(6) Реконструкция тротуаров;

(7) Построение нескольких пешеходных переходов.

Министерство транспорта Таджикистана является исполнительным агентством проекта. Срок реализации проекта - с декабря 2016 года по декабрь 2020 года. Совершенствование пограничного пути Душанбе-Узбекистан имеет важное значение для содействия экономическому росту в Таджикистане и торговле в Центральной Азии. Проект поможет увеличить национальную и региональную торговлю, уменьшить пробки на дорогах и повысить безопасность дорожного движения. [6] Новое финансирование поможет Таджикистану модернизировать участок дороги в столице Душанбе, между развязкой Авиценны и западными воротами, включая 82-ую развязку и развязку Авиценну. [7] Обеспечивающая прямую связь между Таджикистаном и Узбекистаном, а также Афганистаном, Казахстаном, Кыргызстаном и Туркменистаном, это одна из важнейших международных дорог, которая требовала срочной реконструкции.

В заключение, АБИИ является важным средством повышения международного влияния Китая и реализации его экономической стратегии в Центрально-азиатских странах ОПОП. Очевидно, что Китаю необходимо диверсифицировать пути поставок своих товаров за счет развития инфраструктурных возможностей не имеющей выхода к морю Центральной Азии с Европой и внешним миром. Очевидно, что в настоящее время Китай и АБИИ являются основными инвесторами в инфраструктуре Центральной Азии. Несмотря на рост инвестиций в страны Централь-

References:

1. "China's calls for reform at the World Bank, IMF and ADB cannot be ignored any longer," South China Morning Post, September 12, 2016.
2. He, A. (2016) "The Dragon's Footprints: China in the Global Economic Governance System", McGill-Queens University Press, p.28.
3. Morrison, W. (2014) "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States". CRS Report RL33534. Retrieved from https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.kz/&httpsredir=1&article=2323&context=key_workplace. Accessed on 22.10.2018.
4. Muratshina, K. (2017) Asian Infrastructure Investment Bank and post-Soviet Central Asia: New Multilateral Bank Formation in the Context of China's Economic Interaction with post-Soviet Central Asian Countries, Central European Journal of International and Security Studies 11, no. 3, p. 84-106.
5. Yang, H. (2014) "From 'Taoguang Yanghui' to 'Yousuo Zuowei': China's Engagement in Financial Multilateralism", Center for Global Governance Innovation, CIGI Working Paper No. 52; See also, Yang, H. (2016) "The Asian Infrastructure Investment Bank and Status-Seeking: China's Foray into Global Economic Governance," China Political Science Review.
6. "Tajikistan: Dushanbe-Uzbekistan Border Road Improvement Project", Retrieved from <https://www.aiib.org/en/projects/approved/2016/tajikistan-border-road.html>. Accessed on 20.11.2018.
7. Pyrkalo, S. (2016) "Road project in Tajikistan becomes first joint EBRD-AIIB investment", Retrieved from <http://www.ebrd.com/news/2016/road-project-in-tajikistan-becomes-first-joint-ebrdaiib-investment.html>. Accessed on 25.11.2018.

Использованные источники:

1. "China's calls for reform at the World Bank, IMF and ADB cannot be ignored any longer," South China Morning Post, September 12, 2016.
2. He, A. (2016) "The Dragon's Footprints: China in the Global Economic Governance System", McGill-Queens University Press, p.28.
3. Morrison, W. (2014) "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States". CRS Report RL33534. Retrieved from https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.kz/&httpsredir=1&article=2323&context=key_workplace. Accessed on 22.10.2018.
4. Muratshina, K. (2017) Asian Infrastructure Investment Bank and post-Soviet Central Asia: New Multilateral Bank Formation in the Context of China's Economic Interaction with post-Soviet Central Asian Countries, Central European Journal of International and Security Studies 11, no. 3, p. 84-106.

ной Азии, присоединение к АБИИ также приводит к определенному увеличению задолженности, что вызывает обеспокоенность местной политической элиты и населения, а также не позволяет настаивать на государственных приоритетах и планах партнерства. Масштабы экономики Китая давно вышли за региональные рамки, поэтому крупномасштабное строительство инфраструктуры в Центральной Азии выгодно для Китая, удовлетворяет его долгосрочные интересы и приносит прибыль от процентных ставок и предложений для китайских производителей оборудования и строительных компаний. Для Китая это также важно для реализации проекта Экономический пояс Шелкового пути. Для стран ЦА это возможность модернизации инфраструктуры, а также расширения международных связей и путей. После запуска АБИИ международная конкуренция Китая за влияние в Центральной Азии становится все более интенсивной. Еще одним приоритетом для Пекина в его отношениях с постсоветской Центральной Азией является частичное перемещение его промышленных объектов и аренда сельскохозяйственных земель в регионе. Благодаря значительному акционерному капиталу Китая и лидерству в управлении АБИИ, он может оказывать поддержку таким инициативам. В своих ожиданиях от АБИИ приоритеты постсоветских государств ЦА и Китая различаются: Пекин ставит приоритеты в инфраструктурных проектах, а страны ЦА имеют общую потребность в инвестициях в инфраструктуру и производство. □

5. Yang, H. (2014) "From 'Taoguang Yanghui' to 'Yousuo Zuowei': China's Engagement in Financial Multilateralism", Center for Global Governance Innovation, CIGI Working Paper No. 52; See also, Yang, H. (2016) "The Asian Infrastructure Investment Bank and Status-Seeking: China's Foray into Global Economic Governance," China Political Science Review.
6. "Tajikistan: Dushanbe-Uzbekistan Border Road Improvement Project", Retrieved from <https://www.aiib.org/en/projects/approved/2016/tajikistan-border-road.html>. Accessed on 20.11.2018.
7. Pyrkalo, S. (2016) "Road project in Tajikistan becomes first joint EBRD-AIIB investment", Retrieved from <http://www.ebrd.com/news/2016/road-project-in-tajikistan-becomes-first-joint-ebrdaiib-investment.html>. Accessed on 25.11.2018.

ORTA ASYA'DA SİNOFOBİ ALGISI

OMİRBЕК HANAYEV

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ,
ARAŞTIRMACI

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ, ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕР

Yıllardır istikrarlı ve hızlı ekonomik büyümesi neticesinde küresel ve bölgesel etkisi gidererek artan Çin, özellikle son birkaç yılda gerçek anlamda bir küresel süper güç olma yolunda ciddi adımlar atmaktadır. Çin'in bu yükselişi uluslararası ilişkiler araştırmalarında çeşitli tartışmaları gündeme getirmektedir. Çin, yükselişi konusundaki çeşitli endişelere yanıt olarak her ne kadar "barışçıl bir yükseliş" sloganını yaymaya çalışmasına rağmen, dünyada Çin tehdidi, yani Sinofobi duygusunun da yükseldiği bilinmektedir. Londra merkezli BBC Dünya Servisi'nin Temmuz 2017'de yayınladığı "Ülke Değerlendirmeleri Anketi", 2014 yılına kıyasla dünyada Çin'e yönelik bakış açısında az da olsa olumsuz görüşlerin arttığını bildirmektedir. Ankete göre, dünya genelinde Çin'e karşı olumlu bakış açısının 2 puan düşerek %41'e indiği ifade edilmektedir [1]. Ayrıca, ABD merkezli Pew Research Center'in anket araştırmalarına göre ise, Çin'e karşı bakış açısında ise coğrafi farklılıklar da gözlemlenmektedir. Bu noktada genelde ABD, Asya-Pasifik ve Avrupa ülkeleri Çin'le ilgili fikirleri olumsuz yönde iken Afrika, Güney Amerika ve Orta Doğu ülkelerinde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Çin'e olumsuz bakışta Asya-Pasifik'te Japonya'da %83 ve Vietnam'da %88'e varan sonuçlar elde edilmiş iken, olumlu bakış grubunda ise rakamlar Afrika'da, Nijerya'da %72 ve Senegal'de %64 olmuştur. [2] Bu tür anket çalışmalarının sonuçları dünyadaki Sinofobi algısı üzerine genel çerçeveyi yansıtmakta olduğunu belirtebiliriz.

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ СИНО-ФОБИЯ КӨЗҚАРАСЫ

Ұзақ жылдар бойы тұрақты және жылдам экономикалық өсімінің нәтижесінде жаһандық және аймақтық әсері біртіндеп артып келе жатқан Қытай соңғы бірнеше жылда шын мәніндегі әлемдік держава болу жолында маңызды қадамдар жасады. Қытайдың күшеюі халықаралық қатынастар саласындағы зерттеулерде түрлі пікірталастар тудырады. Қытай өзінің күшеюіне байланысты туындаған әртүрлі алаңдаушылықтарға жауап ретінде барынша «бейбіт даму» ұранын дәріптегеніне қарамастан, әлемде Қытайлық қауіп-қатер, яғни Синифобия көзқарасының өршігені белгілі болып отыр. Лондондағы BBC World Service ұйымының 2017 жылы шілдеде жарияланған «Мемлекеттерді бағалау сауалнамасы», 2014 жылмен салыстырғанда, әлемдегі Қытай туралы жағымсыз пікірдің аздап болса да өскенін көрсетті. Сауалнамаға сәйкес, бүкіл әлемде Қытай туралы оң көзқарас 2%-ға төмендеп 41% болған. [1] Сонымен қатар, АҚШ-тың Pew зерттеу орталығының жүргізген сауалнамаларына сәйкес, Қытай туралы көзқарастарда географиялық айырмашылықтар байқалады. Бұл тұрғыда АҚШ, Азия-Тынық мұхиты және Еуропа елдерінде Қытай туралы жағымсыз пікір басым болса, ал Африка, Оңтүстік Америка және Таяу Шығыс елдерінде жағдай керісінше. Қытай туралы Азия-Тынық мұхит аймағындағы Жапонияда 83% және Вьетнамда 88% жағымсыз пікір қалыптасса, ал Африкадағы Нигерияда 72% және Сенегалда 64% жағымды

Өzellikle Çin ile 3700 kilometre uzunluğunda ortak sınırı paylaşan Orta Asya ülkelerinde de son yıllarda Sinofobi algısının arttığı görülmektedir. Bu konu hatta, Orta Asya ülkelerinde Çin'e karşı bir kaç defa protesto gösterilerinin yapılmasına da neden olmuştur. Örneğin, Kazakistan'da 2009, 2011 ve 2016'da toprak konusuyla ilgili Çin'e karşı birkaç defa gösteriler gerçekleştirilmişken, 2017 ve 2018'de Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki (SUÖB) Kazaklara uyguladığı baskı protesto edilmiştir [3]. Kırgızistan'da ise, 30 Ağustos 2016 tarihinde Çin'in Bişkek Büyükelçiliği'ne terör saldırısı yapılmışken, 2018'de ülkedeki Çin şirketlerinin çevre kirliliği konusu protestolara neden olmuştur [4] [5]. Genelde Orta Asya ülkelerindeki Sinofobi algısı sosyal ağlarda daha çok görülmektedir.

Fakat Çin ile hem ikili işbirliği mekanizmalarıyla hem de Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) çerçevesinde siyasi, ticari-ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğini sürdürmekte olan Orta Asya ülkelerinde Sinofobi algısının neden yükseldiği karmaşık bir konudur. Orta Asya ülkelerindeki Sinofobi algısının tarihsel, kültürel ve ekonomik nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir.

Tarihsel açıdan bakıldığında, 1969 yılında başlamış ve farklı yollarla 1989 yılına kadar sürmüş olan Çin-Sovyetler Birliği anlaşmazlığı ve bundan dolayı ortaya çıkan sınır çatışmaları, eskide Sovyetler Birliği'nde olan Orta Asya ülkelerinde Çin'in olumsuz algılanmasının temelinde yatmaktadır. Aynı zamanda Çin'in 1990'lara kadar genel olarak dışa kapalı bulunması da, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlığını ilan eden Orta Asya ülkeleri için, Çin'in ideolojik, dini ve kültürel farklılıklarıyla bölgede tanınmayan bir ülke konumunda ol-

ÇİN, YÜKSELİŞİ KONUSUNDAKİ ÇEŞİTLİ ENDİŞELERE YANIT OLARAK HER NE KADAR “BARIŞÇIL BİR YÜKSELİŞ” SLOGANINI YAYMA-YA ÇALIŞMASINA RAĞMEN, DÜNYADA ÇİN TEHDİDİ, YANİ SİNOFOBİ DUYGUSUNUN DA YÜKSELDİĞİ BİLİNMEKTEDİR.

ҚЫТАЙ ӨЗІНІҢ КҮШЕЮІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ ТУЫНДАҒАН ӘРТҮРЛІ АЛАҢДАУШЫЛЫҚТАРҒА ЖАУАП РЕТІНДЕ БАРЫНША «БЕЙБІТ ДАМУ» ҰРАНЫН ДӘРІПТЕГЕНІНЕ ҚАРАМАСТАН, ӘЛЕМДЕ ҚЫТАЙЛЫҚ ҚАУІП-ҚАТЕР, ЯҒНИ СИНОФОБИЯ КӨЗҚАРАСЫНЫҢ ӨРШІГЕНІ БЕЛГІЛІ БОЛЫП ОТЫР.

пікір қалыптасқан. [2] Мұндай зерттеу нәтижелері әлемдегі Синофобия көзқарасының жалпы жағдайын көрсетеді.

Әсіресе, Қытаймен жалпы 3700 шақырымдық ортақ шекарасы бар Орталық Азия елдерінде соңғы жылдары Синофобияның ұлғайғаны байқалады. Бұл мәселе тіпті Орталық Азия елдеріндегі Қытайға қарсы бірнеше наразылық шерулеріне түрткі болды. Мысалы, Қазақстанда жер мәселесіне байланысты 2009, 2011 және 2016 жылдары Қытайға қарсы бірнеше рет қарсылық шаралары өткізілсе, ал 2017-2018 жылдары Қытайдың Шыңжаң Ұйғыр автономиялық районындағы (ШУАР) казактарға көрсеткен қысымына қарасы наразылық туындады. Ал Қырғызстанда 2016 жылы 30 тамызда Қытайдың Бішкектегі елшілігіне террорлық шабуыл жасалды және 2018 жылы елдегі Қытай компанияларының қоршаған ортаны ластауы наразылыққа ұшырады. [4] [5] Жалпы, Орталық Азия елдеріндегі Синофобия көзқарасы әлеуметтік желілерде кеңінен таралғаны байқалады.

Алайда, Қытаймен әрі екіжақты ынтымақтастық тетіктері шеңберінде әрі Шанхай Ынтымақтастық Ұйымы (ШЫҰ) шеңберінде саяси, сауда-экономикалық, әлеуметтік және мәдени ынтымақтастықты жалғастырып келе жатқан Орталық Азия елдерінде Синофобияның күшею себептері күрделі мәселе болып табылады. Орталық Азия елдеріндегі Синофобия көзқарасының тарихи, мәдени және экономикалық себептерге байланысты қалыптасқанын айтуға болады.

Тарихи тұрғыдан алық қарағанда, 1969 жылы басталып түрлі жолдармен 1989 жылға дейін созылған Қытай мен Кеңес Одағы арасындағы келіспеушіліктер және осыған бай-

masına neden olmuştur. Dolaysıyla Orta Asya ülkelerinde Çin'e karşı "tarihten kalan" söz konusu olumsuz bakışların, Batı kökenli Çin Tehdit Teorisi ile örtüşürken, bölgede Sinofo-bi algısının temelini oluşturduğu söylenebilir.

Kültürel açıdan bakıldığında, Orta Asya ülkeleri ve Çin birbirine yakın değildir. Çin ve Orta Asya'nın paylaşılan kültürel yakınlıklarının olmamasının Çin'in Orta Asya'da artan etkisinin önündeki görünmeyen engellerden olduğu söylenebilir. Nitekim Orta Asya ile coğrafi komşuluğun yanı sıra dini, kültürel ve etnik bağlantısı olan SUÖB'ni Çin'in sıkıyönetim altında tutması da Orta Asya'da Çin hakkında olumsuz duygusal bileşenler yaratmıştır. Özellikle, son birkaç yılda SUÖB'deki etnik kazakların büyük baskıya

ланысты туындаған шекаралық дау-шарлар бұрын Кеңес Одағының құрамында болған Орталық Азия елдеріндегі Қытай туралы жағымсыз пікірдің негізі болды. Сонымен қатар, Қытайдың жалпы алғанда 1990-шы жылдарға дейін біршама жабық болуы да Кеңес Одағы ыдыраған кезде тәуелсіздік жариялаған Орталық Азия елдері үшін Қытайдың идеологиялық, діни және мәдени айырмашылықтары тұрғысынан бейтаныс бір ел болуына себеп болды. Сондықтан Орталық Азия елдеріндегі Қытайға қарсы «тарихтан қалған» жағымсыз көзқарас пен Батыс елдерінен шыққан «Қытай қауіпі» теориясы бір-бірімен ұштаса келіп аймақтағы Синофобия көзқарасының негізін қалыптастырғанын айтуға болады.

Мәдени тұрғыдан алып қарағанда, Ор-

maruz kalma gerçeği, Kazakistan'da Sinofobi algısını daha da yükseltmiştir. SUÖB'deki Kazaklar'ın sorunu, son bir yıldır Kazakistan kamuoyunda büyük tepki yaratmanın yanı sıra, Kazakistan hükümetini de endişelendirmektedir. Dolayısıyla Kazakistan Dışişleri Bakanlığı 2017'den itibaren Çin'de baskı altında olan etnik Kazaklar'ın Kazakistan'daki yakınlarıyla birkaç defa görüşmeler yapmıştır. 16 Şubat 2018 tarihinde ise Kazakistan Dışişleri Bakanlığı, SUÖB'deki etnik Kazaklar'ın baskı görmesiyle ilgili Çin'e diplomatik nota göndermiştir. [6]

Ekonomik açıdan bakıldığında, son yıllarda bölgede Çin'in ekonomik varlığının artması ve yerel ekonomilere sızması, Çin'in Orta Asya ülkelerinde ekonomik, siyasi ve askeri açıdan tehdit olarak algılanmasını tetiklemektedir. Orta Asya, Çin için Batı'ya giden yol güzergâhı konumunda bulunarak, ülkenin enerji güvenliğini sağlanması ve Çin mallarının önemli bir pazarı olması bakımından da büyük önem taşımaktadır. 1992'lerde Orta Asya'daki beş bağımsız devletle resmi diplomatik ilişkiler kuran Çin, o zamandan beri Orta Asya ile siyasi, ticari-ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri genişletmek için büyük çaba harcamaktadır. Çin'in son dönemde ortaya attığı İpek Yolu Ekonomik Kuşağı projesiyle Çin ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ekonomik ilişkiler giderek artmaktadır. Günümüzde Orta Asya ülkelerinin en önemli ticaret ortağı haline gelen Çin, Orta Asya ile arasındaki ticaret hacmini 1992 yılındaki rakamın yaklaşık 100 katına çıkarmıştır. Örneğin, Çin ve Orta Asya arasındaki ikili ticaret hacmi 1992 yılında sadece 463.4 milyon dolarken [7], 1997 yılında 863.2 milyon dolar [8], 2002 yılında 2.388 milyar dolar [9], 2007 yılında 19.662 milyar dolar [10], 2012 yılında 45.944 milyar dolar [11] ve 2017 yılında ise 35.981 milyar

ÖZELLİKLE ÇİN İLE 3700 KİLOMETRE UZUNLUĞUNDA ORTAK SINIRI PAYLAŞAN ORTA ASYA ÜLKELERİNDE DE SON YILLARDA SİNOFOBİ ALGISININ ARTTIĞI GÖRÜLMEKTEDİR.

ӘСІРЕСЕ, ҚЫТАЙ-МЕН ЖАЛПЫ 3700 ШАҚЫРЫМДЫҚ ОРТАҚ ШЕКАРАСЫ БАР ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРİNДЕ СОҢҒЫ ЖЫЛДАРЫ СИНОФОБИЯНЫҢ ҰЛҒАЙҒАНЫ БАЙҚАЛАДЫ.

талық Азия елдері мен Қытай бір-біріне жақын емес. Орталық Азия мен Қытайдың ортақ мәдени жақындығының жоқтығы Қытайдың Орталық Азиядағы ықпалының күшеюіне қарсы көрінбейтін тосқауыл болып табылады. Сондай-ақ, Орталық Азиямен географиялық көрші болумен қатар, тығыз діни, мәдени және этникалық байланысы бар Шыңжаң Ұйғыр автономиялы районына (ШҰАР) қарата Қытайдың қатаң саясат ұстануы да Орталық Азияда Қытай туралы жағымсыз эмоциялық пікір қалып-

dolar olmuştur [12] [13] [14] [15] [16]. Çin'in Orta Asya ülkeleriyle ticari-ekonomik ilişkilerinin sürekli artmasıyla beraber, bölgede faaliyet gösteren Çinli şirketlerin sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. 2017 yılının sonu itibariyle Orta Asya'daki Çinli şirketlerin toplam sayısı 4000'den fazladır. Bunların yaklaşık 2600'ü Kazakistan'da, 700'ü Özbekistan'da, 255'i Kırgızistan'da, 20'si Tacikistan'da ve 25'si ise Türkmenistan'da çalışmaktadır. Çin, Orta Asya'da ileri attığı her adımını bölgede ekonomik işbirliğini geliştirmek ve bölgenin barış ve istikrarını sağlamak için olduğunu altını çizerek, "iyi komşu ve dost ülke" olarak yaklaşım göstermeye çalışmaktadır. Buna

тастырды. Атап айтқанда, Шыңжаңдағы этникалық казактардың соңғы бірнеше жылда зор қысымға ұшырауы Қазақстандағы Синофобияны одан әрі арттырды. Шыңжаңдағы казактардың мәселесі, өткен жылы Қазақстан қоғамында үлкен реакция туғызумен қатар, Қазақстан үкіметін де алаңдатып отыр. Осыған байланысты, ҚР Сыртқы істер министрлігі 2017 жылдан бастап Қытайда қысым көрген этникалық казактардың Қазақстандағы туыстарымен бірқатар кездесулер өткізді. 2018 жылдың 16 ақпанында ҚР Сыртқы істер министрлігі Шыңжаңдағы этникалық казактардың қысым көруіне байланысты Қытайға дипло-

рағмен, Çin'in söz konusu ekonomik yaklaşımı, Orta Asya'da bazen "ekonomik işgal" olarak ta algılanmaktadır. Bu nedenle ortaya çıkan bölgesel korku ve güvensizlik duygusu, Orta Asya'da Sinofobi'yi artırmaktadır. Ayrıca, Orta Asya pazarını dolduran ucuz Çin ürünlerinin kalitesizliği de Çin'in olumsuz algılanmasına neden olmaktadır.

Genel olarak, son yıllarda Sinofobi algısının Orta Asya'da tarihsel, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla yükselmesine rağmen, Orta Asya-Chin ilişkilerini etkileyebilen başlıca konulardan biri niteliğine hala ulaşmamıştır. Fakat bölgede Sinofobi algısının giderek artması hem Orta Asya ülkeleri, hem de Çin için olumsuz etkiler yaratabilir. Ekonomide sektörel çeşitlendirme ve sanayileşme çabalarında bulunan Orta Asya ülkeleri için, dünyanın en

FAKAT BÖLGEDE SİNOFOBİ ALGISININ GİDEREK ARTMASI HEM ORTA ASYA ÜLKELERİ, HEM DE ÇİN İÇİN OLUMSUZ ETKİLER YARATABİLİR.

АЛАЙДА, АЙ-МАҚТАҒЫ СИНОФОБИЯ КӨЗҚАРАСЫНЫҢ БАРҒАН САЙЫН АРТУЫ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІ ҮШІН ДЕ, ҚЫТАЙ ҮШІН ДЕ ЖАҒЫМСЫЗ ӘСЕР ЕТУІ МҮМКІН.

матиялық нота жіберді. [6]

Экономикалық тұрғыдан алғанда, соңғы жылдары Қытайдың аймақтағы экономикалық салмағының артуы және оның жергілікті экономикаға ендеп кіруі Орталық Азия елдерінде Қытайдың экономикалық, саяси және әскери қауіп ретінде қабылдауына себеп болды. Орталық Азия - Қытай үшін Батыс елдеріне ашылған жол болумен қатар, Қытайдың энергетикалық қауіпсіздігінің қамтамасыз етілуі және Қытай тауарларының маңызды нарығы болуы тұрғысынан өте маңызды. 1992-лерде Орталық Азиядағы бес тәуелсіз мемлекетпен ресми дипломатиялық қарым-қатынас орнатқан Қытай с одан бері ол Орталық Азиямен саяси, сауда-экономикалық, әлеуметтік және мәдени байланыстарын кеңейтуге

бүйүк ikinci ekonomisi olan Çin hem diplomasi hem de ticari-ekonomik alanda bir denge unsuru sayılabilir. Bu açıdan bakıldığında, Çin ile ilişkilerini istikrarlı geliştirmesi Orta Asya ülkeleri için önemlidir. Ama Orta Asya hükümetleri kamuoyunda yükselen Sinofobi algısının nedenlerine dikkat ederek, Çin ile siyasi ve ticari-ekonomik ilişkilerinde kendi çıkarlarını korumaya da önem vermelidir. □

барынша тырысып келеді. Қытайдың соңғы жылдары ортаға қойған «Жібек жолы экономикалық белдеуі» жобасы аясында да Қытай мен Орталық Азия елдерінің экономикалық байланыстары артып келеді. Қазіргі таңда Орталық Азия елдерінің маңызды сауда серіктесі болып табылатын Қытай Орталық Азиямен сауда көлемін 1992 жылғы көрсеткіштен 100 есеге арттырды. Мысалы, Қытай мен Орталық Азия арасындағы екі жақты сауда көлемі 1992 жылы тек 463,4 млн. доллар ғана болса [7], 1997 жылы 863,2 млн. доллар [8], 2002 жылы 2,358 млрд. доллар [9], 2007 жылы 19,662 млрд. доллар [10], 2012 жылы 45,944 млрд. доллар [11] және 2017 жылы 35,981 млрд. долларды құрады [12] [13] [14] [15] [16]. Қытайдың Орталық Азия елдерімен сауда-экономикалық байланыстарының тұрақты артуымен қатар, аймақта жұмыс істейтін қытайлық компаниялардың саны да күннен-күнге көбейіп келеді. 2017 жылдың соңындағы мәліметтер бойынша, Орталық Азиядағы қытайлық компаниялардың жалпы саны 4000-нан асады. Олардың шамамен 2600-ы Қазақстанда, 700-і Өзбекстанда, 255-і Қырғызстанда, 20-сы Тәжікстанда және 25-і Түркменстанда орналасқан. Қытай өзінің Орталық Азиядағы әр бір қадамын аймақтағы экономикалық ынтымақтастықты

**ОРТА АСЯ
HÜKÜMETLERİ
KAMUOYUNDA
YÜKSELEN SİNOFOBİ
ALGISININ NEDEN-
LERİNE DİKKAT EDER-
EK, ÇİN İLE SİYASİ VE
TİCARİ-EKONOMİK
İLİŞKİLERİNDE KENDİ
ÇIKARLARINI KO-
RUMAYA DA ÖNEM
VERMELİDİR.**

**БІРАҚ, ОРТАЛЫҚ
АЗИЯ ҮКІМЕТТЕРІ
ҚОҒАМДАҒЫ СИНО-
ФОБИЯ КӨЗҚАРАСЫ-
НЫҢ КҮШЕЮ СЕБЕП-
ТЕРІНЕ БАРЫНША
НАЗАР АУДАРА
ОТЫРЫП, ҚЫТАЙ-
МЕН САЯСИ ЖӘНЕ
САУДА-ЭКОНОМИ-
КАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚА-
ТЫНАСТАРЫНДА
ӨЗ МҮДДЕЛЕРІН
ҚОРҒАЙ БІЛУЛЕРІ
КЕРЕК.**

дамыту және аймақтың бейбітшілігі мен тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін екенін баса дәріптеп, «тату көрші және дос ел» ретінде көрінуге құлшынууда. Дегенмен, Қытайдың экономикалық ендеп кіруі кейде Орта Азияда «экономикалық жаулап алу» деп сипатталды. Осыған байланысты туындаған аймақтағы қорқыныш пен сенімсіздік Орталық Азияда Синофобияның ұлғаюына алып келді. Бұдан сырт, Орталық Азия нарығын толтыратын арзан Қытай тауарларының сапасыздығы да Қытай туралы жағымсыз көзқарастарға себеп болуда.

жалпы алғанда, соңғы жылдары Орталық Азиядағы Синофобия көзқарасын тарихи, мәдени және экономикалық себептерге байланысты ұлғаюына қарамастан, Орталық Азия-Қытай қарым-қатынастарына әсер етуі мүмкін негізгі мәселелердің бірі деуге болмайды. Алайда, аймақтағы Синофобия көзқарасының барған сайын артуы Орталық Азия елдері үшін де Қытай үшін де жағымсыз әсер етуі мүмкін. Экономика салаларын әртараптандыру және индустрияландыру үдерісіндегі Орта Азия елдері үшін алғанда, әлемдегі екінші ірі экономика болып табылатын Қытай дипломатия мен сауда-экономикалық салаларда тепе-теңдікті сақтау тұрғысынан маңызды деуге болады. Осы тұрғыдан алғанда, Қытаймен тұрақты қарым-қатынасты дамыту Орталық Азия елдері үшін маңызды болмақ. Бірақ, Орталық Азия үкіметтері қоғамдағы Синофобия көзқарасының күшею себептеріне барынша назар аударатырып, Қытаймен саяси және сауда-экономикалық қарым-қатынастарында өз мүдделерін қорғай білулері керек. □

Kaynaklar:

1. BBC 2017. Country Ratings Poll. Alınan yer: https://globescan.com/images/images/pressreleases/bbc2017_country_ratings/BBC2017_Country_Ratings_Poll.pdf Erişim tarihi: 05.11.2018
2. Pew Research Center. Views of China vary across regions. Alınan yer: http://www.pewglobal.org/2017/07/13/more-name-u-s-than-china-as-worlds-leading-economic-power/pg_2017-07-13_views-on-china_3/ Erişim tarihi: 05.11.2018
3. Kazakistan'ın Tarım Arazisi Sorunlarına İlişkin Çin'in Bakışı. Alınan yer: <https://eurasian-research.org/tr/publications/details/202> Erişim tarihi: 06.11.2018
4. Çin'in Kırgızistan'daki Büyükelçiliği'ne Terör Saldırısı (中国驻吉尔吉斯斯坦使馆附近发生爆炸). Alınan yer: <http://world.huanqiu.com/exclusive/2016-08/9377433.html> Erişim tarihi: 06.11.2018
5. Çevre Kirliliğine Tepki Gösteren Binlerce Kırgızistanlı Çin'in Altın Şirketine Saldırdı (抗议污染环境 吉尔吉斯千人捣毁中国金矿厂). Alınan yer: <https://www.rfa.org/mandarin/yataibaodao/jingmao/lxy1-04132018114905.html> Erişim tarihi: 06.11.2018
6. Kazakistan Çin'e diplomatik nota gönderdi (Қазақстан Қытайға дипломатиялық нота жолдады). Alınan yer: <https://abctv.kz/kz/news/kazakistan-kytajga-diplomatıyalyk-nota-zhiberdi> Erişim tarihi: 07.11.2018
7. China exports, imports and trade balance By Country and Region 1992. Alınan yer: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/1992/TradeFlow/EXPIMP> Erişim tarihi: 08.11.2018
8. China exports, imports and trade balance By Country and Region 1997. Alınan yer: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/1997/TradeFlow/EXPIMP> Erişim tarihi: 08.11.2018
9. China exports, imports and trade balance By Country and Region 2002. Alınan yer: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2002/TradeFlow/EXPIMP> Erişim tarihi: 08.11.2018
10. China exports, imports and trade balance By Country and Region 2007. Alınan yer: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2007/TradeFlow/EXPIMP> Erişim tarihi: 08.11.2018
11. China exports, imports and trade balance By Country and Region 2012. Alınan yer: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2012/TradeFlow/EXPIMP> Erişim tarihi: 08.11.2018
12. Çin'in Kırgızistan İle İlişkileri (中国同吉尔吉斯斯坦的关系). Alınan yer: http://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676548/sbgx_676552/ Erişim tarihi: 09.11.2018
13. Çin'in Türkmenistan İle İlişkileri (中国同土库曼斯坦的关系). Alınan yer: http://www.fmprc.gov.cn/chn/gxh/cgb/zcgmyzsyx/yz/1206_32/1206x1/t7123.htm Erişim tarihi: 13.11.2018
14. Çin'in Kazakistan İle İlişkileri (中国同哈萨克斯坦的关系). Alınan yer: http://www.fmprc.gov.cn/chn/gxh/cgb/zcgmyzsyx/yz/1206_11/1206x1/t6935.htm Erişim tarihi: 14.11.2018
15. Çin'in Özbekistan İle İlişkileri (中国同乌兹别克斯坦的关系). Alınan yer: http://www.fmprc.gov.cn/chn/gxh/cgb/zcgmyzsyx/yz/1206_34/1206x1/t7155.htm Erişim tarihi: 15.11.2018
16. Çin'in Tacikistan İle İlişkileri (中国同塔吉克斯坦的关系). Alınan yer: http://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676908/sbgx_676912/ Erişim tarihi: 15.11.2018

PRACTICAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION

PROF. GULNAR NADIROVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
SENIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
СТАРШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

The problems of environmental protection are facing mankind with extraordinary urgency, acquiring not only a global scale but also very specific local dimensions. Thus, over the past few weeks, the active part of the population of Almaty has been participating in the discussion of an extremely sensitive problem for the city - to build or not to build a ski resort in the Kok-Zhailau tract in the immediate vicinity of the city. Thus, there are very different approaches and points of view expressed on this issue. Some are worried about the dangerous consequences for the city in the form of mudflows and avalanches, others are concerned about the violation and harmful consequences for the nature of this unique nature reserve, and almost all are irritated by the exorbitant ambitions of the business project aimed at its business goals.

Without falling into emotional verbal battles, I would like to draw attention to another practical aspect of this difficult situation. The weak participation of the academic community in the project, not in the sense of participation in public discussions, although this is also an important part of environmental activities. Nevertheless in the sense of creating such a social and cultural environment in Kazakhstan's society, such a developed environmental awareness, in which many controversial projects should not even have arisen due to the obviousness

Проблемы защиты окружающей среды с необычайной остротой встают перед человечеством, приобретая не только глобальный масштаб, но и очень конкретные локальные измерения. Так, в течение последних нескольких недель активная часть населения Алматы участвует в обсуждении крайне чувствительной для города проблемы – строить или не строить горнолыжный курорт в урочище Кок-Жайлау в непосредственной близости от города. При этом подходы и точки зрения высказываются самые разные – кого-то волнуют опасные последствия для города в виде селей и снежных лавин, другие озабочены нарушением и вредными последствиями для природы этого уникального заповедного места, практически всех раздражают непомерные амбиции бизнес-проекта, нацеленного на реализацию коммерческих целей.

Не впадая в эмоциональные словесные баталии, хотелось бы обратить внимание на еще одну практическую сторону этой сложной ситуации – слабое участие в проекте академического сообщества, не в смысле участия в публичных обсуждениях, хотя это тоже важная часть экологической деятельности, но в смысле создания такой социальной и культурной среды в казахстанском обществе, такого развитого экологического сознания, при котором многие спорные проекты даже не должны были бы возникать в силу оче-

of the reaction of the whole society, and not only "green" groups.

The reality of our time shows that the attack of cities on nature is happening all over the world. According to the report of The Nature Conservancy, Future Earth and The Stockholm Resilience Center, it is expected that over the next two decades, urban growth will absorb more than 290,000 km² of habitat - an area larger than New Zealand. In addition, unique nature reserves are increasingly located in close proximity to cities. Urbanization threatens the loss of habitat for nature, but also for people too. According to experts on economic and social issues, by 2050 approximately 68% of the world's population will be urban residents, in Asia the urban population will be 64% in 2050. Creating huge advantages in lifestyle, the development of industry, technology, education, the city at the same time becoming a problem for the environment through the expansion of the urban area, the use of energy and resources and the creation of a huge amount of waste (The Nature Conservancy, 2018).

видности реакции на них со стороны всего общества, а не только групп «зеленых».

Реальность нашего времени такова, что наступление городов на природу происходит во всем мире. Согласно отчету The Nature Conservancy, Future Earth и The Stockholm Resilience Center, ожидается, что в течение следующих двух десятилетий рост городов поглотит более 290 000 км² среды обитания - площадь, большая, чем территория Новой Зеландии. И уникальные природные заповедники все чаще оказываются в непосредственной близости от городов. Урбанизация угрожает потерей среды обитания для природы, но и для людей тоже. По оценкам экспертов по экономическим и социальным вопросам, к 2050 году примерно 68% населения мира будет жить в городах, в Азии городское население будет составлять около 64%. Создавая огромные преимущества в образе жизни, развитии промышленности, технологий, получении образования, города одновременно становятся проблемой для окружающей среды через

<https://cdn-images-1.medium.com>

This situation can be remedied, firstly, by better planning for sustainable development and environmental protection. Here, a special responsibility lies with city leaders, their social consciousness and ability to withstand attractive, but environmentally harmful commercial projects.

In general, it will be easier to stand up against any predatory projects, the more educated and intolerant of violations the urban community will be through educational and information activities of the academic community. This is the second condition necessary to avoid environmental disasters triggered by unreasonable selfish activities of people.

It is known that environmental education programs in universities all over the world are being actively implemented and are expanding under the influence of universal concern about environmental degradation and its negative consequences for human development. Many of the 17 Sustainable Development Goals, officially known as "Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development" are ecological in nature, and in particular goal 15 aims at protecting, restoring terrestrial ecosystems and promoting their rational use, rational management desertification, halting and reversing land degradation and halting the loss of biodiversity (The Sustainable Development Agenda, 2015)

Not surprisingly, higher education systems around the world responded to the UN call with new interdisciplinary programs, the creation of environmental education departments, the implementation of Green Office, Green University, Green Campus projects. According to the Environmental Criteria, there is even an international ranking of universities. Among the best, according to the

THE PROBLEMS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION ARE FACING MANKIND WITH EXTRAORDINARY URGENCY, ACQUIRING NOT ONLY A GLOBAL SCALE BUT ALSO VERY SPECIFIC LOCAL DIMENSIONS.

ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ С НЕОБЫЧАЙНОЙ ОСТРОТОЙ ВСТАЮТ ПЕРЕД ЧЕЛОВЕЧЕСТВОМ, ПРИОБРЕТАЯ НЕ ТОЛЬКО ГЛОБАЛЬНЫЙ МАСШТАБ, НО И ОЧЕНЬ КОНКРЕТНЫЕ ЛОКАЛЬНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ.

расширение городских территорий, расходование энергии и ресурсов и создание огромного количества отходов. (The Nature Conservancy, 2018).

Исправить эту ситуацию можно, во-первых, с помощью лучшего планирования для устойчивого развития и охраны окружающей среды. Здесь особая ответственность ложится на руководителей городов, их социальное сознание и умение противостоять привлекательным, но экологически вредным коммерческим проектам.

Выстоять в борьбе с любыми хищническими проектами будет тем легче, чем более образованное и нетерпимое к нарушениям городское сообщество удастся воспитать через образовательную, просветительскую и информационную деятельность академического сообщества. И это – второе необходимое условие, чтобы избежать экологических катастроф, спровоцированных неразумной эгоистической деятельностью людей.

Как известно, программы экологического образования в университетах всего мира активно внедряются, расширяются под воздействием всеобщей озабоченности ухудшением состояния окружающей среды и ее негативными последствиями для человеческого развития. Многие из 17 Целей устойчивого развития, официально известных, как «Преобразование нашего мира: Повестка дня для устойчивого развития 2030», имеют экологический характер, и в частности цель 15 направлена на защиту, восстановление экосистем суши и содействие их рациональному использованию, а также рациональное управление лесами, борьбу с опустыниванием,

World University Ranking UI, are Wageningen University & Research (Netherlands), University of Nottingham, (United Kingdom), University of California, Davis (USA) (World University Ranking UI, 2018) or Simon University Fraser, (Canada), University of Alcalá, (Spain), Raphael Lendivar University, (Guatemala), according to the system of Interesting Engineering (Interesting Engineering, 2018).

In some of the aforementioned universities, even their teaching practices are green, as they can get a degree in environmental science, doctoral students in climate, space research, and water management through their curricula. Much attention is paid to the aspect of green universities, as participation in solving problems with community members and organizations in the government, non-profit and commercial sectors, as well as solving sustainability problems. Public

прекращение и обращение вспять процесса деградации земель и прекращение процесса утраты биологического разнообразия (The Sustainable Development Agenda, 2015).

Неудивительно, что системы высшего образования по всему миру откликнулись на призыв ООН новыми междисциплинарными программами, созданием департаментов экологического образования, внедрением проектов «Зеленый офис», «Зеленый университет», «Зеленый кампус». Согласно экологическим критериям даже рассчитывается международный рейтинг университетов, среди лучших по версии «World University Ranking UI» можно назвать исследовательский Университет Вагенингена, Нидерланды, Университет Ноттингем, Великобритания, Калифорнийский университет, Дэвис, США (World University Ranking

participation, the leadership of green universities believes, can help students develop leadership skills by deepening their understanding of practical, real-world problems and the decision-making process.

Kazakhstani universities also have an understanding of the importance of environmental education, as well as the realization that modern universities should promote ideas for sustainable development, create "green office" structures that generate "green development" through curricula, research projects, conduct their activities on the basis of energy and resource conservation, the collection and transformation of waste, to engage in environmental education and education of ecological culture, to prepare a new generation of young professionals, producers of innovative ideas and intellectual thought (Tazhibayeva et al., 2017).

However, students and teachers of Kazakhstani universities, obviously, do not have enough active involvement in the reality of the life of a country, city, district, their knowledge and theoretical training do not always stand the test, faced with the complexity of integrating problem-solving in real contexts and complex institutional norms. This was manifested in the situation with the implementation of a number of unsuccessful town-planning decisions, when environmental interests and values retreated under the pressure of municipal policies and business structures, while academic ecologists remained silent.

There is no doubt that the activities of the competent academic community are primarily in research and development in the field of eco-technologies, eco-processes, and products, as well as in education - all students and the general public should be ed-

**ENVIRONMENTAL
EDUCATION
PROGRAMS IN
UNIVERSITIES ALL
OVER THE WORLD
ARE BEING ACTIVELY
IMPLEMENTED AND
ARE EXPANDING
UNDER THE
INFLUENCE OF
UNIVERSAL
CONCERN ABOUT
ENVIRONMENTAL
DEGRADATION.**

**ПРОГРАММЫ
ЭКОЛОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ В
УНИВЕРСИТЕТАХ
ВСЕГО МИРА АК-
ТИВНО ВНЕДРЯЮТ-
СЯ, РАСШИРЯЮТСЯ
ПОД ВОЗДЕЙСТВИ-
ЕМ ВСЕОБЩЕЙ
ОЗАБОЧЕННОСТИ
УХУДШЕНИЕМ
СОСТОЯНИЯ ОКРУ-
ЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ И
ЕЕ НЕГАТИВНЫМИ
ПОСЛЕДСТВИЯМИ
ДЛЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКО-
ГО РАЗВИТИЯ.**

UI, 2018) или Университет Саймона Фрейзера, Канада, Университет Алькала, Испания, Университет Рафаэля Лендивара, Гватемала, согласно системе Interesting Engineering (Interesting Engineering, 2018).

В некоторых университетах и педагогические практики являются «зелеными», студенты рамках учебных программ могут получить степень в области наук об окружающей среде, докторов в области климата, космических исследований и управления водными ресурсами. Большое внимание уделяется такому аспекту деятельности «зеленых университетов», как участие в решении проблем вместе с членами сообщества и организациями в правительственном, некоммерческом и коммерческом секторах, в том числе решения проблем устойчивого развития. Общественная деятельность, полагает руководство «зеленых университетов», поможет студентам развивать лидерские навыки, углубляя их понимание практических, реальных задач и процесса принятия решений.

Понимание важности экологического образования в казахстанских вузах также присутствует, как и осознание того, что современные университеты должны продвигать идеи по устойчивому развитию, создавать структуры «зеленых офисов», генерирующих «зеленое развитие» через учебные программы, исследовательские проекты, вести свою деятельность на основе энерго- и ресурсосбережения, сбора и переработки отходов, заниматься экологическим просвещением и воспитанием экологической культуры, готовить новое поколение молодых специалистов, производителей инновационных идей и интеллектуальной мысли (Tazhibayeva

ucated to be environmentally aware, and professionals should be formed for general analysis and policy development. We need a rejection of the old ways of thinking, and the educational authorities are responsible for this.

However, many experts, including foreign ones, believe that this is not enough. Universities should take a more active stance than their traditional educational and scientific functions. Even carefully designed research work, or a squad of trained young environmental graduates, are unlikely to have a significant impact on environmental

et al., 2017).

Однако учащимся и преподавателям казахстанских вузов, очевидно, не хватает активного вовлечения в реальность жизни страны, города, района, их знание и теоретическая подготовка не всегда выдерживают проверку практикой, сталкиваясь со сложностью интеграции решения проблем в реальных контекстах и сложных институциональных нормах. Это проявилось в ситуации с реализацией ряда неудачных градостроительных решений, когда экологические интересы и ценности отступали под давлением политики муниципалитета

EXPERTS FROM THE ACADEMIC ENVIRONMENT SHOULD GO BEYOND THE USUAL WAY OF PUBLISHING DOCUMENTS BUT ACT AS CONSULTANTS OF LAST RESORT IN CONTROVERSIAL ISSUES BETWEEN VARIOUS PARTIES.

ЭКСПЕРТЫ ИЗ АКАДЕМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ ДОЛЖНЫ ВЫЙТИ ЗА РАМКИ ОБЫЧНОГО ПУТИ ПУБЛИКАЦИИ НАУЧНЫХ СТАТЕЙ, ВЫСТУПАТЬ В КАЧЕСТВЕ КОНСУЛЬТАНТОВ ПОСЛЕДНЕЙ ИНСТАНЦИИ В СПОРНЫХ ВОПРОСАХ МЕЖДУ РАЗЛИЧНЫМИ СТОРОНАМИ.

policy within the country. To be effective in achieving sustainability, you need to actively intervene in existing practices and change institutional norms and ways of thinking. Universities should have "their own face", a special reputation and authority, more actively and effectively engage in dialogue in the field of public policy, clarifying their positions, even if they contradict official ones.

Experts from the academic environment should go beyond the usual way of publishing documents but act as consultants of last resort in controversial issues between various parties, positioning themselves not as individuals, but as representatives of their

и бизнес структур, а академические экологии хранили молчание.

Несомненно, что деятельность компетентного академического сообщества заключается в первую очередь в исследованиях и разработках в области эко-технологий, эко-процессов и продуктов, а также в образовании - все студенты и широкие слои населения должны быть образованы, чтобы быть осведомленными во всем, что касается окружающей среды, а профессионалы должны быть образованы для проведения общего анализа и разработки политики. Нужен отказ от старых способов мышления, и за это тоже несут ответственность органы образования.

Но многие специалисты, в том числе и зарубежные, считают, что этого недостаточно. Университеты должны принять более активную позицию, чем их традиционная образовательная и научная деятельность. Даже тщательно разработанные исследовательские работы или отряд подготовленных молодых выпускников-экологов вряд ли окажет существенное влияние на экологическую политику внутри страны. Чтобы быть эффективными в достижении устойчивости, нужно активно вмешиваться в существующую практику и менять институциональные нормы и образ мышления. Университеты должны иметь «свое лицо», особую репутацию и авторитет, более активно и эффективно вовлекаться в диалог в области государственной политики, проясняя свои позиции, даже если они противоречат официальным позициям.

Эксперты из академической среды должны выйти за рамки обычного пути публикации научных статей, выступать в качестве консультантов последней инстанции в спорных вопросах между различными сторонами, позиционируя себя не как отдельных лиц, но как представителей своего учреждения, чье весомое мнение они озвучивают. Массачусетский технологический институт всегда придерживался такой принципиальной позиции, участвуя в

institution, whose strong opinion they voice. The Massachusetts Institute of Technology has always taken such a principled position, participating in the processes of developing agreements between the warring parties based on the knowledge, experience, and critical analysis of its employees (EHRENFELD, 1994).

Perhaps for Kazakhstani higher education, too, it is time to go beyond the campus, conferences, discussions, slogans and flash mobs into a world filled with real, not simulated problems and situations. Preserving the stability and safety of our nature today, we give our future generations a chance to see it with their own eyes, and not to learn about its former beauty from the stories of old-timers.

References:

1. The Nature Conservancy. Nature in the Urban Century. Booming cities raise the stakes for biodiversity—here's how smart urban planning can serve people and nature. Retrieved from <https://www.nature.org/en-us/what-we-do/our-insights/perspectives/nature-in-the-urban-century/> Accessed on 18.11.2018
2. The Sustainable Development Agenda. 2015. Retrieved from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> Accessed on 22.11.2018.
3. World University Ranking UI. 2018. Retrieved from <http://greenmetric.ui.ac.id/> Accessed on 22.11.2018.
4. Interesting Engineering. 2018. Retrieved from <https://interestingengineering.com/top-17-greenest-university-campuses-around-the-world/> Accessed on 22.11.2018
5. Tazhibayeva, T., Salnikov, V., Polyakova, S. 2017. Green Office – The Basis of Sustainable Development of Modern University // Electronic scientific publication "Sustainable development: science and practice" vol. № 1. Retrieved from <http://pps.kaznu.kz/kz/Main/FileShow2/94651/101/2/6/0> Accessed on 18.11.2018.
6. Ehrenfeld, J.1994. Industrial Ecology and Design for Environment: The Role of Universities. The Greening of Industrial Ecosystems. 1994. Pp. 228-240. Washington, DC: National Academy Press. Retrieved from <https://www.nap.edu/read/2129/chapter/23> Accessed on 18.11.2018.

KAZAKHSTANI HIGHER EDUCATION, TOO, IT IS TIME TO GO BEYOND THE CAMPUS, CONFERENCES, DISCUSSIONS, SLOGANS, AND FLASH MOBS INTO A WORLD FILLED WITH REAL, NOT SIMULATED PROBLEMS AND SITUATIONS.

ДЛЯ КАЗАХСТАНСКОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НАСТАЛО ВРЕМЯ ВЫЙТИ ЗА ПРЕДЕЛЫ КАМПУСА, КОНФЕРЕНЦИЙ, ДИСКУССИЙ, ЛОЗУНГОВ И ФЛЭШ-МОБОВ В МИР, НАПОЛНЕННЫЙ РЕАЛЬНЫМИ, А НЕ СМОДЕЛИРОВАННЫМИ ПРОБЛЕМАМИ И СИТУАЦИЯМИ.

процессах выработки соглашений между противоборствующими сторонами, опираясь на знания, опыт, критический анализ своих сотрудников (Ehrenfeld, 1994).

Возможно, для казахстанского экологического образования настало время выйти за пределы кампуса, конференций, дискуссий, лозунгов и флэш-мобов в мир, наполненный реальными, а не смоделированными проблемами и ситуациями.

Сохраняя устойчивость и безопасность нашей природы сегодня, мы даем шанс будущим поколениям увидеть ее своими глазами, а не узнавать о ее былой красоте по рассказам старожил.

Использованные источники:

1. The Nature Conservancy. Nature in the Urban Century. Booming cities raise the stakes for biodiversity—here's how smart urban planning can serve people and nature. Retrieved from <https://www.nature.org/en-us/what-we-do/our-insights/perspectives/nature-in-the-urban-century/> Accessed on 18.11.2018
2. The Sustainable Development Agenda. 2015. Retrieved from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> Accessed on 22.11.2018.
3. World University Ranking UI. 2018. Retrieved from <http://greenmetric.ui.ac.id/> Accessed on 22.11.2018.
4. Interesting Engineering. 2018. Retrieved from <https://interestingengineering.com/top-17-greenest-university-campuses-around-the-world/> Accessed on 22.11.2018
5. Tazhibayeva, T., Salnikov, V., Polyakova, S. 2017. Green Office – The Basis of Sustainable Development of Modern University // Electronic scientific publication "Sustainable development: science and practice" vol. № 1. Retrieved from <http://pps.kaznu.kz/kz/Main/FileShow2/94651/101/2/6/0> Accessed on 18.11.2018.
6. Ehrenfeld, J.1994. Industrial Ecology and Design for Environment: The Role of Universities. The Greening of Industrial Ecosystems. 1994. Pp. 228-240. Washington, DC: National Academy Press. Retrieved from <https://www.nap.edu/read/2129/chapter/23> Accessed on 18.11.2018.

SLOW LABOR PRODUCTIVITY AS BURDEN FOR LONG-TERM ECONOMIC GROWTH OF KAZAKHSTAN

KANAT MAKHANOV

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

СЛАБЫЙ РОСТ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ ТРУДА ОБРЕМЕНЯЕТ ДОЛГОСРОЧНЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ КАЗАХСТАНА

According to the latest report by the Ministry of National Economy of Kazakhstan, during January-October of 2018, the real GDP growth of Kazakhstan reached 4.1% [1]. Significant growth rates are present in manufacturing (5.4%), mining (4.6%) and construction (4.1%). The growth rate in agriculture reached 2.5% whereas the service sector presented a 4.0% growth. The inflation rate during the last 12-months period amounted to 5.3%, which is the record low for the last three years. There is also a considerable growth of foreign trade by 21.6% with 28.2% of the growth in exports and 10.8% of imports. The reported unemployment rate of 4.8% and 3.5% increase of the real income during the January-October of 2018 gave more reasons to the Ministry for a positive evaluation of the general economic situation and expectations by the end of 2018.

The report of the Ministry is indeed compatible with the targeted annual growth of 3.8% and above the world average economic growth rate of 3.1% projected by the World Bank [2], which makes us believe that the key macroeconomic indicators fit the short-term economic expectations. However, the signs of growth are not satisfactory if to compare the current state of the economy with the objectives declared 5-6 years ago and become obsolete if we contrast the implemented structural changes with the declared

Согласно последнему докладу Министерства национальной экономики Казахстана, в январе-октябре 2018 года реальный рост ВВП Казахстана составил 4,1% [1]. Значительные темпы роста наблюдаются в обрабатывающей промышленности (5,4%), горнодобывающей (4,6%) и строительстве (4,1%). Темпы роста в сельском хозяйстве достигли 2,5%, а в секторе услуг - 4,0%. Уровень инфляции за последние 12 месяцев составил 5,3%, что является рекордным минимумом за последние три года. Также наблюдается значительный рост внешней торговли на 21,6%, при этом 28,2% роста экспорта и 10,8% импорта. Зарегистрированный уровень безработицы в размере 4,8% и 3,5% прироста реальных доходов за январь-октябрь 2018 года послужило поводом для положительной оценки общей экономической ситуации и ожиданий к концу 2018 года.

Отчет министерства действительно совместим с целевым ежегодным ростом на 3,8% и выше среднего мирового экономического роста на 3,1%, прогнозируемого Всемирным банком [2], что заставляет нас полагать, что ключевые макроэкономические показатели соответствуют краткосрочным экономическим ожиданиям. Однако признаки роста неудовлетворительны, если сравнивать текущее состояние экономики

ones. If we base our perceptions of the economy on the fact that Kazakhstan is a middle-income developing economy, the declared current macroeconomic indicators as well as the structure of the growth model of the economy are incompatible in long-term perspectives.

The Country Economic Memorandum by World Bank [3] published in November of 2018, which provided a profound analysis of the current economic performance of Kazakhstan focusing on macroeconomic analysis of productivity and growth, predicted a deterioration of macroeconomic indicators and decline in income per capita rate if serious structural changes in the economy are not implemented. The analysis can be summarized in a few statements that disprove the general way in which the economic performance of Kazakhstan over the last two decades is understood by many. Firstly, despite the swings and significant upward shifts of nominal income per capita, the key source of

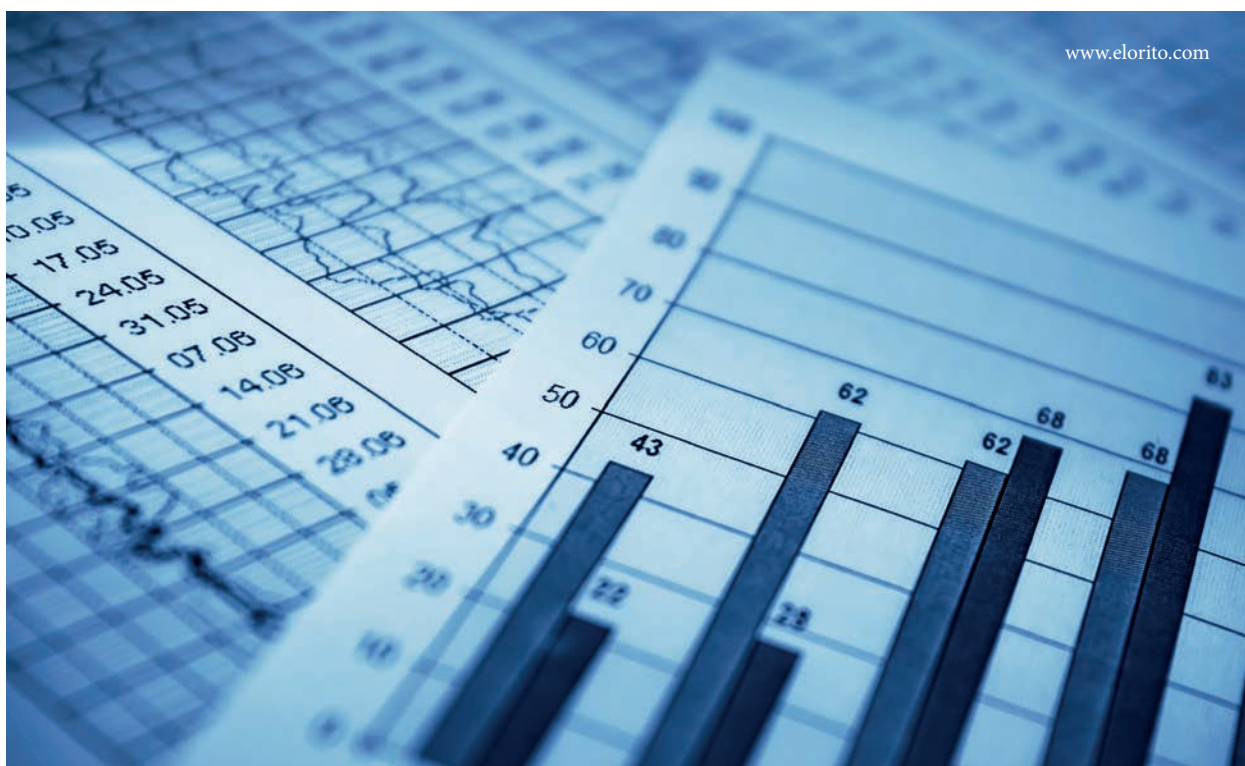
THE SIGNS OF GROWTH ARE NOT SATISFACTORY IF TO COMPARE THE CURRENT STATE OF THE ECONOMY WITH THE OBJECTIVES DECLARED 5-6 YEARS AGO

ОДНАКО ПРИЗНАКИ РОСТА НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНЫ, ЕСЛИ СРАВНИВАТЬ ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ ЭКОНОМИКИ С ЗАДАЧАМИ, ОБЪЯВЛЕННЫМИ 5-6 ЛЕТ НАЗАД.

с задачами, объявленными 5-6 лет назад, и даже совсем безуспешны если сопоставить реализованные структурные изменения с заявленными. Если мы основываем наше восприятие экономики на том факте, что Казахстан является развивающейся экономикой со средним уровнем дохода, объявленные текущие макроэкономические показатели, а также структура модели роста экономики несовместимы в долгосрочных перспективах.

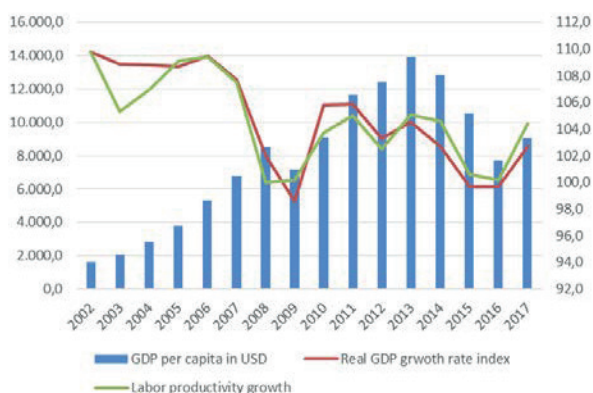
Страновой экономический меморандум, опубликованный Всемирным банком [3] в ноябре 2018 года, который провел глубокий анализ текущих экономических показателей Казахстана, сосредоточив внимание на макроэкономическом анализе производительности и роста, предсказал ухудшение макроэкономических показателей и снижение уровня доходов на душу населения если серьезные структурные изменения в экономике не будут реализованы. Анализ можно

the growth of income, which is labor productivity¹, was down sliding. Indeed, as we can see it from Figure 1a), there has been a significant downward shift in labor productivity due to falling prices of oil. However, if we focus solely on the GDP per capita size the downshift is not so clear. On the other hand, the dynamics of labor productivity growth is a more precise tool reflecting the well-being of an average household. It is also interesting to note that in this sense labor productivity growth and the index of GDP per capita match pretty well.

Figure 1. GDP per capita, labor productivity and sectorial structure of commodity production

a) GDP and GDP per capita change
Изменение ВВП и ВВП на душу населения

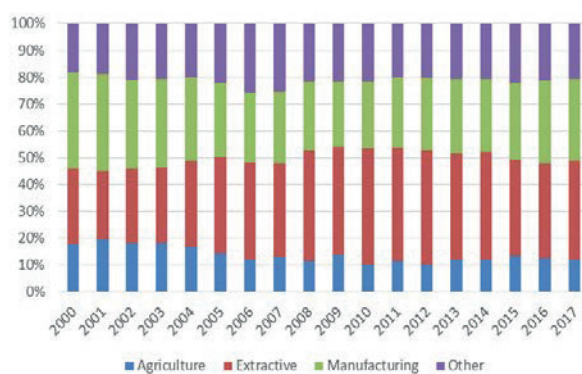
Source: prepared by the author based on data from Committee on Statistics of the Ministry of National Economy of Kazakhstan.

Secondly, since the early 2000s, there has been no significant change in the industry of Kazakhstan towards higher value-added products. This statement can be split into two components: the complexity of the tradable commodities produced by the economy and the industrial diversification. According to the report of the World Bank [3], Kazakhstan not only did not upgrade its level of tradable commodities in terms of research intensity and technological complexity but also even downgraded it. In other words, Kazakhstan on average has lost the significant part of its sophisticated industries during the last two decades. At the same time, the share of

резюмировать в нескольких заявлениях, которые опровергают многие общепринятые тезисы, описывающие экономические показатели Казахстана за последние два десятилетия. Во-первых, несмотря на колебания и значительные сдвиги в номинальном доходе на душу населения, основной источник роста доходов, которым является производительностью труда, снизился. Действительно, как мы видим из рисунка 1a), произошел значительный нисходящий сдвиг в производительности труда из-за падения цен на нефть.

Рисунок 1. ВВП на душу населения, производительность труда и отраслевая структура производства в экономике.

b) Sectorial structure of commodity production
Отраслевая структура товарного производства

Источник: подготовлен автором на основе данных Комитета по статистике Министерства народного хозяйства Казахстана

Однако, если мы сосредоточимся исключительно на величине ВВП на душу населения, то падение не так ясно как если бы мы анализировали динамику производительности труда. Однако, рост производительности труда является более точным инструментом, отражающим благосостояние среднего домохозяйства. Интересно также отметить, что в этом смысле рост производительности труда и индекс ВВП на душу населения вполне коррелируются.

Во-вторых, с начала 2000-х годов в реальном секторе экономики Казахстана не произошло значительных изменений в доле

the extractive sector rose dramatically during the 2000s reallocating a significant part of the productive resources and investments from more sophisticated sectors to the oil industry. In other words, there has been little success in implementing measures aimed at industrial diversification. This pattern can be easily seen from Figure 1b), where the percentage shares of the main sectors of commodity production are shown over 2000-2017. As we can see, the share of manufacturing was contracting during 2000-2007 while the share of the extractive sector was gradually increasing. Since then, however, the proportions are relatively stable with only a slight increase in the manufacturing sector since 2015.

The third and most crucial statement that can be retrieved from the report is the unfeasibility of any economic growth without significant growth of the labor productivity. In order for that to be accomplished under current economic circumstances, the World Bank specifies a strikingly high level of investments of more than 50% of GDP in order to reach 2.5% of annual growth in 15 years while the current investments in gross terms is 27.3%. In fact, the labor productivity of Kazakhstan varied greatly since the early 2000. The fluctuations of labor productivity can be explained by the swings of the prices of oil, which became more and more important for the economy and exports especially in early 2000s, the small size of the economy in terms of GDP, and rapid changes in the structure of the economy. In 2016, Kazakhstan ranked 69th among 190 countries in terms of labor productivity measured as GDP per person employed. The crisis of 2008 and a sudden downturn in oil prices that followed caused a serious slowdown in the growth of labor productivity bringing it nearly to 0% during 2008-2009. This fact the weaknesses of the growth model

FIRSTLY, DESPITE THE SWINGS AND SIGNIFICANT UPWARD SHIFTS OF NOMINAL INCOME PER CAPITA, THE KEY SOURCE OF THE GROWTH OF INCOME, WHICH IS LABOR PRODUCTIVITY, WAS DOWN SLIDING.

ВО-ПЕРВЫХ, НЕСМОТЯ НА КОЛЕБАНИЯ И ЗНАЧИТЕЛЬНЫЕ СДВИГИ В НОМИНАЛЬНОМ ДОХОДЕ НА ДУШУ НАСЕЛЕНИЯ, ОСНОВНОЙ ИСТОЧНИК РОСТА ДОХОДОВ, КОТОРЫМ ЯВЛЯЕТСЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬЮ ТРУДА, СНИЗИЛСЯ.

продуктов с более высокой добавленной стоимостью. Это заявление можно разделить на две составляющие: наукоемкость производимых товаров, и промышленную диверсификацию. Согласно докладу Всемирного банка [3], уровень наукоемкости и технологический уровень товаров производимых товаров в Казахстане не только не выросли, но даже и упали. Казахстан в среднем потерял значительную часть своих сложных отраслей промышленности в течение последних двух десятилетий. В то же время доля добывающего сектора резко возросла в течение 2000-х годов, перераспределяя значительную часть производственных ресурсов и инвестиций из более сложных отраслей в нефтяную промышленность. Другими словами, успеха в реализации мер, направленных на индустриальную диверсификацию, не было, что можно увидеть на рис. 1b), где показаны доли основных секторов товарного производства в течение 2000-2017 гг. Как мы видим, доля обрабатывающей промышленности сокращалась в течение 2000-2007 гг., а доля добывающего сектора постепенно увеличивалась. Однако с тех пор доли секторов в производстве относительно постоянны лишь с небольшим увеличением в обрабатывающей промышленности с 2015 года.

Третьим и наиболее важным заявлением, которое можно извлечь из отчета, является неосуществимость любого экономического роста без значительного роста производительности труда. Для того чтобы это было достигнуто в нынешних экономических условиях, Всемирный банк считает нужным обеспечить поразительно высокий уровень инвестиций более чем на 50% ВВП, чтобы достичь 2,5% годового роста за 15 лет, в то время как текущие инвестиции в валовом выражении составляют 27,3 %. Фактически, про-

based on oil exports and made the government to take measures aimed at developing non-mineral sectors of the economy focusing on labor productivity. The initial intentions of the government aimed at increasing the labor productivity and implementing industrial diversification were stipulated in "Strategy of Industrial and Innovation Development of Kazakhstan for 2003-2015" launched on 17 May 2003 [4]. However, unforeseen external shocks of 2008-2009 did not allow the full implementation of the industrialization after 2010. The poor results of diversification and near 0% growth of labor productivity after 2008 led to a failure of the strategy in terms of enhancing the labor productivity growth.

The next program of the government which included measures of increasing labor productivity and in non-extractive sectors of the economy was "Program of Accelerated Indus-

изводительность труда в Казахстане сильно изменилась с начала 2000 года. Колебания производительности труда можно объяснить колебаниями цен на нефть, которые стали все более решающими для экономики и экспорта, маленький размер экономики с точки зрения ВВП и быстрые изменения в структуре экономики. В 2016 году Казахстан занял 69-е место среди 190 стран по производительности труда, измеряемого в ВВП на одного работающего человека. Кризис 2008 года и внезапный спад в ценах на нефть последовали за серьезным замедлением роста производительности труда, в результате чего он достиг почти 0% в течение 2008-2009 годов. Этот факт поставил под сомнение пригодность модели роста, основанной на экспорте нефти и послужил толчком для принятия мер, направленных на разви-

trial-Innovative Development of Kazakhstan for 2010-2014" [5]. This program mainly consisted of supportive measure of medium and small enterprises. Although the new program failed to reach certain specified goals such as, for instance, 50% increase in labor productivity in the non-oil sector of the industry, the labor productivity presented a moderate increase in many manufacturing sectors. In 2010 the overall labor productivity grew by 3.7% and in 2011 by 5.0%. From 2010 to 2016 the overall labor productivity in the economy has grown by 25.6%. The growth of productivity in the service sector was 14.7% while in the production of goods it reached 42.7%. One of the points that the program has been considered as successful is the 105.5% growth of labor productivity in agriculture between 2010 and 2016. On the other hand, the degree of success of the "Program of Accelerated Industrial-Innovative Development of Kazakhstan for 2010-2014" is hard to determine since the positive labor productivity growth after 2010 is very likely to be caused by the recovery of the oil prices. Moreover, after 2008 the rates of growth of labor productivity never returned to the levels before

тие неминеральных секторов экономики, и увеличение производительности труда. Первоначальные намерения правительства, направленные на повышение производительности труда и диверсификацию промышленности, были предусмотрены в «Стратегии промышленного и инновационного развития Казахстана на 2003-2015 годы», начатая 17 мая 2003 года [4]. Однако непредвиденные внешние потрясения 2008-2009 годов не позволили полностью реализовать индустриализацию после 2010 года. Слабые результаты диверсификации и около 0% роста производительности труда после 2008 года привели к полному провалу стратегии с точки зрения обеспечения роста производительности труда.

Следующей программой правительства, которая включала меры по повышению производительности труда и в не сырьевых секторах экономики, была «Программа форсированного индустриально-инновационного развития Казахстана на 2010-2014 годы» [5]. Эта программа в основном состояла из мер по поддержке средних и

2008 and was basically following the fluctuation of the oil prices.

The current framework that targets growth of labor productivity is the "State Program of the Industrial and Innovative Development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019", which is, in fact, a conceptual continuation of the previously implemented programs [6]. It targets 40% increase in labor productivity in the manufacturing sector. The given program is being implemented with moderate success in this regard. Thus, during 2015-2017 the overall labor productivity has grown at 0.6%, 1.8% and 4.4% in annual terms respectively. However, this positive trend can also be attributed to the recovery of oil prices. According to the last year's report by the Ministry of Investment and Development, the share of the manufacturing sector in GDP in 2017 reached 11.2% while the share of the manufacturing sector in commodity exports amounted to 32.1%. In very short-term perspectives the dynamics of labor productivity can be considered as satisfactory. However, it is worth mentioning that even 4.4% labor productivity growth is twice as low compared to its growth in early 2000 and is even lower than in 2014 when oil prices dropped dramatically. Most importantly, in longer-term perspectives it gives no significant advantage over the rest of the world meaning that the income per capita growth rate will be near 0% relative to the world average. The dynamics of the real GDP growth of Kazakhstan in relative terms to the world average is shown in Figures 2a) and b) below. The convergence of the real GDP growth rate of Kazakhstan to the world average is over the period since the early 2000s implies gradual deceleration of the income level growth to the point where it does not change relative to the world average or even goes below that.

KAZAKHSTAN NOT ONLY DID NOT UPGRADE ITS LEVEL OF TRADABLE COMMODITIES IN TERMS OF RESEARCH INTENSITY AND TECHNOLOGICAL COMPLEXITY BUT EVEN DOWNGRADED IT.

**УРОВЕНЬ НАУКО-
ЕМКОСТИ И ТЕХ-
НОЛОГИЧЕСКИЙ
УРОВЕНЬ ТОВАРОВ
ПРОИЗВОДИМЫХ
ТОВАРОВ В КАЗАХ-
СТАНЕ НЕ ТОЛЬКО
НЕ ВЫРОСЛИ, НО
ДАЖЕ И УПАЛИ.**

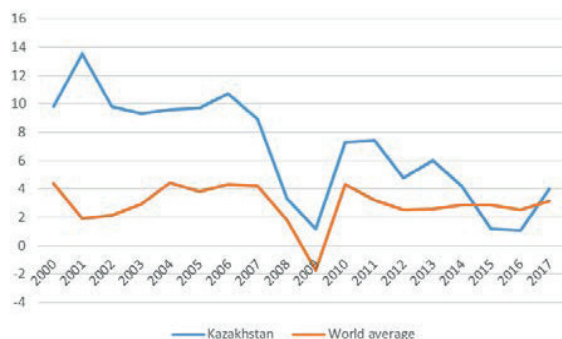
малых предприятий. Хотя новая программа не смогла достичь определенных целей, таких как, например, увеличение производительности труда в ненефтяном секторе на 50%, производительность труда показала умеренный рост во многих других производственных секторах. В 2010 году общая производительность труда выросла на 3,7%, а в 2011 году - на 5,0%. С 2010 по 2016 год общая производительность труда в экономике выросла на 25,6%. Рост производительности в сфере услуг составил 14,7%, а в производстве товаров - 42,7%. Одним из пунктов, которые программа считала успешными, является рост производительности труда в сельском хозяйстве на 105,5% в период с 2010 по 2016 год. С другой стороны, степень успешности "Программы по ускоренному индустриально-инновационному развитию Казахстана на 2010 -2014 годы" вызывает сомнения, поскольку положительный рост производительности труда после 2010 года, скорее всего, был вызван восстановлением цен на нефть. Более того, после 2008 года темпы роста производительности труда никогда уже не возвращались до уровней, которые были до 2008 года и в основном следовали за колебаниями цен на нефть.

Ныне действующей программой, нацеленная на рост производительности труда, является «Государственной программой индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015-2019 годы», которая на самом деле является концептуальным продолжением ранее реализованных программ [6]. Кроме всего прочего, она нацелена на увеличение производительности труда в производственном секторе на 40%. Можно сказать, что данная программа осуществляется с умеренным успехом в этом отношении. Так, например, в 2015-2017 годах общая производительность труда выросла на 0,6%, 1,8% и 4,4% в го-

Figure 2. Kazakhstan's real GDP and GDP per capita growth rate relative to the world average.

a) GDP growth rate of Kazakhstan vs World average

Темпы роста ВВП Казахстана и среднемирового

Source: prepared by the author based on data from the World Bank.

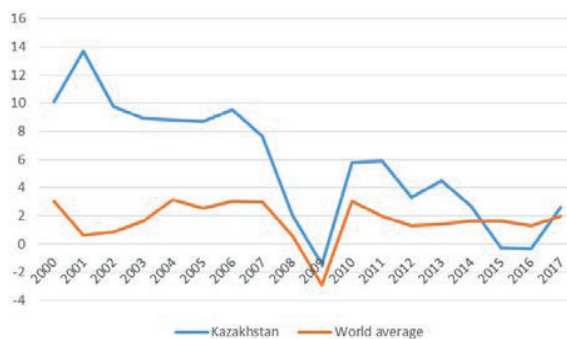
Despite certain positive macroeconomic signs of economic growth slightly faster than the world average, the current model of growth shows significant weaknesses in providing robust economic growth significantly higher than the world average in long-term perspectives. The labor productivity growth, which is a more precise indicator that shows real changes in the income of households, has been largely decelerating after the downshift in 2008. Posterior recoveries of oil prices did not lead to proportionate recoveries of the labor productivity growth, which is a clear sign of limitedness of the existing economic growth model of Kazakhstan under current conditions. We can observe that over the last 3-4 years period there is a significant acceleration of GDP growth in developed economies whereas the opposite process is going on in many developing economies causing a divergence in income around the world. In 2017, the world GDP growth climbed above 3.0% for the first time since 2011, which means that there is an expansionary cycle of the world economy in general. At the same time, we can observe that economic growth in Kazakhstan is approaching the world average. □

довом выражении соответственно. Однако эту позитивную тенденцию можно в

Рисунок 2. Реальный ВВП Казахстана и ВВП на душу населения по сравнению со среднемировыми темпами

b) GDP per capita growth rate of Kazakhstan vs World average

Темпы роста ВВП на душу населения в Казахстане в среднем по миру

Источник: подготовлен автором на основе данных Всемирного банка.

то же время объяснить и восстановлением цен на нефть. Согласно прошлогоднему отчету Министерства инвестиций и развития, доля обрабатывающего сектора в ВВП в 2017 году достигла 11,2%, а доля обрабатывающего сектора в экспорте товаров составила 32,1%. В очень краткосрочных перспективах динамику производительности труда можно считать удовлетворительной. Однако стоит отметить, что даже рост производительности труда на 4,4% это в два раза ниже, чем в начале 2000 года, и даже ниже, чем в 2014 году, когда цены на нефть резко упали. Самое главное, что в долгосрочных перспективах это не дает значительного преимущества по сравнению с остальным миром, что означает, что темпы роста доходов на душу населения будут примерно на 0% относительно мирового среднего уровня. Динамика реального роста ВВП Казахстана в относительно к среднемировому показана на рисунках 2a) и b) ниже. Сближение реальных темпов роста ВВП Казахстана с среднемировыми показателями за период с начала 2000-х годов подразумевает постепенное замедление роста уровня доходов до такой степени, что оно не изменяется относительно среднего по миру или даже уходит ниже этого уровня.

Несмотря на то, что некоторые положительные макроэкономические признаки эконо-

мического роста несколько выше, чем в среднем по миру, нынешняя модель роста показывает, что она малоприспособлена для обеспечения устойчивого экономического роста, значительно превышающий среднемировой в долгосрочных перспективах. Рост производительности труда, который является более точным показателем, который показывает реальные изменения в доходах домашних хозяйств, в основном замедлялся после резкого падения еще в 2008 году. Последующее восстановление цен на нефть не привело к пропорциональному восстановлению роста производительности труда, что указывает на низкую полезность существующей модели экономического роста Казахстана в нынешних условиях. Мы можем заметить, что за последние 3-4 года наблюдается значительное ускорение роста ВВП в развитых странах, тогда как во многих развивающихся странах происходит противоположный процесс, приводящий к расхождению доходов между развивающимися и развитыми странами. В 2017 году мировой рост ВВП впервые превысил 3,0% с 2011 года, а это означает, что в ир в

THE CURRENT MODEL OF GROWTH SHOWS SIGNIFICANT WEAKNESSES IN PROVIDING ROBUST ECONOMIC GROWTH SIGNIFICANTLY HIGHER THAN THE WORLD AVERAGE IN LONG-TERM PERSPECTIVES.

НЫНЕШНЯЯ МОДЕЛЬ РОСТА ПОКАЗЫВАЕТ, ЧТО ОНА МАЛОПРИГОДНА ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА, ЗНАЧИТЕЛЬНО ПРЕВЫШАЮЩИЙ СРЕДНЕМИРОВОЙ В ДОЛГОСРОЧНЫХ ПЕРСПЕКТИВАХ.

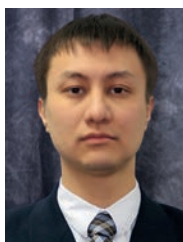
целом входит в цикл экономического роста. В то же время мы можем наблюдать, что экономический рост в Казахстане постепенно снижается к среднемировому уровню. □

References/ Источники:

1. Speech by Suleimenov T.M at the meeting of the Government on the basis of the ETS of the Republic of Kazakhstan in January-October 2018, 13.11.18, retrieved from <http://economy.gov.kz/ru/pages/vystuplenie-suleymenova-tm-na-zasedanii-pravitelstva-po-itogam-ser-rk-za-yanvar-oktyabr-2018-g> accessed on 17.11.2018.
2. World Bank (2018). "Global Economic Prospects: The Turning of the Tide?" June 2018, retrieved from [file:///C:/Users/user/Downloads/9781464812576%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/9781464812576%20(3).pdf) accessed on 1.11.2018.
3. World Bank (2018). "Reversing Productivity Stagnation", Country Economic Memorandum October 31, 2018. Available at <http://pubdocs.worldbank.org/en/277921541744930801/KZ-CEM-Final-Oct-31-Final.pdf>, Accessed on 12.11.2018.
4. "Strategy of Industrial and Innovation Development of Kazakhstan for 2003-2015", available at <http://mid.gov.kz/ru/pages/strategiya-industrialno-innovacionnogo-razvitiya-respubliki-kazakhstan-na-2003-2015-gody-0>, accessed on 01.11.2018.
5. "Program of Accelerated Industrial-Innovative Development of Kazakhstan for 2010-2014", available at <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U100000958> accessed on 03.11.2018.
6. "State Program of the Industrial and Innovative Development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019", available at <http://invest.gov.kz/uploads/files/2015/12/03/state-program-of-industrial-innovative-development-of-kazakhstan-for-2015-2019.pdf>, accessed on 08.11.2018.

KAZAKHSTAN-RUSSIAN RELATIONS: RISK FACTORS

ASSET ORDABAYEV

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

КАЗАХСТАНСКО-РОССИЙСКИЕ ОТНОШЕНИЯ: ФАКТОРЫ РИСКА

On November 9, 2018, the northern Kazakh city of Petropavlovsk hosted the 15th forum of interregional cooperation between Kazakhstan and Russia. The presidents of both countries, Nursultan Nazarbayev and Vladimir Putin, took part in the forum, as well as more than 250 Russian delegates, including the regional governors and the heads of large companies. The main topic of the Kazakhstan-Russia forum was the development of tourism [Akorda, 2018a]. Indeed, Kazakhstan has begun to pay special attention to cooperation with its neighbors in this area of the economy. For example, the first interregional forum with Uzbekistan held on November 15 was also dedicated to the joint development of tourism [Primeminister.kz, 2018].

Despite the important role of tourism, the anniversary Kazakh-Russian forum gives reason to analyze the relations between the two countries. We should not forget that this year also marks the 20th anniversary of the Declaration on Eternal Friendship and Alliance between Kazakhstan and Russia. Moreover, President Nazarbayev, in his State of the Nation Address from October 5, 2018, called Kazakhstan's bilateral relations with Russia "the standard of interstate relations" and stated his intention to contin-

THIS YEAR MARKS THE 20TH ANNIVERSARY OF THE DECLARATION ON ETERNAL FRIENDSHIP AND ALLIANCE BETWEEN KAZAKHSTAN AND RUSSIA.

В ЭТОМ ГОДУ ОТМЕЧАЕТСЯ 20-ЛЕТИЕ ДОГОВОРА О ВЕЧНОЙ ДРУЖБЕ И СОЮЗНИЧЕСТВЕ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И РОССИЕЙ.

9 ноября 2018 года в Петропавловске прошел юбилейный 15-й форум межрегионального сотрудничества Казахстана и России. В форуме приняли участие президенты обеих стран, Нурсултан Назарбаев и Владимир Путин, а также более 250 участников, включая глав регионов и руководителей крупных компаний. Основной темой казахстанско-российского форума стало развитие туризма [Акорда, 2018а]. Действительно, Казахстан начал уделять особое внимание сотрудничеству со своими соседями в этой области экономики. Например, первый межрегиональный форум с Узбекистаном, который состоялся 15 ноября, также был посвящен совместному развитию туризма [Primeminister.kz, 2018].

Несмотря на важную роль туризма, юбилейная дата казахстанско-российского форума дает повод поговорить об отношениях двух государств. Не стоит забывать, что в этом году также отмечается 20-летие Договора о вечной дружбе и союзничестве между Казахстаном и Россией. Более того, президент Казахстана в своем послании народу от 5 октября 2018 года назвал отношения между Казахстаном и Россией «эталоном межгосударственных связей» и

ue working in this direction [Akorda, 2018b]. Meanwhile, our strategic ally is a party to the geopolitical confrontation with the so-called collective West, and, against this background, Russia is moving closer to another neighbor of Kazakhstan – China, which, in its turn, is on the verge of a full-scale global confrontation with the United States. The role of Kazakhstan in all this global game is negligible, but it will certainly influence Astana's foreign policy, no matter how it tries to emphasize its neutrality and equidistance.

The first factor that can put pressure on the development of Kazakhstan-Russia bilateral relations may be the economic development of the two countries. It is clear that the sizes of their economies are incomparable, with Russia obviously prevailing here, but the standard of living in Kazakhstan becomes higher than in Russia. In 2015, Kazakhstan overtook Russia in terms of per capita GDP at purchasing power parity [Tengrinews, 2015], and this remains the case today [World Bank, 2018]. At the same time, the Gini coefficient, which shows the level of inequality in the country, is much lower in Kazakhstan, meaning that capital is spread more evenly among Kazakhstani people compared to Russians. Besides, the average monthly wage calculated in U.S. dollars is higher in Russia than in Kazakhstan, but in the latter case basic consumer goods are somewhat cheaper. Thereby, purchasing powers of the two countries' populations are equalized.

Meanwhile, the forecast for the growth of the Russian economy in 2018–2020 ranges between 1.5–1.8% [World Bank, 2018]. Kazakhstan, in turn, is expected to grow in the same period by about 2.8–3.7% [World Bank, 2018]. So, if the forecasts are correct, then the productivity and purchasing power of Kazakhstan's citizens may by 2020 slightly exceed the similar indicators of Russians. Higher effectiveness of one economy compared to another can become a factor affecting bilateral relations.

At the same time, we should expect that each year economic rivalry between Russia and Kazakhstan will increase inasmuch as the economic structures of the two countries are similar. For example, they could engage

заявил о намерении продолжать работу в этом направлении [Акорда, 2018b]. Между тем, наш стратегический союзник является участником геополитического противостояния с коллективным Западом, и на этом фоне происходит сближение России с другим соседом Казахстана – Китаем, который, в свою очередь, находится на пороге полномасштабного глобального противостояния с США. Конечно, роль Казахстана во всей этой глобальной игре незначительна, но она, безусловно, будет оказывать влияние на внешнюю политику Астаны, как бы она не пыталась подчеркивать свою нейтральность и многовекторность.

Первым важным фактором, который способен оказать давление на развитие дву-

in competition for foreign direct investment. Herewith Astana in the near future may get a competitive advantage if it succeeds in realizing the already launched program on the privatization of state-owned Kazakh companies.

In general, the strengthening of Kazakhstan's economic position can lead to an increase in nationalist sentiments in Russia towards Astana, which could be enhanced due to the participation of both countries in the Eurasian Economic Union. So, bearing in mind that the nationalist rhetoric today prevails in the Russian political discourse, the Kremlin may be under pressure from the conservative part of the elite. What this could lead to is clear from the example of a Moscow-imposed ban on the transit to Kazakhstan of U.S.-produced poultry through the Russian territory [Forbes.kz, 2018].

The second factor in interstate relations may be the gradual pressure of Moscow on Astana on the status of Crimea. Today, Kazakhstan remains neutral on this issue, regularly abstaining in voting at the UN on the status of the peninsula. Perhaps now, the pressure is not so strong due to the fact that Kazakhstan is

сторонних отношений Казахстана и России, может стать экономическое развитие двух стран. Понятно, что общий объем экономик – это несравнимые величины: Россия здесь, очевидно, преобладает, но уровень жизни населения в Казахстане становится лучше, чем в России. В 2015 году Казахстан обогнал Россию по уровню ВВП на душу населения по паритету покупательной способности [Tengrinews, 2015] и все еще остается выше [World Bank, 2018]. В то же время коэффициент Джини, показывающий уровень неравенства в стране, у Казахстана значительно ниже, а это значит, что капитал среди жителей Казахстана распределен равномернее, чем среди россиян. При этом среднемесячная заработная плата в долларах в России выше, чем в Казахстане, но основные товары повседневного спроса в Казахстане немного дешевле. Таким образом, разница зарплат и цен уравнивает покупательную способность населения двух стран.

В то же время прогноз роста российской экономики в 2018-2020 гг. составляет 1,5-1,8%. [World Bank, 2018]. В свою очередь, Казахстан будет расти в этот же период

a non-permanent member of the UN Security Council (UNSC). Since Astana is in full view of the global community, it will not take any action openly favoring the Russian side. Obviously, it can be noted that Russia does not insist on the recognition of Abkhazia and South Ossetia, but one thing is the recognition of these separatist republics, and another is the status of the Russian-held territory. Therefore, it cannot be ruled out that after the completion of its membership in the UNSC, Astana will be forced to state more clearly its position on the issue of the annexation of Crimea. No doubt, Kazakhstan can continue to operate under the current scenario, but if sanctions are strengthened and the Russian economy remains in stagnation, with domestic political rhetoric being the same, Moscow could start putting pressure on its allies, including Kazakhstan.

In April 2018, Kazakhstan already faced the Russian information campaign against itself. Then the reason for the pressure was Astana's vote in the UNSC on the Russia-initiated resolution condemning the U.S. strikes on Syria. Kazakhstan abstained in that vote, and the Russian side took this fact negatively. Nevertheless, the April campaign was only a small demonstration of Russian information opportunities. This example shows what Russia can do to influence its neighbor's foreign policy.

The third factor may be the cultural and historical sphere. Here there are two points: the transition of the Kazakh alphabet to the Latin script and the common historical past. The reform of the alphabet is primarily an issue of modernization of the Kazakh language, because the Cyrillic script is not very convenient and complicates the process of learning the language. Besides, Kazakhstan already used the Latin alphabet previously, in the early years of the USSR. Nevertheless, a number of Russian commentators

PRESIDENT NAZARBAYEV, IN HIS STATE OF THE NATION ADDRESS FROM OCTOBER 5, 2018, CALLED KAZAKHSTAN'S BILATERAL RELATIONS WITH RUSSIA "THE STANDARD OF INTERSTATE RELATIONS".

ПРЕЗИДЕНТ КАЗАХСТАНА В СВОЕМ ПОСЛАНИИ НАРОДУ ОТ 5 ОКТЯБРЯ 2018 ГОДА НАЗВАЛ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И РОССИЕЙ «ЭТАЛОНОМ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ СВЯЗЕЙ».

примерно на 2,8-3,7% [World Bank, 2018]. Если прогноз окажется верным, то производительность и покупательная способность граждан Казахстана могут к 2020 году незначительно превысить аналогичные показатели россиян. Более высокая эффективность одной экономики по сравнению с другой может стать фактором, оказывающим влияние на двусторонние отношения.

При том, что структура экономик двух стран похожа, экономическая конкуренция между Россией и Казахстаном будет нарастать с каждым годом. Например, они могут участвовать в борьбе за прямые иностранные инвестиции. При этом Астана в ближайшем будущем может получить конкурентное преимущество, если ей удастся реализовать уже запущенную программу приватизации казахстанских государственных компаний.

Усиление экономических позиций Казахстана способно привести к росту националистических настроений в России в отношении Астаны, которые могут усилиться в силу участия обеих стран в Евразийском экономическом союзе. С учетом того, что националистическая риторика сегодня преобладает в российском политическом дискурсе, Кремль может оказаться под давлением консервативной части элиты. К чему это может привести, видно уже сейчас: Россия ввела запрет на транзит в Казахстан по ее территории произведенного в США мяса птицы [Forbes.kz, 2018].

Вторым фактором в межгосударственных отношениях будет, возможно, постепенное давление Москвы на Астану по вопросу признания Крыма. Сегодня Казахстан по-прежнему нейтрален в этом вопросе, регулярно воздерживаясь при голосовании в ООН по статусу полуострова. Возможно, сейчас давление не столь сильное из-за того, что Казахстан является непостоянным членом Совета Безопасности (СБ) ООН. Поскольку

believe that the renunciation of the Cyrillic alphabet is a symbolic decision, as well as an attempt to move away from Russian culture and education. It should be noted that a number of Kazakh commentators who praised the reform only confirmed their concerns. Moreover, the transition of the Kazakh alphabet to the Latin script was commented by Vladimir Solovyev, whose TV show is one of the key elements of Russian propaganda, although it happened in the spring of 2018 as part of the Russian information campaign against Kazakhstan. In the meantime, mainly marginal and peripheral politicians, as well as some prejudiced publicists, continue to comment the transition to the Latin alphabet. It is clear that the alphabet reform itself will not significantly affect the relations between the countries, because the level of interest in the Kazakh language in Russia is low. The overwhelming majority of Russians are absolutely

Астана находится на виду у мирового сообщества, она не будет предпринимать открыто каких-либо действий, выгодных для России. Конечно, можно отметить, что Россия никак не настаивает на признании Абхазии и Южной Осетии, но одно дело – это признание сепаратистских республик, и совсем другое – вопрос о принадлежности территории, находящейся под российским контролем. Поэтому нельзя исключать того, что после завершения своих полномочий в СБ ООН Астана будет вынуждена более четко заявить о своей позиции по вопросу аннексии Крыма. Конечно, можно продолжать действовать по нынешнему сценарию, но если санкции будут усиливаться, российская экономика все дальше стагнировать, а внутривластная риторика будет такой же, Москва может начать давить на своих союзников, в том числе и Казахстан.

В апреле 2018 года Казахстан уже столкнулся

“

AT THE SAME TIME, WE SHOULD EXPECT THAT EACH YEAR ECONOMIC RIVALRY BETWEEN RUSSIA AND KAZAKHSTAN WILL INCREASE INASMUCH AS THE ECONOMIC STRUCTURES OF THE TWO COUNTRIES ARE SIMILAR.

ПРИ ТОМ, ЧТО СТРУКТУРА ЭКОНОМИК ДВУХ СТРАН ПОХОЖА, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ КОНКУРЕНЦИЯ МЕЖДУ РОССИЕЙ И КАЗАХСТАНОМ БУДЕТ НАРАСТАТЬ С КАЖДЫМ ГОДОМ.

”

indifferent to which alphabet written Kazakh will use. However, in certain cases, the transition may become an instrument of Russian propaganda.

If we talk about the common past of the two countries, it is a very important aspect in bilateral relations. Both states try to relate to their joint long historical past carefully and scrupulously since they fear negative consequences. Today, the joint past is under the control of the states, with historians in each of the countries realizing the boundaries for studying the common history. For example, the Kazakh government avoids discussing such thorny questions of the past as the topic of Alash-Orda.

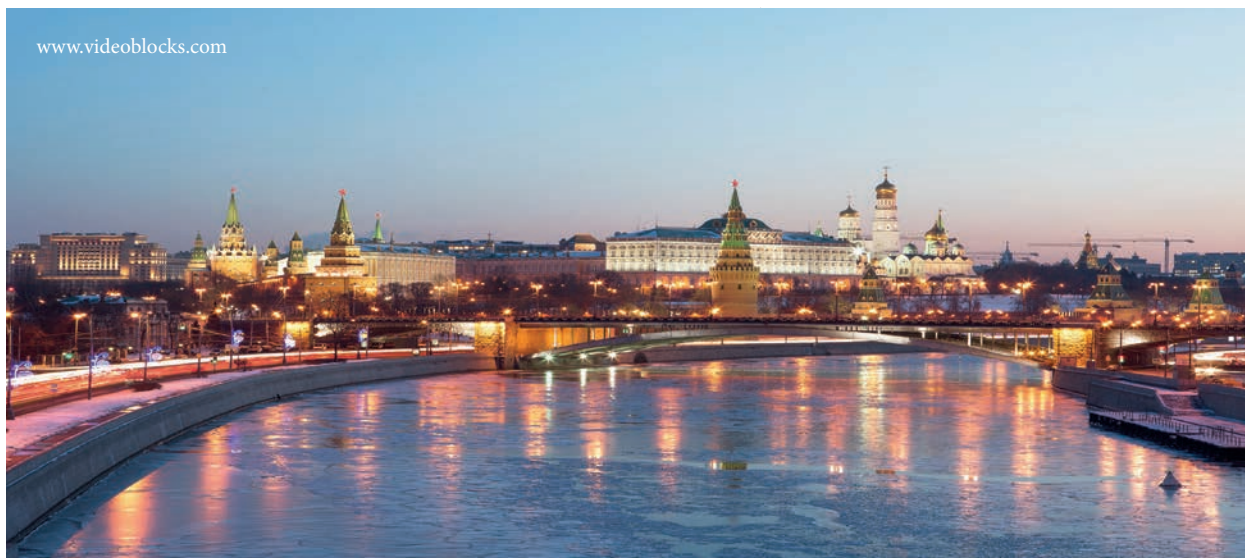
However, the common history of Kazakhstan and Russia has other interested participants, such as Ukraine. In October 2018, the U.S.

с российской информационной кампанией против себя. Тогда причиной давления стало голосование Астаны в СБ ООН по инициированной Россией резолюции с осуждением ударов США по Сирии. Казахстан воздержался при голосовании, и российская сторона отрицательно отнеслась к этому факту. Тем не менее, апрельская кампания была лишь небольшой демонстрацией российских информационных возможностей. Этот пример показывает, что Россия может сделать, чтобы повлиять на внешнюю политику своего соседа.

Третьим фактором может стать культурно-историческая сфера. Здесь имеются два момента: перевод казахского алфавита на латиницу и общее историческое прошлое. Реформа алфавита – это, в первую очередь, вопрос модернизации казахского языка, ведь кириллический алфавит не слишком удобен, затрудняет процесс обучения языку. К тому же Казахстан уже использовал латиницу ранее, в первые годы существования СССР. Тем не менее, ряд российских комментаторов считают, что уход от кириллицы – это символическое решение, попытка отдалиться от российской культуры и образования. Следует отметить, что ряд казахстанских комментаторов своим восторгом по поводу реформы лишь подтвердили их опасения. Более того, переход на латиницу в одной из своих программ прокомментировал Владимир Соловьев, передачи которого – один из ключевых элементов российской пропаганды. Хотя нужно сказать, что это как раз произошло весной в период российской информационной кампании против Казахстана. Тем временем, переход на латиницу в основном продолжают комментировать маргинальные и периферийные политики, ну и некоторые предвзятые публицисты. Безусловно, сама реформа алфавита не окажет существенного влияния на отношения между странами, поскольку уровень интереса к казахскому языку в России низок. Для подавляющего большинства россиян совершенно безразлично, какой алфавит будет использоваться в казахской письменной речи. Однако в определенных случаях переход может стать инструментом российской пропаганды.

Немаловажным аспектом в отношениях Казахстана и России остается и общее истори-

Senate recognized the Holodomor of 1932-1933 as the genocide of the Ukrainian people [Radio Free Europe / Radio Liberty, 2018]. In the same years, about 50% of all Kazakhs died of hunger in Kazakhstan, meaning that Astana faces pressure inside the country about the need to make a clear decision on that national tragedy. Meanwhile, Moscow takes very painfully even a simple public discussion of this issue. But Astana must make a decision on how to interpret the hunger of the early 1930s, because right now the country is in the process of forming its own identity, and finding answers for the Soviet period of history is very important for this process. However, apparently, the authorities prefer to concentrate on the remote past and avoid questions about the common history with Russia. This is probably a necessary, pragmatic decision for now.

In summary, it should be noted that Kazakhstan and Russia are definitely too important for each other. Nevertheless, the relations of the two countries have many pitfalls and require constant collaboration. The two states need not only good personal relations between their leaders, but also horizontal structures,

IF WE TALK ABOUT THE COMMON PAST OF THE TWO COUNTRIES, IT IS A VERY IMPORTANT ASPECT IN BILATERAL RELATIONS.

НЕМАЛОВАЖНИМ АСПЕКТОМ В ОТНОШЕНИЯХ КАЗАХСТАНА И РОССИИ ОСТАЕТСЯ ОБЩЕЕ ИСТОРИЧЕСКОЕ ПРОШЛОЕ.

ческое прошлое. Обе страны стараются относиться к совместному прошлому аккуратно и щепетильно, опасаясь определенных последствий. Сегодня совместная история находится под строгим контролем государств, а историки в каждой из стран знают границы изучения общей истории. Например, правительство Казахстана избегает обсуждения таких острых вопросов прошлого, как тема Алаш-Орды.

Однако у общей истории Казахстана и России есть и другие участники, например, Украина. В октябре 2018 года Сенат США признал голодомор 1932–1933 годов геноцидом украинского народа [Radio Free Europe / Radio Liberty]. В Казахстане в этот же период погибло около 50% всех казахов, а значит Астана столкнется с давлением внутри страны и необходимостью принять однозначное решение в этом вопросе. В то же время Москва даже публичное обсуждение этого вопроса воспринимает очень болезненно. Но Астане необходимо принять решение о том, как интерпретировать голод начала 1930-х годов, ведь именно сейчас Казахстан переживает процесс формирования собственной идентичности, и поиск ответов на вопросы советского периода исто-

trust and equality. In its turn, Kazakhstan should remember that in the conditions of global confrontations the opportunities for a multi-vector policy increase, not decrease, and efficient maneuvering requires professional decision-makers possessing necessary competencies. □

рии очень важен для этого процесса. Однако, по-видимому, власти предпочитают сосредоточиться на отдаленном прошлом и избегать вопросов об общей истории с Россией. Наверное, на данный момент это необходимое, прагматичное решение.

Подводя итог, следует отметить, что, ко-

References:

1. Akorda.kz. (2018a). Meeting with President of the Russian Federation Vladimir Putin. Retrieved from http://www.akorda.kz/en/events/astana_kazakhstan/astana_other_events/meeting-with-president-of-the-russian-federation-vladimir-putin-7. Accessed on 20.11.2018.
2. Akorda.kz. (2018b). State of the Nation Address of President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev. Retrieved from http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-nnazarbaeva-narodu-kazakhstan-5-oktyabrya-2018-g. Accessed on 20.11.2018.
3. Forbes.kz. (2018). Will poultry meat become more expensive in Kazakhstan if there are no American legs in the stores? Retrieved from https://forbes.kz/finances/markets/podorojaet_li_myaso_ptitsyi_v_kazhastane_esli_v_magazinah_ne_budet_amerikanskih_okorochkov/. Accessed on 21.11.2018.
4. Primeminister.kz. (2018). First Interregional Forum Kazakhstan-Uzbekistan held in Shymkent. Retrieved from <https://primeminister.kz/ru/news/all/first-interregional-forum-kazakhstan-uzbekistan-held-in-shymkent-17470>. Accessed on 21.11.2018.
5. Radio Free Europe / Radio Liberty. (2018). U.S. Senate Says Stalin 'Committed Genocide' In Famine-Hit Ukraine. Retrieved from <https://www.rferl.org/a/u-s-senate-passes-resolution-on-ukraine-famine-a-move-hailed-by-kyiv/29526188.html>. Accessed on 20.11.2018.
6. Tengrinews. (2015). Kazakhstan is ahead of Russia in per capita GDP. Retrieved from https://tengrinews.kz/private_finance/kazakhstan-operejaet-rossiyu-po-vvp-na-dushu-naseleniya-279118/. Accessed on 20.11.2018.
7. World Bank. GDP per capita, PPP (current international \$). Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDPPCAP.PP.CD?locations=KZ-RU>. Accessed on 21.11.2018.
8. World Bank. Russian Federation. Retrieved from <https://data.worldbank.org/country/russian-federation>. Accessed on 21.11.2018.

нечно, Казахстан и Россия слишком важны друг для друга. Тем не менее, отношения двух стран имеют множество подводных камней и требуют постоянной совместной работы. Двум государствам нужны не только хорошие персональные отношения двух лидеров, но и горизонтальные структуры, доверие и равенство. В свою очередь, Казахстан должен помнить, что в условиях глобальных противостояний, возможности для многовекторной политики увеличиваются, а не сокращаются, и эффективное маневрирование требует наличия владеющих необходимыми компетенциями профессионалов, отвечающих за принятие решений. □

Использованная литература:

1. Акорда. (2018а). Встреча с Президентом Российской Федерации Владимиром Путиным. Доступен по адресу: http://www.akorda.kz/ru/events/astana_kazakhstan/astana_other_events/vstrecha-s-prezidentom-rossiiskoi-federacii-vladimiro-putinyim-16. Дата обращения: 20.11.2018.
2. Акорда. (2018б). Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. Доступен по адресу: http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-nnazarbaeva-narodu-kazakhstan-5-oktyabrya-2018-g. Дата обращения: 20.11.2018.
3. Forbes.kz. (2018). Подорожает ли мясо птицы в Казахстане, если в магазинах не будет американских окорочков? Доступен по адресу: https://forbes.kz/finances/markets/podorojaet_li_myaso_ptitsyi_v_kazhastane_esli_v_magazinah_ne_budet_amerikanskih_okorochkov/. Дата обращения: 21.11.2018.
4. Primeminister.kz. (2018). В Шымкенте состоялся первый Межрегиональный форум Казахстан – Узбекистан. Доступен по адресу: <https://primeminister.kz/ru/news/all/first-interregional-forum-kazakhstan-uzbekistan-held-in-shymkent-17470>. Дата обращения: 21.11.2018.
5. Radio Free Europe / Radio Liberty. (2018). U.S. Senate Says Stalin 'Committed Genocide' In Famine-Hit Ukraine. Доступен по адресу: <https://www.rferl.org/a/u-s-senate-passes-resolution-on-ukraine-famine-a-move-hailed-by-kyiv/29526188.html>. Дата обращения: 20.11.2018.
6. Tengrinews. (2015). Казахстан опережает Россию по ВВП на душу населения. Доступен по адресу: https://tengrinews.kz/private_finance/kazakhstan-operejaet-rossiyu-po-vvp-na-dushu-naseleniya-279118/. Дата обращения: 20.11.2018.
7. World Bank. GDP per capita, PPP (current international \$). Доступен по адресу: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDPPCAP.PP.CD?locations=KZ-RU>. Дата обращения: 21.11.2018.
8. World Bank. Russian Federation. Доступен по адресу: <https://data.worldbank.org/country/russian-federation>. Дата обращения: 21.11.2018.

DAUREN ABEN

On October 30-November 2, 2018, the Sverdlovsk training center of the Central Military District of the Russian Federation's Armed Forces in Yekaterinburg hosted the joint exercise of the Collective Security Treaty Organization (CSTO). The joint drill called Unbreakable Brotherhood 2018 was aimed at practicing the preparation and launch of a peace-making operation by the CSTO collective peacekeeping forces. Military contingents from all six CSTO member states (Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russia, and Tajikistan), operational teams from the CSTO Joint Staff and the CSTO Secretariat, as well as police and emergency response units, took part in the exercise. Overall, about 1,300 people, 300 military vehicles and other military equipment, 20 aircraft, including unmanned aerial vehicles,

IN ACCORDANCE WITH THE EXERCISE SCENARIO, A PEACEMAKING OPERATION TOOK PLACE IN A NON-CSTO COUNTRY IN CENTRAL ASIA FOLLOWING A RELEVANT RESOLUTION OF THE UN SECURITY COUNCIL.

were involved in action. Representatives of the International Committee of the Red Cross also participated in the exercise, while United Nations (UN) Military Adviser for Peacekeeping Operations Lieutenant General Carlos Humberto Loitey attended as an observer.

It is noteworthy that in accordance with the exercise scenario a peace-making operation took place in a non-CSTO country in Central Asia following a relevant resolution of the UN Security Council. In the course of the exercise, the peacemaking units of the CSTO member states monitored compliance with and enforced a ceasefire agreement, operated checkpoints, controlled actions of the civilian population in their area of responsibility, and provided assistance in restoring peaceful life in territories affected by attacks of international terrorist organizations. They also

practiced skills necessary to escort refugees and humanitarian cargoes, as well as to detect and prevent the smuggling of military hardware, weapons, munitions, and explosives. In addition, peacekeepers and police cooperated in performing tasks related to riot control and crowd dispersal.

Unbreakable Brotherhood 2018 was the final stage of the multi-phased CSTO strategic collective forces exercise called Combat Brotherhood 2018. It became another evidence of the CSTO's determination to embed the organization's peacekeeping potential in UN peacekeeping missions. On the other hand, scenarios of CSTO

“

SCENARIOS OF CSTO EXERCISES SUGGEST THAT THEY ARE MAINLY AIMED AT IMPROVING RAPID DEPLOYMENT CAPABILITIES OF THE CSTO FORCES IN CASES OF POPULAR UNREST ON THE POST-SOVIET SPACE.

”

exercises suggest that they are mainly aimed at maintaining high state of combat readiness and improving rapid deployment capabilities of the CSTO forces in cases of popular unrest on the post-Soviet space. This time, for example, one of the exercise objectives was to ensure timely air transportation of the military units to the operational zone. It remains to be seen if the CSTO's ability to conduct low-intensity operations such as peacekeeping, counterterrorism, counterinsurgency, emergency response, and countering arms and drug trafficking will be in demand in the international context.

www.odkb-csto.org

OMİRBЕК HANAYİ

22-23 Ekim 2018 tarihlerinde Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Kamu Güvenliği Bakanı Zhao Kezhi Hindistan'a resmi ziyarette bulundu. 22 Ekim 2018 tarihinde Zhao, Yeni Delhi'de Hindistan Ulusal Güvenlik Danışmanı Ajit Doval ile bir araya geldi. Çin-Hindistan ikili ilişkilerinde karşılıklı güvenin artırılmasının altını çizen Zhao, terör ve ayrılıkçı güçlerle mücadele ve sınır güvenliği konularında pragmatik işbirliğinin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yaptı. Ayrıca, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) çerçevesinde iki ülke arasında emniyet ve güvenlik işbirliğinin derinleştirilmesinin ikili ilişkilerin sürekli ve sağlıklı gelişimine önemli katkı sağlayacağını belirtti. Konuşmasında Dorval, ülkesinin Çin ile emniyet ve güvenlik konularındaki pragmatik işbirliğini güçlendirmeye istekli olduğunu belirterek, söz konusu işbirliğinin hem iki ülke hem de bölgenin güvenlik ve istikrarının korunması için önemli olduğunu ifade etti.

Daha sonra Zhao, Hindistan İçişle-

**22-23 EKİM 2018
TARİHLERİNDE
ÇİN DEVLET KON-
SEYİ ÜYESİ VE
KAMU GÜVEN-
LİĞİ BAKANİ
ZHAO KEZHİ
HİNDİSTAN'A
RESMİ ZİYARETTE
BULUNDU**

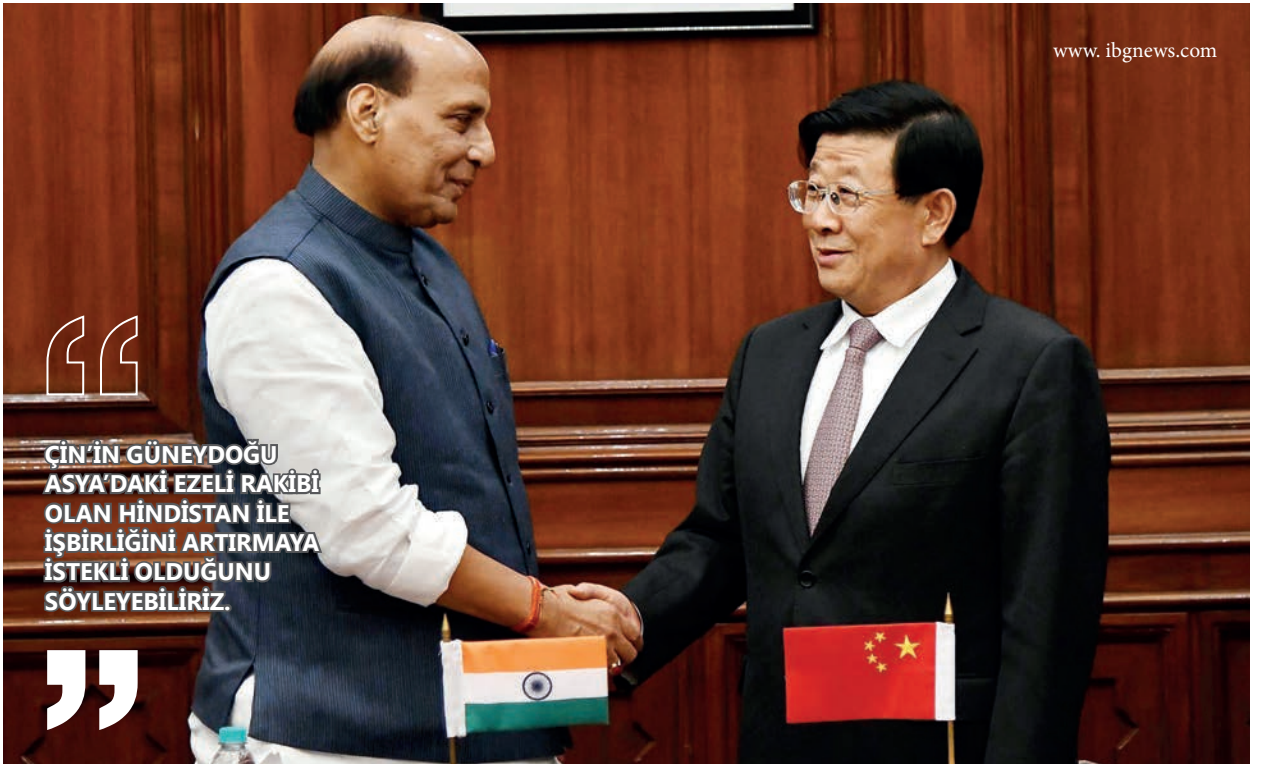
ri Bakanı Rajnath Singh ile birlikte Yeni Delhi'de düzenlenen Çin-Hindistan Üst Düzey Emniyet ve Güvenlik Toplantısı'na katıldı. İlk defa düzenlenmekte olan söz konusu ikili toplantıda taraflar arasında sınır güvenliği, terör ve ayrılıkçı güçlerle mücadele konularındaki pragmatik işbirliğinin yanı sıra, sahte para, telefon dolandırıcılığı, uyuşturucu ve diğer uluslararası suçlara karşı iletişim ve işbirliğini genişletme konuları ele alındı. Toplantı sonrası Çin Kamu Güvenliği Bakanlığı ve Hindistan İçişleri Bakanlığı arasında ilgili işbirliği anlaşması imzalandı.

22 Ekim 2018 tarihinde Zhao, Hindistan Başbakanı Narendra Modi tarafından kabul edildi. Öncelikle Çin Başkanı Xi Jinping ve Başbakan Li Keqiang'ın selamlarını ileten Zhao, iki ülke liderlerinin Nisan 2018'de resmi olmayan görüşmesinin Çin-Hindistan ikili ilişkilerinde olumlu gelişme sağladığının altını çizdi. Ülkesinin Hindistan ile dostluk ve karşılıklı güvene dayalı daha güçlü ortaklık ilişkileri oluşturmaya istekli olduğunu söyleyen Zhao, iki ülke arasında güvenlik alanındaki iletişim ve işbirliğinin derinleştirilmesi ve sınır bölgesindeki barış

ve istikrarın korunması için ortak çaba harcamaya hazır olduklarını belirtti. Tarihi komşu ülke Hindistan ile Çin arasında geniş ortak çıkarların bulunduğuna işaret eden Modi de, iki ülke arasında karşılıklı yarara dayalı işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiğini kaydetti.

Bu, Çin'in üst düzey yetkililerinin bu yıl Hindistan'a yaptığı beşinci ziyaretidir. Örneğin, Ocak 2018'de Çin Komünist Partisi (ÇKP) Genel Ofisi Başkan Yardımcısı Meng Xiangfeng, Nisan 2018'de Çin Devlet Piyasa Denetleme ve Düzenleme İdaresi Başkan Yardımcısı Gan Li, Temmuz 2018'de Hunan Eyaleti Başkan Yardımcısı ve Kamu Güvenliği Bürosu Başkanı Huang Guanchun ve Ağustos 2018'de ise Çin Savunma Bakanı Wei Fenghe 6 yıllık bir aradan sonra Hindistan ziyaretinde bulunmuştur. Genel olarak bakıldığında, bu ziyaretler çerçevesinde taraflar arasında ele alınan en önemli konulardan biri iki ülke arasındaki güvenlik işbirliğidir. Çünkü Çin ile Hindistan arasındaki uzun süredir devam eden tartışmalı sınır sorunu taraflar arasında zaman zaman gerilimin artmasına neden olmaktadır. Söz konusu sınır sorunundan dolayı en son Haziran-Ağustos 2017'de iki ülke arasında gerginlik ortaya çıkmıştır. Ancak Hindistan Başbakanı Narendra

Modi ile Çin Başkanı Xi Jinping arasında Nisan 2018'de Wuhan'da gerçekleşen resmi olmayan görüşmeden sonra iki ülke arasında olumlu gelişmeler gündeme gelmiştir. 9-10 Haziran 2018 tarihleri arasında Çin'in Qingdao şehrinde yapılan Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Devlet Başkanları Zirvesi'nde ise Çin ve Hindistan arasında işbirliği vurgusu dikkat çekmiştir. Özet olarak, Çin'in Hindistan ile sınır sorunlarını diyalog yoluyla çözerek ikili işbirliğini geliştirmeye çalışmasının altında Çin'in siyasi ve ekonomik çıkarları yer almaktadır. Çünkü Asya'nın en kalabalık iki ülkesi olarak Çin-Hindistan ilişkileri, hem siyasi hem de ekonomik açıdan özellikle Çin için oldukça önemlidir. Gerek Güney Çin Denizi egemenlik tartışmaları ve Tibet sorunu, gerekse Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru, Pekin'in yeni Delhi ile ilişkilerini istikrarlı biçimde geliştirmesini gerektirmektedir. Diğer taraftan, son yıllarda küresel bir güç olma yolunda büyük çabalar sarf eden Çin, genelde Asya'da özelde Güneydoğu Asya'da istikrarlı bir jeopolitik ortama ihtiyaç duymaktadır. Tüm bunlara bakıldığında, Çin'in Güneydoğu Asya'daki ezeli rakibi olan Hindistan ile işbirliğini artırmaya istekli olduğu gözlenmektedir.

“

**ÇİN'İN GÜNEYDOĞU
ASYA'DAKİ EZELİ RAKİBİ
OLAN HİNDİSTAN İLE
İŞBİRLİĞİNİ ARTIRMAYA
İSTEKLİ OLDUĞUNU
SÖYLEYEBİLİRİZ.**

”

KAZAKHSTAN ECONOMIC STUDIES CENTER OPENS IN CHINA

AZHAR SERIKKALIYEVA

In 2018, 120 Chinese enterprises were included in the list of the top 500 in the world, which creates a good material basis for China in promoting economic cooperation with Kazakhstan, which currently seeks industrial modernization. Indeed, there is an expansion of interest from different Chinese companies and provinces in investing in Kazakhstan's industry, energy, infrastructure, and agriculture. During the Kazakh-Chinese Business Forum held in Astana on September 7, 2018, President Nursultan Nazarbayev stated that Chinese enterprises are as significant for the implementation of large projects as for the industrialization of Kazakhstan. At the start of 2016, there were 668 Chinese companies working in Kazakhstan, which is a 35% increase compared to 2013. In 2017, the trade turnover between Kazakhstan and China exceeded \$10 billion, an increase of 32% over the previous year. By 2017,

THIS UPWARD TREND IN BILATERAL ECONOMIC RELATIONS RESULTS IN THE INCREASING IMPORTANCE OF RESEARCH OF KAZAKHSTAN'S ECONOMIC SITUATION FOR THE CHINESE GOVERNMENT.

the volume of direct investment of China in Kazakhstan amounted to more than \$15 billion.

This upward trend in bilateral economic relations results in the increasing importance of research of Kazakhstan's economic situation for the Chinese government to enhance the competitive advantage and support activities of its companies operating in Kazakhstan. Thus, the Kazakhstan Economic Studies Center (KESC) was established at the Zhejiang University of Finance and Economics (ZUFE) on October 15, 2018. This is the first Chinese research center with an economic focus on Kazakhstan. Earlier, four Chinese research centers dealing with Kazakhstan were established at the Beijing, Shanghai, Dalian and Xian universities of foreign languages. These centers aim at strengthening bilateral cultural cooperation and Kazakh language teaching. In contrast, the newly launched center will contribute to comparative analysis

of Chinese and Kazakhstani economies, China-Kazakhstan financial and law benchmarking, China-Kazakhstan complementarity in agricultural land and urban development. It is obvious that the center's fields of study are determined by the relevant investments sectors of China in Kazakhstan.

One of the main tasks of the KESC will be organizing cooperation and building partnerships with the International Financial Center Astana, as well as participating in the development of specific recommendations for Kazakhstan's securities market development through conducting joint research in the field of economics and finance. It is worth noting that currently Hangzhou where the ZUFE is located is one of the most hi-tech developed cities in China. It is also the capital of the Zhejiang province where Chinese President Xi Jinping served as a party secretary from 2002 to 2007. Once home to thousands of makers of household wares, Zhejiang's transformation is an example of Chinese leaders' vision of an economy powered less by exports and investment and more by services and advanced industry, as embodied in the country's "Made in China 2025" strategy. In recent years, China has

**IT IS OBVIOUS
THAT THE
CENTER'S FIELDS
OF STUDY ARE
DETERMINED BY
THE RELEVANT
INVESTMENTS
SECTORS OF
CHINA IN
KAZAKHSTAN.**

been promoting Hangzhou, which is the birthplace of the e-commerce giant Alibaba Group, as a new international business and technologies center, hosting the G20 Summit there in 2016.

In this regard, it is expected that the KESC will initiate an experience exchange in digital economy, block chain technologies, innovative start-ups, as well as e-commerce. To this end, the center will organize workshops, briefings, scientific seminars and internships of Kazakhstani and Chinese experts, as well as academic cooperation of universities of the two countries. According to the agreement reached by the Zhejiang Province administration and big Chinese companies, scholarships for Kazakhstani students have been established, and students will also get employment opportunities at Zhejiang companies. It is clear that the conjugation of the Belt and Road Initiative and the Kazakhstan Nurly Zhol strategy will be the main agenda of the center. Perhaps, the Chinese political scientists' strategy of applying China's "economic miracle" as part of soft power will be applied through recommendations for the economic development of Kazakhstan.

DİNARA TALDYBAYEVA

3-4 Kasım 2018 tarihleri arasında Ukrayna Devlet Başkanı Petro Poroshenko Türkiye'ye resmi ziyarette bulundu. Türkiye temasları kapsamında Poroshenko, Konstantinopolis Patriği Sarayı, ve 1922 yılında Ukrayna Halk Cumhuriyeti'nin Büyükelçiliği'nin bulunduğu binayı ziyaret etti. Ayrıca Antalya'da Ukrayna Başkonsolosluğu'nun açılışında konuşma yaparak ikili ilişkileri değerlendirdi. Ukrayna Devlet Başkanı'nın Türkiye ziyaretinin ana gündem maddesi Türkiye-Ukrayna Yüksek Düzeyli Stratejik Konseyi toplantısına katılmaktı. Toplantıda Türkiye ile Ukrayna arasındaki ilişkilerin stratejik boyutunun genişletilmesi ile bölgede barış, refah ve istikrarın korunmasına katkıda bulunulması adına atılabilecek adımlar üzerinde

**GÖRÜŞMELER Sİ-
RASINDA İKİ ÜLKE,
SERBEST TİCARET
BÖLGESİ ANLAŞ-
MASINI 2018'İN
SONUNA KADAR
İMZALAMA KARARINI
ALDILAR.**

konusulmuştur. Ayrıca görüşmeler sırasında iki ülke, Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşmasını 2018'in sonuna kadar imzalama kararını almışlardır. Ukrayna ve Türkiye arasında Serbest Ticaret Bölgesi anlaşmasına giden süreç beş yıl önce başlatılmıştır. Bu yönde sürdürülen hazırlık aşamaları neticesinde ülkeler arası ticaret hacmini 10 milyar dolara yükseltmek amaçlanmaktadır. 2017 yılındaki Ukrayna Ekonomik Kalkınma ve Ticaret Bakanlığı verilerine göre, Ukrayna'nın dış ticaret hacminde AB'nin dışında sırasıyla Çin, Türkiye ve ABD yer almaktadır. Ukrayna dış ticaretinin %8,4'ü Çin'e, %4'ü Türkiye'ye ve %3,6'sı ABD'ye aittir. 2017 yılında Ukrayna'nın Türkiye'ye ihracatı %19,5 artarak 2,2 milyar dolara ulaşmış, ithalat ise 1,1 milyar dolar olmuştur. Karşılaştırmalı olarak, daha önceki

dönemlerin istatistiğine bakılırsa Ukrayna'nın Türkiye ile dış ticaret hacmi 2012 yılında 5,5 milyar dolar olmuştur. Daha sonra siyasi-ekonomik şartlardan doğan krizli dönemlerden dolayı 2016 yılında 3,1 milyar dolar olmuşken, 2017'de 2,5 milyar dolara düşmüştür. Ukrayna'nın esas ticari ortağı statüsünde olan AB ile dış ticaret hacmi 15,9 milyar doları oluşturmaktadır.

Ukrayna Devlet Başkanı'nın Türkiye ziyaretinde tartıştığı konular arasın-

“

POROŞENKO ÖZELLİKLE, TÜRKİYE'NİN BM GENEL KURULU'NDA VE ULUSLARARASI ARENADA KIRIM KONUSUNUN İNSAN HAKLARI BOYUTUNDA ÇÖZÜLMESİ GEREKTİĞİNİ SAVUNMASINI, UKRAYNA'YA VERİLEN DESTEK OLARAK ALGILADIĞINI AÇIKLAMISHTIR.

”

da din, kültür, seyahat şartları ve ekonomik işbirliğinin dışında güvenlik konusu, Kırım ve Donbas konuları da bulunmaktadır. Poroşenko özellikle, Türkiye'nin BM Genel Kurulu'nda ve uluslararası arenada Kırım konusunun insan hakları boyutunda çözülmesi gerektiğini savunması konusunu, Türkiye'nin Ukrayna'ya gösterdiği destek olarak algıladığını açıklamıştır. İkili görüşmelerde görüşülen diğer bir önemli konu ise, Ukrayna ile Türkiye arasında savunma alanında işbirliği olmuştur.

OMİRBЕК HANAYI

22-28 Ekim 2018 tarihlerinde Güneydoğu Asya Uluslararası Birliği (ASEAN) ve Çin arasında Denizde Arama ve Kurtarma Tatbikatı (2018 ASEAN-China Maritime Exercise) gerçekleştirilmiştir. Çin'in Guangdong eyaleti Zhanjiang kentinin körfez kısmında yapılan tatbikata ASEAN ülkelerinden Brunei, Filipinler, Singapur, Tayland ve Vietnam donanmaları katılmışken, Endonezya, Kamboçya, Laos, Malezya ve Myanmar gözlemci göndermişlerdir. Yaklaşık 1200 asker, 3 uçak ve 8 savaş gemisinin yer aldığı tatbikatta helikopter ile gemiye iniş kalkış, deniz araçlarında yangın söndürme, sağlık ve tedavi, personel değişimi ve çeşitli arama kurtarma programları icra edilmiştir.

Bu, bugüne kadar ASEAN ve Çin arasında yapılan ilk ortak deniz tatbikatıdır. Söz konusu tatbikat ile ASE-

**22-28 EKİM 2018
TARİHLERİNDE
GÜNEYDOĞU ASYA
ULUSLARARASI BİRLİĞİ (ASEAN) VE ÇİN
ARASINDA DENİZDE
ARAMA VE KURTARMA
TATBİKATI (2018
ASEAN-CHINA
MARITIME EXERCISE)
GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR.**

AN ülkeleri ve Çin arasında Güney Çin Denizi'nde arama kurtarma çalışmalarına ilişkin işbirliğinin artırılmasının hedeflendiği bilinmektedir. Dolayısıyla iki taraf arasında gerçekleştirilen bu deniz tatbikatı tarafların Güney Çin Denizi'nde işbirliğini geliştirmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü yaklaşık 3,5 milyon kilometrekarelik büyük bir alanı içeren Güney Çin Denizi, ASEAN ülkeleri ve Çin arasında yıllardır devam eden egemenlik tartışmalarına sahne olmaktadır. Bir tarafta Çin, tarihsel gerekçeleri öne sürerek Güney Çin Denizi'nin neredeyse 2 milyon kilometrekarelik alanı üzerinde egemenlik iddia ederken, diğer tarafta Brunei, Filipinler, Malezya ve Vietnam gibi ASEAN ülkeleri de uluslararası hukuka dayanarak bölgede egemenlik iddia etmektedirler. Ayrıca, Tayvan da zaman zaman Güney Çin Denizi'nde hak iddiasını vurgulamaktadır. Güney Çin Denizi'nin petrol ve

doğalgaz zenginliğinin yanı sıra, taşımacılık ve balıkçılık konusundaki özel konumu söz konusu denizde yaşanan tartışmaların temel nedenlerini oluşturmaktadır. Bu yüzden Güney Çin Denizi'ndeki egemenlik tartışmaları ASEAN ülkeleri ve Çin arasında zaman zaman gerilimler yaşanmasına sebep olmaktadır. Güney Çin Denizi konusunda Filipinler'in 22 Ocak 2013 tarihinde BM Uluslararası Daimi Tahkim Mahkemesi'nde Çin'e karşı tahkim davası açması ve 12 Temmuz 2016 tarihinde de söz konusu mahkemenin Çin'i Güney Çin Denizi'nde her açıdan haksız olduğuna yönelik karar çıkarması, Filipinler ve Çin, hatta ASEAN ve Çin arasındaki ilgili tartışmaları yeniden alevlendirmiştir. Ancak ASEAN ve Çin arasında Güney Çin Denizi'ndeki tartışmaların diyalog yoluyla çözülmesi ve farklılıkların bölgesel düzenlemeler ile yönetilmesi konusunda çeşitli düzeyde birçok müzakereler

ASEAN VE ÇİN ARASINDA İLK DEFA DÜZENLENEN SÖZ KONUSU ORTAK DENİZ TATBİKATI, ASEAN-ÇİN ARASINDA GÜNEY ÇİN DENİZİ ÜZERİNDEKİ İHTİLAFLARIN ÇÖZÜLMESİ VE ASEAN-ÇİN SİLAHLI KUVVETLERİ ARASINDAKİ DEĞİŞİM VE İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİNE ÖNEMLİ KATKI SAĞLAYABİLECEKTİR.

yapılmıştır. 12-14 Aralık 2017 tarihinde Filipinler'in ev sahipliğinde düzenlenen 20. ASEAN-Çin 10+1 Zirvesi sonucunda Filipinler-Çin ve ASEAN-Çin arasında, Güney Çin Denizi üzerindeki ihtilafların giderilmesi konusunda anlaşmaya varılmıştır.

20. ASEAN-Çin 10+1 Zirvesi'nden sonra yaşanan olumlu gelişmeler sonucunda ASEAN ülkeleri ve Çin arasında Güney Çin Denizi'nde ortak tatbikat düzenleme konusunda fikir birliğine varmışlardır. Dolayısıyla Mayıs 2018'de Singapur'da, Temmuz 2018'de Çin'de ve Ağustos 2018'de yine Singapur'da ASEAN-Çin Denizde Arama ve Kurtarma Tatbikatı'na yönelik koordinasyon toplantıları gerçekleştirilmiştir. Özet olarak, ASEAN ve Çin arasında ilk defa düzenlenen söz konusu ortak deniz tatbikatı, ASEAN-Çin ekseninde Güney Çin Denizi üzerindeki ihtilafların çözülmesine ve ASEAN-Çin silahlı kuvvetleri arasındaki değişim ve işbirliğinin geliştirilmesine önemli katkı sağlayabilecektir.

GULNAR NADIROVA

Over the past few years, interesting and vivid events are taking place in the cultural life of Almaty – the festivals of Japanese culture called “Japanese Autumn”. The last of them was held from October 26 to November 4, 2018. As part of these festive events, exhibitions and concerts, traditional national ceremonies and master classes, screenings of films of famous and not very well-known Japanese directors are held for fans of this special culture. It should be noted that artistic achievements of this attractive eastern country, as well as the traditional, classical and at the same time modern character of its culture, in which it is sometimes difficult to separate spiritual elements from material ones, have long attracted the interest of Kazakhstani people of different generations. Even if they cannot share the pleasure of admiring the blossoming

“

A STRIKING AND ORIGINAL FEATURE OF THE FESTIVAL FROM THE VERY BEGINNING WAS THAT IT PROMOTES COMPLICITY OF JAPANESE, KAZAKH AND WORLD CULTURES.

”

sakura with the Japanese, the nature of Kazakhstan allows them to admire the ‘Momiji’ multi-colored maple leaves.

Joe Hisaishi’s music to the most popular Japanese anime evokes understanding and recognition from a young audience of viewers, who, and this should be particularly noted, are numerous in music and museum halls. Perhaps the aesthetics of Japanese cinema is not always clear to representatives of other cultures but attempts to ponder and move away from the usual and sometimes too simple patterns of popular cinematographic traditions and trends raise hopes for the “maturation” of tolerance and the critical consciousness of young minds.

A striking and original feature of the festival from the very beginning was that it promotes complicity of Japanese, Kazakh, and world cultures. Photo exhibitions, accompanied by

Kazakh music, as well as masterpieces of world classics, can serve as an example. Among the invited stars of Japanese art were folk and jazz ensembles along with excellent violinist Ken Aisho and legendary winner of prestigious international contests and winner of the Stradivarius violin competition Sayaka Shoji. Worthy partners for Japanese celebrities are the State Academic Symphony Orchestra of the Republic of Kazakhstan and wonderful ensembles of Kazakhstani musicians, such as Timur Urmancheev's magnificent "Forte Trio". The admission to all festival events is free, so they are accessible to students of higher education institutions, colleges, and schools.

There is one more attractive direction in the activities of Japanese art masters – the practical embodiment of the idea that music can heal on the physical and mental levels. In particular, Ken Aiso is widely known for being one of the organizers of "healing" music festivals and often performs in hospitals and facilities for children with disabilities. It should be mentioned that the

**THE FESTIVALS OF
"THE JAPANESE
AUTUMN" SHOW
US HOW BEAUTIFUL
LIFE CAN BE IF CULTURE,
HUMANISM
AND THE CREATION
OF GOOD REIGN.**

organizers of the "Japanese Autumn", the Degdar humanitarian fund and the JTI Company, along with the organization of world-class cultural events, also provide material assistance to orphanages and nursing homes, and support the Paralympic movement. Thus, at a concert on November 4, 2018, after showing a short but impressive documentary about the activities of Anuara Kuanysheva, an employee of the foundation, who died tragically recently, it was announced that a scholarship of her name for gifted children with disabilities would be established. This is the natural humanitarian cycle of life – good generates art, art enriches culture, culture saves the world. At least, this helps to make life easier for those who most need it.

The festivals of the "Japanese Autumn" not only introduce the Kazakhstanis to high world level art, but also strengthen the friendly relations between our two countries, and show us how beautiful life can be if culture, humanism and the creation of good reign.

KAZAKHSTAN IMPROVES ITS DOING BUSINESS RANKING

KANAT MAKHANOV

Kazakhstan improved its position in the Doing Business Report – 2019, ranking 28th among 190 countries between Thailand and Rwanda and scoring 77.89 points. Last year, Kazakhstan was on the 36th position with a total score of 75.44. The report analyzes a total of ten parameters that serve to establish the ranking of ease of doing business in 190 countries of the world. The categories evaluate the necessary procedures to start a business, protection of investors, taxation burden and efficiency, ease of registering a property and others. The key areas in which Kazakhstan achieved considerable improvements include starting a business, trading across borders and contract

THE DOING BUSINESS RANKING IS ONE OF THE CRUCIAL FACTORS THAT FOREIGN INVESTORS PAY ATTENTION TO BEFORE INVESTING.

enforcement.

According to the report, Kazakhstan's performance is strong in six categories, in which it ranks in the top 40 among all 190 countries: protecting minority investors, enforcing contracts, registering property, dealing with construction permits, starting a business and resolving insolvency. It turns out that Kazakhstan's business environment is relatively good in terms of formal procedures, time and costs required for starting a business, registering a property and carrying out other legal procedures related to doing business. Thus, it requires only five procedures to be done in five days on average to start a new business with a cost of less than 1% of income per capita. On the other

hand, Kazakhstan still scores poorly at getting electricity (76th). For instance, for a new business to get electricity it is required to complete seven formal procedures. The entire process takes 77 days on average and costs 43.2% of income per capita. The report also reveals that it is highly costly to do cross-border trade. The border compliance on average takes 105 hours and costs \$470.

Kazakhstan leads the ranking like it did it in 2018 among the Central Asian states. Kyrgyzstan (70th), Uzbekistan (76th) and Tajikistan (126th) are far below in the ranking list. For the first time, Russia did worse (31st) than Kazakhstan. The only post-Soviet country that stands higher in the ran-

THE REPORT SHOWS THAT THE MEASURES TAKEN BY THE KAZAKH GOVERNMENT IN REDUCING RED TAPE IN REGISTERING AND STARTING A BUSINESS DURING THE LAST SEVERAL YEARS WERE FRUITFUL.

king list is Georgia, which is among developed countries on the 6th position in the report between South Korea and Norway. The Doing Business ranking is one of the most important indicators of the business environment and one of the crucial factors that foreign investors pay attention to before investing. The report shows that the measures taken by the Kazakh government in reducing red tape in registering and starting a business during the last several years were fruitful. On the other hand, there is almost no progress in reducing cross-border trade barriers, which is highly important for business and foreign investments since Kazakhstan is a small economy, and without easy access to neighboring markets major investments become worthless.

ÇİN ULUSLARARASI İTHALAT FUARI (CIIE)

OMİRBЕК HANAYI

5-10 Kasım 2018 tarihlerinde Çin'in en büyük şehri olan Şanghay'da "Yeni Çağ, Ortak Gelecek" başlığıyla 1. Çin Uluslararası İthalat Fuarı (CIIE) gerçekleştirilmiştir. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping açılış konuşmasını yaptığı söz konusu fuarın açılışına Cook Adaları Başbakanı Henry Puna, Çek Cumhurbaşkanı Miloš Zeman, Dominik Cumhurbaşkanı Danilo Medina, El Salvador Devlet Başkanı Salvador Sánchez Cerén, Gürcistan Başbakanı Mamuka Bahtadze, Hırvatistan Başbakanı Andrej Plenković, İsviçre Konfederasyon Başkanı Alain Berset, Kenya Devlet Başkanı Uhuru Kenyatta, Küba Devlet Başkanı Miguel Díaz-Canel, Laos Başbakanı Thongloun Sisoulith, Litvanya Cumhurbaşkanı Dalia Grybauskaitė, Macaristan Başbakanı Viktor Orban, Malta Başbakanı Joseph Muscat, Mısır Başbakanı Mustafa Madbuli, Pa-

“

5-10 KASIM 2018 TARİHLERİNDE ÇİN'İN EN BÜYÜK ŞEHİRİ OLAN ŞANGHAY'DA "YENİ ÇAĞ, ORTAK GELECEK" BAŞLIĞIYLA 1. ÇİN ULUSLARARASI İTHALAT FUARI (CIIE) GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR.

”

kistan Başbakanı İmran Han, Panama Devlet Başk'anı Juan Carlos Varela, Rusya Başbakanı Dmitry Medvedev ve Vietnam Başbakanı Nguyễn Xuân Phúc dâhil olmak üzere 172 ülke ve bölgeden politikacılar, iş adamları ve ilgili uluslararası kuruluşların temsilcileri katılmıştır. [8]

Fuar, Ülkeler Düzeyindeki Ticaret ve Yatırım Fuarı ve Şirketler Düzeyindeki Ticaret Fuarı olmak üzere iki ana bölümden oluşmuştur. Toplam 82 ülke ve 3 uluslararası kuruluşun katılımıyla 30 bin metrekarelik bir alanda gerçekleşen Ülkeler Düzeyindeki Ticaret ve Yatırım Fuarı'nda ilgili ülkelerin mal ve hizmet ticareti, ekonomik sektörleri, yatırım, turizm ve özgün ürünleri tanıtılmıştır. 130'dan fazla ülke ve bölgeden 3 bin 600'den fazla şirketin katılımıyla 27 bin metrekarelik bir alanda gerçekleşen Şirketler Düzeyindeki Ticaret Fuarı'nda

ise, akıllı cihazlar, tüketici elektroniği, elektronik ev eşyaları, otomobil, kıyafet, günlük tüketici ürünleri, sağlık, yeni teknoloji, inovasyon ve tasarım gibi bölümler çerçevesinde tanıtım ve ticaret işlemleri yapılmıştır. Ayrıca fuar kapsamında Hongqiao Uluslararası Ekonomi ve Ticaret Forumu başta olmak üzere çeşitli forum ve seminerler de düzenlenmiştir. Hongqiao Uluslararası Ekonomi ve Ticaret Forumu'na ise, ABD'li multi milyarder Bill Gates, L'Oréal Grup Başkanı ve CEO'su Jean-Paul Agon, Tayvanlı milyarder Terry Gou, Çinli milyarder Jack Ma ve Dünya Bankası eski baş ekonomisti Justin Yifu Lin dâhil olmak üzere çeşitli ülkelerden 30'dan fazla iş dünyasının küresel liderleri katılım sağlamıştır.

CIIE sırasında toplam 57,83 milyar dolar değerinde mal ve hizmet sözleşmeleri imzalanmışken, Çin dâhil dünya genelinden 570'den fazla yeni ürün, teknoloji veya hizmet türü ilk kez görücüye çıkmıştır. İkinci CIIE'nin ise, 10-15 Kasım 2019 tarihlerinde gerçekleşmesi planlanmaktadır. CIIE'nin yılda bir kez yapılarak devam edecek olması, Çin'in dışa açılma ve piyasaya erişimi genişletme kararlılığını göster-

ÖZET OLARAK, İLK KEZ DÜZENLENMİŞ OLAN CIIE, DİĞER ÜLKELERİN ÜRETİCİ VE İHRACATÇILARIN ÇİN PİYASASINA ERİŞİMİNE KOLAYLIK SAĞLAYAN VE ÇİN'İN DIŞA AÇILMA KARARLILIĞINI GÖSTEREN BİR PLATFORM OLDU DENİLEBİLİR.

diği söylenebilir. 2017 yılında 18.409 trilyon dolarlık ve Ocak-Ekim 2018'de 1.791 trilyon dolarlık ithalat yapan Çin'in, önümüzdeki yıllarda ise ithalatını daha da artıracığı bilinmektedir. CIIE'nin açılış töreninde yaptığı konuşmada Çin Devlet Başkanı Xi, ülkesinin önümüzdeki 15 yılda yaklaşık 30 trilyon dolar değerinde mal ve 10 trilyon dolar değerinde hizmet ithalatı gerçekleştireceğini açıklamıştır. Ekonomide korumacılık ve tek taraflılığın artmasından dolayı çok taraflılık ve çok taraflı ticaret sisteminin tehdit altında bulunduğunu vurgulayan Xi, Çin'in daha fazla dışa açılma, ithalatı artırma, yabancı şirketlere yönelik ticaret ve yatırım ortamını kolaylaştırma girişiminde bulunacağını da belirtmiştir. Özellikle ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşının şiddetlendiği bir dönemde gerçekleşmesiyle dikkat çeken CIIE'de Çin'in daha fazla dışa açılma ve işbirliği sinyalini vermesi çok önemlidir. Özet olarak, ilk kez düzenlenmiş olan CIIE, diğer ülkelerin üretici ve ihracatçıların Çin piyasasına erişimine kolaylık sağlayan ve Çin'in dışa açılma kararlılığını gösteren bir platform oldu denilebilir.

KAZAKHSTAN CONCLUDES THE 2018 HARVESTING CAMPAIGN

www.jornalenfoqueregional.com.br

KANAT MAKHANOV

On November 6, 2018, the Ministry of Agriculture of Kazakhstan announced that the country's farmers completed the harvesting of grain. The gross grain harvest amounted to 22.781 million tons, which is half a million tons more than last year (22.278 million tons). The total harvested area is 15.056 million hectares, which is slightly less than in 2017 (15.359 million hectares). The average yield in 2018 equaled 15.1 centners per hectare compared to 14.5 centners per hectare in 2017. The largest share of grain (5.612 million tons) was harvested in the Akmola region where the yield was at 13 centers per hectare. The other two leading regions are the North Kazakhstan and Kostanay regions, which harvested 5.300 and 5.060 million tons of grain, respectively. Higher yields than in 2017 are main-

HIGHER YIELDS THAN IN 2017 ARE MAINLY EXPLAINED BY SUITABLE WEATHER CONDITIONS OVER THE GROWING SEASON WITH SUFFICIENT HEAT AND ABUNDANT MOISTURE IN THE NORTHERN PARTS OF THE COUNTRY.

ly explained by suitable weather conditions over the growing season with sufficient heat and abundant moisture in the northern parts of the country.

Among all grain types, wheat is by far the most important agricultural commodity for Kazakhstan as it makes more than 70% of the country's total grain production. In global terms, the current price dynamics of wheat is rather favorable for Kazakhstan. The futures price for wheat is slightly above \$500 per bushel, whereas during the same period of 2017 it was at 440 dollar per bushel. The price of wheat is likely to continue growing in 2019 due to fundamental market factors. Thus, according to the latest report of the Food and Agriculture Organization, the total volume of wheat production in 2018 may be about 728 million tons, which is 4.3% lower than in 2017.

The forecasted grain consumption in the world for the 2018–2019 season was recently increased by 0.2% to 2,653 million tons. This is 39 million tons (1.5%) more than the expected amount of grain consumption for the 2017–2018 season. Thus, the consumption of grain around the world continues to grow, especially in developing countries. Moreover, the global stocks by the end of the 2018-2019 season are expected to be at 762 million tons, which is 6.5% less than at the beginning of 2018.

In 2015, Kazakhstan accounted for 3.2% of the world wheat exports. Since then, however, the share of Kazakhstan in the wheat exports gradually went downwards reach-

**THERE ARE
FAVORABLE MARKET
CONDITIONS
FOR THE GRAIN
INDUSTRY WITH
INCREASING
CONSUMPTION AND
RISING PRICES.**

ing 1.7%, or \$660.8 million. This is due to the policy of diversification of agriculture announced two years ago, which is designed to increase the share of agricultural commodities other than wheat in the exports of Kazakhstan. The main markets for the exports of Kazakhstan's wheat are Iran, China, Turkey and the Middle Eastern countries. In general, there are favorable market conditions for the grain industry with increasing consumption and rising prices. However, to fully realize the export potential of grain, Kazakhstan also needs to take certain technical, logistical, administrative and other measures.

www.capitalradio.es

США ВНОВЬ ВВЕЛИ САНКЦИИ В ОТНОШЕНИИ ИРАНА, НО НЕФТЬЮ ПОКА ТОРГОВАТЬ МОЖНО

ASSET ORDABAYEV

В июле 2015 года администрация Барака Обамы вместе с другими участниками переговоров по иранской ядерной проблеме подписали т.н. "ядерную сделку". Она вступила в силу в 2016 году, и тогда же начали сниматься ограничения с Ирана. Однако 12 мая 2018 года президент США Дональд Трамп вышел из сделки, несмотря на многочисленные попытки европейских союзников переубедить его. В ответ на выход США министр иностранных дел Ирана Джавад Зариф заявил, что его страна продолжит соблюдать взятые на себя обязательства. Скорее всего, расчет был на то, что другие участни-

12 МАЯ 2018 ГОДА ПРЕЗИДЕНТ США ДОНАЛЬД ТРАМП ВЫШЕЛ ИЗ «ЯДЕРНОЙ СДЕЛКИ» С ИРАНОМ, НЕСМОТЯ НА МНОГОЧИСЛЕННЫЕ ПОПЫТКИ ЕВРОПЕЙСКИХ СОЮЗНИКОВ ПЕРЕУБЕДИТЬ ЕГО.

ки соглашения смогут переубедить Трампа, но дальнейшее развитие событий продемонстрировали твердость принятого Вашингтоном решения. Руководство США считает, что соглашение необходимо пересмотреть: претензии связаны с некоторыми положениями сделки, например, с ограниченностью сроков соглашения, что оставляет возможность Ирану в будущем создать ядерное оружие, а также с отсутствием запрета на разработку баллистических ракет.

Возможность вновь вести санкции у США появилась 7 августа 2018 года, и в этот же день в силу вступил первый пакет санкций против Ирана. Вводились запреты на следующие операции: продажу и пе-

редачу наличных долларов Ирану; торговлю золотом и другими драгоценными металлами с Ираном; сделки в иранских риалах; любые действия, связанные с выпуском иранского государственного долга; торговлю алюминием, графитом, сталью, углем и программным обеспечением промышленного назначения; импорт предметов роскоши, включая иранские ковры и черную икру; поставки пассажирских самолетов в Иран.

Через 180 дней, 5 ноября 2018 года, администрация Трампа ввела второй пакет санкций в отношении Ирана: запрет на операции в долларах для банков тех стран, которые не будут сокращать закупки иранской нефти; санкции против иранских портов, энергетического сектора, судоходства и судостроения; запрет на расчеты иностранных банков с центробанком Ирана и на доступ Тегерана к его зарубежным счетам.

В то же время многие страны выражают недовольство действиями США в отношении Ирана, в том числе и многочисленные союзники, за исключением ближневосточных. Поэтому Вашингтону пришлось пойти на определенные уступки. Восемь стран (Китай, Индия, Южная Корея, Турция, Италия, Греция, Япония и Тайвань) могут покупать иранскую нефть еще как минимум полгода. Сам Трамп объяснил это тем, что не хочет скачка цен на нефть до 100-150 долларов. Возможно, это и так, хотя американские производители сланцевой нефти получили бы выгоду от этого. Но есть все же и другие нюансы: США не могут контролировать некоторые из этих стран. К примеру, Китай и Турция теоретически могут тайно покупать иран-

НАРЯДУ С НЕФТЯНЫМ ИСКЛЮЧЕНИЕМ ЕСТЬ И ЕЩЕ ОДНО – ИЗ-ПОД САНКЦИЙ БЫЛ ВЫВЕДЕН ИРАНСКИЙ ПОРТ ЧАБАХАР, РАСПОЛОЖЕННЫЙ НА ЮГО-ВОСТОКЕ СТРАНЫ.

скую нефть. СМИ уже публиковали информацию о танкерах с нефтью, которые покинули иранские порты, предварительно отключив систему, позволяющую отслеживать их передвижение.

Наряду с нефтяным исключением есть и еще одно – из-под санкций был выведен иранский порт Чабахар, расположенный на юго-востоке страны. Он используется для транспортировки товаров и энергоресурсов в Афганистан и Индию. Исключение также распространяется на железную дорогу, по которой грузы доставляются в порт, но только в случае перевозки товаров для Афганистана, хотя неясно, кто это будет контролировать. США объясняют свое решение поддержкой экономики Афганистана и развитием партнерства с Индией.

По всей видимости, данное решение продиктовано в большой степени геополитическими интересами. Дело в том, что порт Чабахар должен стать главным конкурентом пакистанского морского порта Гвадар, который, в свою очередь, является ключевым элементом китайской инициативы «Пояс и путь» в Пакистане. Кстати, расстояние по прямой между портами составляет всего около 170 км.

Дели уже инвестировал почти 500 млн. долларов в создание портовой инфраструктуры в Чабахаре. Кроме того, Индия профинансировала строительство автомобильной дороги до города Захедан, который планируется соединить по железной дороге с городом Серахс на границе с Туркменистаном, а в перспективе дорога могла бы протянуться до города Герат в Афганистане. Все это – следствие стремления Индии выйти в Цен-

тральную Азию и через порт Чабахар открыть азиатские рынки для центральноазиатских государств. Следовательно, ирано-индийское сотрудничество – это попытка конкурировать с инициативой «Пояс и путь».

В этом контексте для США важно поддерживать любые инициативы, конкурирующие с китайским глобальным проектом. Сдерживание Китая – это теперь стратегическая цель Вашингтона. Поэтому исключения для Индии позволяют расширить партнерские взаимоотношения между странами и оставляют для Дели возможность конкурировать с китайско-пакистанским проектом.

По-видимому, администрация Трампа надеется, что Индия окажет поддержку в ее глобальном противостоянии с Пекином, возможно даже как когда-то сам Китай в американо-советской борьбе.

В итоге складывается интересная ситуация вокруг санкций, наложенных на Иран. Несмотря на всю жесткость риторики и действий в отношении Тегерана, администрация Трампа пытается оставить пространство для маневра для достижения глобальных задач. Поэтому будет весьма интересно наблюдать, что будет делать президент США, если интересы ближневосточной политики начнут мешать его противостоянию с Китаем.

www.eurasian-studies.org

AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ KAPSAMINDA DİJİTAL ULAŞIM KORİDORLARI PLANLANMAKTADIR

DİNARA TALDYBAYEVA

Günümüzde ekonominin küreselleşmesi gerçekleşirken, bölgeler düzeyinde de ekonomik entegrasyon süreçleri yaşanmaktadır. Ekonomik entegrasyonun verimliliği, ve ülkelerin gümrük hizmetlerinin karşılıklı işbirliğinin sağlanması için, yakın gelecekte lojistik hizmetlerin dijitalleşmesinin oldukça önemli olacağı beklenmektedir. Dijital ulaşım koridoru – uluslararası ağlarda gümrük sınırları üzerinden malların ulaşımının ve gümrük kontrollerinin yeni yöntemini oluşturma ihtiyacından doğan bir kavramdır. Beyaz Rusya'nın inisiyatifiyle, 2015 yılında dijital ulaşım koridorunun Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) kapsamında faaliyete geçirilmesi konusunda çalışma grubu faali-

“

RUSYA, 2018'İN KASIM AYINDA ÇİN İLE YOLCU VE YÜK TAŞIMACILIĞINI YAPAN OTOBÜS VE TIRLARIN GLONASS VE BEİDOU UYDU SİSTEMİ BAZINDA DONANIMI KONUSUNDA PİLOT PROJE BAŞLATMIŞTIR.

”

yetlerini başlatmıştır. Sürdürülen hazırlık aşamalarından sonra 2018 yılı Mayıs ayından itibaren bu konu Avrasya Ekonomik Birliği'nin çeşitli toplantılarında tartışılmaya başlamıştır. 13 Haziran 2018 tarihinde AEB Komisyonu'nun düzenlediği oturumda Kazakistan ve Rusya arasında, AEB ürünler listesi dijital tabanında, tütün ve tütün ürünlerinin işaretlenmesi ve tütün ürünlerinin otomobil aracılığıyla taşınmasının navigasyon cihazları kullanarak izlenmesi amacıyla hazırlanan pilot projenin 31 Mart 2019'a kadar testten geçirilmesi konusunda karar alınmıştır. İlk aşamada proje kapsamında Rusya'da ambargo uygulanan mallarla ilgili çalışmalar sürdürülecektir. Dijital mekanizmalar yüklerin ulaşımını yol boyunca kontrol altında tutma

kapasitesine sahip olacaktır. Böylece ambargolu bir mal Rusya'dan transit geçiş yaparak Kazakistan'a ulaşırken ülke içinde kayıtlardan kaybolması önlenecektir.

AEB dışında bölgedeki ekonomik entegrasyon konularını içeren ve 11-13 Eylül 2018'de düzenlenen IV. Doğu Ekonomik Forumu'nda "Dijital Ulaşım – Avrasya'nın Geleceği" adlı stratejik oturum düzenlenmiştir. Oturumda Rusya Ulaştırma Bakanı Yevgeniy Ditrikh, ulaşım altyapısının imkanlarını kolaylaştırma amacıyla dijital ulaşım koridorunun faaliyete geçirilmesi, aynı zamanda "yeşil koridor" niteliğine sahip olacağını ve lojistik hizmetlerin güvenliğini sağlayacağını belirtmişti. Konunun sadece AEB çerçevesinde değil Çin, Hindistan gibi bölgenin önemli aktörlerinin de katıldığı Doğu Ekonomik Forumu'nda gündeme getirilmesi uluslararası ulaşım koridorlarının yeni boyutunu faaliyete geçirme zamanının geldiğini göstermektedir. Dijital ulaşım koridoru gelecekte bölge devletleri arasında yük naklini kolaylaştıracağı, ulaştırma maliyetini düşüreceği ve

**ŞİMDİLİK
SADECE PİLOT
PROJE OLARAK
UYGULAMAYA
GEÇEN BU DURUM,
ÜLKELER ARASINDA
SİBER GÜVENLİĞİN
SAĞLANMASINA
DAHA FAZLA
AĞIRLIK
VERİLMESİNİ
GEREKTİREBİLİR.**

gümrük prosedürlerini hızlandıracığı için Rusya 2018'in kasım ayında Çin ile yolcu ve yük taşımacılığını yapan otobüs ve tırların GLONASS ve Beidou uydu sistemi bazında donanımı konusunda pilot proje başlatmıştır. Daha önce 2016 yılında İran'a karşı ambargoların kaldırıldığı dönemde dünyada ilk olarak Türkiye ile İran arasında pilot olarak e-TIR projesi uygulamaya konulmuştur. Bu durum dikkate alındığında, gelecekte, Çin ve Rusya taşımacılık sektörünün dijitalleşmesinde, daha tecrübeli olan İran ve Türkiye ile işbirliğini sağlayabilecekse İpek Yolu güzergahında ulaşım koridorunun daha etkin ve verimli şekilde gelişmesi mümkün olacaktır.

Teknolojik olarak hızlı gelişmekte olan dünyada ulaşım sektörünün uluslararası seviyede dijitalleşmesi gelecekte ülkeler arası ekonomik entegrasyonun daha sıkı gelişmesine katkı sunacaktır. Şimdilik sadece pilot proje olarak uygulamaya geçen bu durum, ülkeler arasında siber güvenliğin sağlanmasına daha fazla ağırlık verilmesini gerektirebilir.

DAUREN ABEN

On November 19, 2018, China successfully launched the Long March-3B rocket carrying two navigation satellites into space from the Xichang satellite launch center located in the southwestern Sichuan Province. The new satellites became the 42nd and 43rd satellites of the BeiDou Navigation Satellite System, as well as the 18th and 19th satellites in the third generation satellite constellation known as BeiDou-3. The system is named 'BeiDou' after the Chinese term for the Big Dipper constellation.

The formation of BeiDou-3 started in March 2015, but since November 2017 China has scaled up its activities launching the bulk of the satellites within a year. The Xichang

BEIDOU-3 WILL REPRESENT AN ALTERNATIVE GLOBAL NAVIGATION SATELLITE SYSTEM TO THE U.S. GLOBAL POSITIONING SYSTEM, RUSSIA'S GLONASS AND THE EUROPEAN UNION'S GALILEO.

center is expected to perform two more launches in 2018 to complete an already intensive schedule, which has been unprecedented in the country's space history. Over the next two years, China plans to launch 11 additional BeiDou-3 satellites, including six medium earth orbit satellites, three inclined geosynchronous orbit satellites and two geostationary satellites. Once fully deployed, BeiDou-3 will consist of 35 satellites that will represent an alternative global navigation satellite system to the U.S. Global Positioning System (GPS), Russia's GLONASS and the European Union's Galileo.

According to Chinese President Xi Jinping, the BeiDou system has become one of the most significant achievements of China during 40 years of reform and opening-up. Asserting that China is willing to share

the achievements of BeiDou with other countries, Xi has announced that by the end of 2018 the system will start providing navigation services to countries and regions participating in the Belt and Road Initiative (BRI). Chief designer of the BeiDou system Yang Changfeng is confident that the system will render reliable high-precision positioning, navigation and timing services anywhere around the globe by the end of 2020.

While the BRI is aimed at strengthening trans-continental cooperation and connectivity by improving infrastructure, trade, and investment links between China and its partner countries, it is noteworthy that Beijing plans to promote the use of the BeiDou system as part of the

“

SATELLITE NAVIGATION IS A LUCRATIVE BUSINESS, AND IT IS NATURAL THAT CHINA EXPECTS TO RECEIVE ITS SHARE OF REVENUES AT THIS MARKET.

”

initiative. As satellite navigation systems now play an important role in economic and social development, this should further increase China's influence in the BRI countries. More importantly, the development of BeiDou from a domestic experimental system to a truly global navigation system will allow China to lessen its dependence on the U.S.-owned GPS network. From a strategic perspective, since satellite systems have both civilian and military applications, Beijing prefers to have its own positioning and navigation system, especially as tensions between China and the United States continue to escalate. On the other hand, satellite navigation is a lucrative business, and it is natural that China expects to receive its share of revenues at this market.

KANAT MAKHANOV

The third quarter of 2018 presented a 6.5% GDP growth in China instead of forecasted 6.6%, which made experts to reconsider their outlooks and became a reason for negative expectations concerning the upcoming periods. In quarterly terms, the Chinese GDP has been slowly but steadily descending since 2017. The current concerns and uncertainties regarding risks around the Chinese economy are also due to the fact that it is actually performing better than it should due to a higher volume of shipments beyond the previously planned amounts in an effort to preempt tariffs to be imposed by the United States in January 2019. Recent sudden drops of prices in commodity markets along with economic difficulties in many other developing markets contribute to negative expectations forming around the world by the end of 2018.

CHINA, BEING THE WORLD'S SECOND LARGEST ECONOMY, PLAYS A KEY ROLE IN DETERMINING ECONOMIC CONDITIONS AT THE GLOBAL SCALE.

China, being the world's second largest economy, plays a key role in determining economic conditions at the global scale. The Chinese government, in the meantime, takes measures supporting household consumption and private enterprises. On November 1, President Xi Jinping himself during a meeting with heads of China's largest corporations made statements favoring private companies in terms of access to financing. Earlier on October 20, the government presented a special tax deduction plan to be enforced in 2019, which is a continuation of the tax reform announced in August 2018. The U.S. tariffs along with gradually rising costs of production and environmental restrictions on industries constitute the core factors of China's economic slowdown. The latest World Bank outlook forecasts a 6.5% GDP growth in China by the end of 2018 and 6.3% in 2019. A gradual deceleration is expected by most experts in the longer term.

The unfavorable perspectives of the Chinese economy have become an even more serious concern for developing economies and especially for exporters of primary commodities. In this light, almost a 30% drop of oil prices during the past one and a half months looks alarming. Apart from the U.S. tariff measures, the policy of rising the key rate by the U.S. Federal Reserve in a short period of time and the subsequent rise of the interest rates by many other central banks have increased the costs of financing and decreased the market value of large companies, including the Chinese ones. It is interesting to note that among many experts and

“

IT IS INTERESTING TO NOTE THAT AMONG MANY EXPERTS AND INVESTORS THERE IS A PRESENTIMENT OF A NEW GLOBAL CRISIS, IN WHICH A DECLINE OF THE CHINESE ECONOMY WOULD PLAY A KEY ROLE

”

investors there is a presentiment of a new global crisis, in which a decline of the Chinese economy would play a key role. In most cases, this anticipation is explained by a vicious four-year global business cycle. However, if one accepts the pessimistic scenario based on current trends and admits a further decline in GDP growth in China as well as other large developing economies, the situation would be drastically different from those of 2014 and 2008. Given today's high global interest rates and accelerating growth rates in developed economies, the burden of the downturn would be put entirely on developing countries and especially commodity exporters, like Kazakhstan.

FIRST INTERREGIONAL FORUM BETWEEN KAZAKHSTAN AND UZBEKISTAN

ALBINA MURATBEKOVA

On November 15, 2018, the first Kazakhstan-Uzbekistan Interregional Forum was held in Shymkent. Initiated by Presidents Nazarbayev and Mirziyoyev, the forum was chaired by the First Deputy Prime Ministers of Kazakhstan and Uzbekistan, Askar Mamin and Achilbay Ramatov. The forum, which coincided with the Year of Uzbekistan in Kazakhstan, gathered more than 500 guests from both sides, including the heads of the regions, and representatives of the national and local enterprises. As a result, 16 agreements were signed on the implementation of joint projects.

Following the recent rejuvenation of the Kazakh-Uzbek relations, the forum gave a further impulse for the development of economic and cultural

FOLLOWING THE RECENT REJUVENATION OF THE KAZAKH-UZBEK RELATIONS, THE FORUM GAVE A FURTHER IMPETUS FOR THE DEVELOPMENT OF ECONOMIC AND CULTURAL TIES.

ties. Particularly, the agreements on the mutual recognition of visa regimes, on the creation of a joint venture between the KTZh Express and the Uzavtotrans-tehnika Scientific and Production Center, as well as on the transportation of natural gas through the territory of Uzbekistan between KazTransGas and Uztransgas were signed.

Furthermore, both forum chairs emphasized the ongoing positive trend of economic cooperation. For instance, Askar Mamin noted that the volume of mutual trade for nine months of 2018 was more than \$2 billion, which is 40% higher than in the same period of 2017. It is worth noting that at the beginning of the year the parties agreed to ensure the growth of trade turnover to \$3 billion in 2018 and to \$5 billion by 2020. Taking into account the dynamics of mutual trade, which amounted to \$2 billion in 2017, 31.2% higher than in

2016 (\$1.6 billion), the set goals are likely to be achieved. In terms of business, there are 260 enterprises with Kazakh capital that operate in various sectors of Uzbekistan's economy, while in Kazakhstan more than 105 enterprises are established with Uzbek residents' participation.

Remarkably, the mutual recognition of visa regimes became an important step towards the development of unified tourism products and the enhancement of opportunities of the tourism sector. A mutually accepted Silk Road visa will allow foreign tourists visiting Kazakhstan to freely enter Uzbekistan and vice versa. There is a hope that other Central Asian countries, such as Kyrgyzstan and Tajikistan, will also be interested in joining this Silk Road visa regime. In addition, in order to upgrade tourism cooperation, the Deputy Prime Ministers inspected the checkpoints on the Kazakh-Uzbek border, Zhibek Zholy and Yallama, and recognized the need to modernize the existing infrastructure of the border crossing points by using digital technologies. They also agreed to open two new checkpoints and build a bus station. Those measures will encourage creating favor-

able conditions for the movement of citizens, goods and vehicles across the joint border and will contribute to the development of tourism.

As a part of the forum's cultural agenda, Maminov and Ramatov visited the Korme exhibition complex, where wide varieties of products of the two countries were presented. The festival of Uzbek cuisine, with 30 best chefs of Uzbekistan who prepared various dishes of Uzbek cuisine, marked a delicious conclusion of the forum.

Meanwhile, the interregional forum was just one in the series of events held in order to enlarge Kazakh-Uzbek economic and trade cooperation. Previously, in May 2018, the first meeting of the Uzbek-Kazakh Business Council and the joint business forum were also held in Shymkent and resulted in the signing of eight agreements worth \$62 million. Thus, such events that are gradually forming the cornerstone of Uzbek-Kazakh interaction, demonstrate a new level of interregional cooperation and represent important steps towards boosting trade and business integration between the two brotherly nations.

SUCH EVENTS THAT ARE GRADUALLY FORMING THE CORNERSTONE OF UZBEK-KAZAKH INTERACTION, DEMONSTRATE A NEW LEVEL OF INTERREGIONAL COOPERATION.

DİNARA TALDYBAYEVA

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin 19 Kasım 2018 tarihinde İstanbul'da "Türk Akımı" olarak adlandırılan doğal gaz boru hattının Karadeniz'in altından geçen deniz kısmı inşasının tamamlanma törenine katıldılar. Proje 2014 yılında Rusya'nın Gazprom şirketi ile Türkiye'nin Botaş şirketi arasında doğal gaz boru hattının inşası hakkında mutabakat anlaşması imzalanması ile başlamıştır. Rusya'nın Anape şehrinde başlayarak, Karadeniz dibinden Türkiye'ye kadar uzanan Türk Akımı doğal gaz boru hattı iki hattan oluşmaktadır. İlk hattı Türkiye'nin enerji ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılacak, ikinci hat ise Rusya doğal gazının Güney ve Doğu-Güney Avrupa'ya ulaşımını sağlayacaktır. Her hattın ayrı ayrı 15,75 milyar metreküp doğal gaz ulaşımı sağlayacağı ve 30 Aralık 2019 ta-

RUSYA'NIN 1 OCAK - 15 KASIM 2018 TARİHLERİ ARASINDA TÜRKİYE VE AVRUPA'YA İHRAÇ ETTİĞİ DOĞAL GAZ MİKTARI 171,6 MİLYAR METREKÜP-TÜR, VE BU 2017 YILI İLE KARŞILAŞTIRILDIĞINDA %3,5 FAZLADIR.

rihinden başlayarak yılda 31,5 milyar metreküp doğal gaz taşıma kapasitesine sahip olacağı belirtilmektedir. Gazprom, Avrupa'ya taşınması planlanan doğal gaz hattının iki versiyonu üzerinde durmaktadır: ilk güzergâh Bulgaristan üzerinden Sırbistan ve Macaristan'a giden rota, veya ikincisi Yunanistan üzerinden Güney İtalya rotasıdır. Rusya kara kesimi, deniz kesimi, ve Türkiye kara kesimi olarak 3 kısımdan oluşan projenin 2019'un sonunda testlerinin yapılmasının ardından faaliyete başlaması beklenmektedir.

Türkiye aslında Rusya'dan 1987 yılından itibaren Transbalkan boru hattı yardımı ile (Romanya ve Bulgaristan üzerinden) doğal gaz tedarik etmektedir. Son dönemlerin sayılarına bakılırsa, Türkiye Rusya'dan Mavi Akım boru hattı aracılığıyla 2016 yılında 13,1 milyar metreküp, 2017 yılında ise 15,8 milyar metreküp doğal gaz ithal etmiştir. Mavi Akım'ın kapasitesi

yılda 16 milyar metreküp iken 2017 yılındaki doğal gaz aktarım miktarı rekor olarak kayıt altına alınmıştır. Karadeniz dibinden Türkiye'ye doğrudan doğal gaz ulaşımını sağlayan Mavi Akım boru hattının başarısı Rusya ile Türkiye arasında Türk Akımı projesinin başlatılmasına da ön ayak olmuştur.

Doğal gaz ihracatı, Rusya Devlet Başkanlığı'na Putin'in gelmesi ile birlikte dış politikanın önemli bir aracı olarak kullanılmaktadır. 2018 yılında Avrupa'da doğal gaz üretiminin azaldığı ve Avrupa'nın yurtdışından daha fazla doğal gaz ithalat edeceği tahmin edilmektedir. Örneğin Rusya'nın, 1 Ocak - 15 Kasım 2018 tarihleri arasında Türkiye ve Avrupa'ya ihraç ettiği doğal gaz miktarı 171,6 milyar metreküptür ve bu 2017 yılı ile karşılaştırıldığında %3,5 daha fazladır. Bu bakımdan Rusya'nın doğal gazını

TÜRKİYE, PROJE SAYESİNDE RUSYA İLE AVRUPA ARASINDA BİR ENERJİ KÖPRÜSÜ OLMA NİTELİĞİNE SAHİP OLACAK VE BU, AVRUPA BİRLİĞİ İLE İLİŞKİLERİNE DE OLUMLU YANSIYABİLECEKTİR.

bu bölgeye aktarmak amacıyla olan Türk Akımı projesinin stratejik önemi artmaktadır.

Türk Akımı projesi 2015'de Türkiye ile Rusya arasında yaşanan krize rağmen anlaşmada gösterilen bitiş tarihlerine uygun bir şekilde sürmektedir. Rusya kendi doğal gazını güvenli bir şekilde Avrupa'ya ulaştırılması konusunda Ukrayna'ya alternatif güzergâh arayışına Türk Akımı ile belli ölçüde çözüm bulmuştur. Türkiye ise, ülkenin İstanbul, Bursa, Kocaeli ve İzmir gibi yoğun nüfusa sahip ve sınaî bölgelerinin doğal gaz ihtiyacını daha rahat bir şekilde karşılayabilecektir. Öte yandan Türkiye, Türk Akımı Projesi'nden transit ücreti olarak 546 milyon dolar gelir edecektir. Türkiye proje sayesinde Rusya ile Avrupa arasında bir enerji köprüsü olma niteliğine sahip olacak ve bu Avrupa Birliği ile ilişkilerine de olumlu yansıyabilecektir.

GAZPROM COMPLETES OFFSHORE SECTION OF TURKSTREAM

DAUREN ABEN

On November 19, 2018, Turkish President Recep Tayyip Erdogan and Russian President Vladimir Putin attended a ceremony in Istanbul marking the completion of the offshore section of the TurkStream natural gas pipeline. South Stream Transport B.V., an Amsterdam-based subsidiary of Russia's state-owned energy giant Gazprom, was responsible for the construction of the underwater component of the pipeline. Allseas Group S.A., a global leader in offshore pipelaying and subsea construction, which owns the world's largest construction vessel *Pioneering Spirit*, served as the project contractor. TurkStream's offshore section starts at the Russkaya compressor station near the Russian town of Anapa, stretches for 930 km across the Black Sea and reaches the Turkish Thrace coast near the village of Kiyikoy, about 100 km west of Istanbul,

“

PRESIDENT ERDOGAN STATED THAT TURKSTREAM WAS A PROJECT OF HISTORIC SIGNIFICANCE FOR TURKISH-RUSSIAN BILATERAL RELATIONS AND FOR THE ENERGY GEOPOLITICS IN THE BLACK SEA REGION.

”

where a receiving terminal is being built. The pipeline consists of two parallel strings, which will be connected to the existing Turkish gas transportation network. Each string will have an annual throughput capacity of 15.75 billion cubic meters of gas. It is planned that the first string will supply gas to Turkish consumers, while the second string will be continued via an onshore pipeline to the Turkish-Greek border making possible further deliveries to southern and southeastern European countries, such as Greece, Bulgaria, Serbia, Hungary and Italy. The pipeline is expected to come into operation in late 2019.

Speaking at the ceremony, President Erdogan stated that TurkStream was a project of historic significance for Turkish-Russian bilateral relations and for the energy geopolitics in the Black Sea region. In his words, when the pipeline becomes operational, "Turkey will be able to meet its own as well as

European countries' demand for natural gas without being exposed to transit risks". According to Erdogan, a decision as to where and how to obtain natural gas based on economic feasibility is any nation's sovereign right that must be respected. In his turn, President Putin pointed to the long-standing energy cooperation between the two countries and thanked his counterpart for "the political will and courage he displayed" in launching the project. Putin underscored that TurkStream would make Turkey an important natural gas hub and have a positive effect on Ankara's geopolitical position.

The tangible progress the two countries achieved in the implementation of TurkStream is the latest

FOR ANKARA, TURKSTREAM IS NOT ONLY ANOTHER RELIABLE AND AFFORDABLE SUPPLY SOURCE TO MEET ITS ENERGY NEEDS, BUT ALSO AN OPPORTUNITY TO BECOME A TRANSIT POINT FOR RUSSIAN GAS.

sign of growing cooperation between Ankara and Moscow, which was hardly foreseen in November 2015 when Turkey shot down a Russian warplane. However, following the reconciliation in 2016, the parties quickly restored their mutual ties and began close cooperation on Syria. Moreover, Turkey signed contracts with Russia on the purchase of S-400 air-defense missile systems and on the construction on the country's first nuclear power plant at Akkuyu. For Moscow, TurkStream is part of its efforts to bypass Ukraine as a gas transit route to Europe, while for Ankara it is not only another reliable and affordable supply source to meet its energy needs, but also an opportunity to become a transit point for Russian gas.

ÇİN'DE KAZAKİSTAN EKONOMİK ARAŞTIRMA MERKEZİ AÇILDI

OMİRBЕК HANAYI

15 Ekim 2018 tarihinde Çin'in Hangzhou şehrindeki Zhijiang Finans ve Ekonomi Üniversitesi'nde Kazakistan Ekonomik Araştırma Merkezi açıldı. Kazakistan'ın Pekin Büyükelçiliği ve Shanghai Başkonsolosluğu'nun desteğiyle kurulan merkezin açılış törenine, Kazakistan'ın Pekin Büyükelçisi Shakhmat Nurshev, Kazakistan'ın Shanghai Başkonsolu Zhoshykhan Kyraubayev, Zhijiang Finans ve Ekonomi Üniversitesi Parti Sekreteri Li Jinchang ve diğer üniversite yetkilileri katıldı. Açılış konuşmasında Büyükelçi Nurshev, Kazakistan 2050 Stratejisi ve 5 Ekim 2018 tarihinde Kazakistan Cumhurbaşkanı Sayın Nursultan Nazarbayev'in "Kazakistanlıların Refahının Artması: Gelir ve Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi" başlıklı ulusa seslenişinin önemli bo-

**15 EKİM 2018
TARİHİNDE ÇİN'İN
HANGZHOU
ŞEHRİNDEKİ
ZHİJIANG FİNANS
VE EKONOMİ
ÜNİVERSİTESİ'NDE
KAZAKİSTAN
EKONOMİK
ARAŞTIRMA
MERKEZİ AÇILDI.**

yutlarına değinerek, Kazakistan'ın mevcut siyasi, ekonomik ve sosyal durumuyla ilgili genel bilgiler paylaştı. Açılış töreninden sonra, Kazakistan'ın Pekin Büyükelçiliği ile Zhijiang Finans ve Ekonomi Üniversitesi arasında üniversitedeki Kazakistanlı öğrencilere Çinli şirketlerin desteğiyle eğitim bursu verme konusunda bir işbirliği anlaşması imzalandı.

Bu, Çin'de açılan beşinci Kazakistan araştırmaları merkezidir. İlk olarak, 13 Aralık 2015 tarihinde Pekin Yabancı Diller Üniversitesi'nde Kazakistan araştırma merkezi açılmışken, sonra Shanghai Yabancı Diller Üniversitesi, Dalian Yabancı Diller Üniversitesi ve Xi'an Yabancı Diller Üniversitesi'nde Kazakistan araştırmaları merkezleri açılmıştır. Çin'de ekonomik alanda açılan ilk araştırma merkezi olan söz konusu araştırma merkezinin ana amacının Astana Uluslararası Finans

Merkezi ile işbirliğini güçlendirmek olduğu bilinmektedir. Hangzhou'nun Çin'deki yeni teknolojilerin hızla geliştiği en büyük şehirlerden biri olduğu düşünüldüğünde, söz konusu araştırma merkezi iki ülke arasındaki dijital ekonomi, blok zinciri teknolojisi, yeni projeler ve e-ticaret alanındaki deneyim alışverişinde önemli bir rol oynayabilir.

Bilim-eğitim alanındaki işbirliğini güçlendirmenin günümüz Çin dış politikasının en önemli parçalarından biri olduğu söylenebilir. Son yıllarda yumuşak güç kavramına büyük önem veren Pekin, yurt dışında Konfüçyüs Enstitüsü ve Çin

HANGZHOU'NUN ÇİN'DEKİ YENİ TEKNOLOJİLERİN HIZLA GELİŞTİĞİ EN BÜYÜK ŞEHİRLERDEN BİRİ OLDUĞU DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE, SÖZ KONUSU ARAŞTIRMA MERKEZİ İKİ ÜLKE ARASINDAKİ DİJİTAL EKONOMİ, BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİ, YENİ PROJELER VE E-TİCARET ALANINDAKİ DENEYİM ALIŞVERİŞİNDE ÖNEMLİ BİR ROL OYNAYABİLİR.

Kültürü Merkezi gibi bir dizi bilimsel kuruluşlar oluşturma yanı sıra, Çin'in gelişmiş büyük şehirlerinde de yabancı ülkelere yönelik kültür ve araştırma merkezlerini kurmaya çalışmaktadır. Söz konusu kuruluşlarla ilgili ülkelerle olan bilimsel ve kültürel ilişkilerini artırmaya çalışan Çin, aynı zamanda yabancı öğrencilerin Çin'de eğitim alabilmesi için büyük miktarda özel burslar uygulamaktadır. Çin verilerine göre, 2017'de Çin'de eğitim alan yabancı öğrencilerin toplam sayısı 489.2 bine ulaşmışken, onların %11,97'si yani 58.6 bini Çin burslarını kazanmıştır. Kazakistan'dan ise yaklaşık 14 bin öğrenci Çin'de eğitim görmektedir.

www.europeanmovement.eu

NEW ACADEMIC INITIATIVES IN EUROPE

GULNAR NADIROVA

While scientists in Kazakhstan, especially young researchers and doctoral students, are concerned about problems they encounter when trying to publish articles in foreign journals with a high impact factor, their colleagues in Europe are immersed in problems of the opposite nature.

The fact is that the European scientific community is actively discussing the so-called Plan S, which was developed by Science Europe, an association of European research funding organizations and research organizations, with the participation of the Center for European Political Strategy of the European Commission and a group of managers of national research funders. This plan proposes to publish scientific products of young scientists, obtained as a result of government funding of their research, only in open access journals and platforms. The plan, supported

THE SO-CALLED PLAN S PROPOSES TO PUBLISH SCIENTIFIC PRODUCTS OF YOUNG SCIENTISTS, OBTAINED AS A RESULT OF GOVERNMENT FUNDING OF THEIR RESEARCH, ONLY IN OPEN ACCESS JOURNALS AND PLATFORMS.

by the Bill and Melinda Gates Foundation, will be implemented from January 1, 2020, in 15 EU countries and should eliminate financial problems young researchers face when they have to pay for publications.

The initiators of the project also believe that it is time to change the approach to the evaluation of scientific research and authors, deeply rooted in many conservative structures, when hiring young PhDs. This approach focuses on where their articles were published and not on the real value of their publications. Moreover, science should be open and unrestricted, they believe, as well as more daring in findings and assumptions than allowed by strict, unwilling to risk editors and reviewers of reputable subscription journals. And who, they say, if not the advanced European science, should begin this new, potentially fruitful movement?

The project initiators appealed to the relevant academic institutions of the United States and Asian count-

ries with a request to support this initiative. To be fair, it should be noted that for some of these countries the problem of tight binding of a scientist's success to publication in journals from the SCOPUS or Clarivate Analytics (Thomson-Reuters) databases has never been relevant.

However, not all European scientists positively evaluate the Plan S. Many young people are frightened, on the one hand, by the lack of academic freedom in choosing a journal for publication and, on the other hand, by the risk of losing their job in those countries or universities for which publications in traditional indexed journals are a prerequisite for career advancement. Participation in international projects with obligatory publication in special journals may also be problematic for scientists. Some researchers even intend to move to another country, which will not be affected by Plan S. Some groups of scientists are concerned

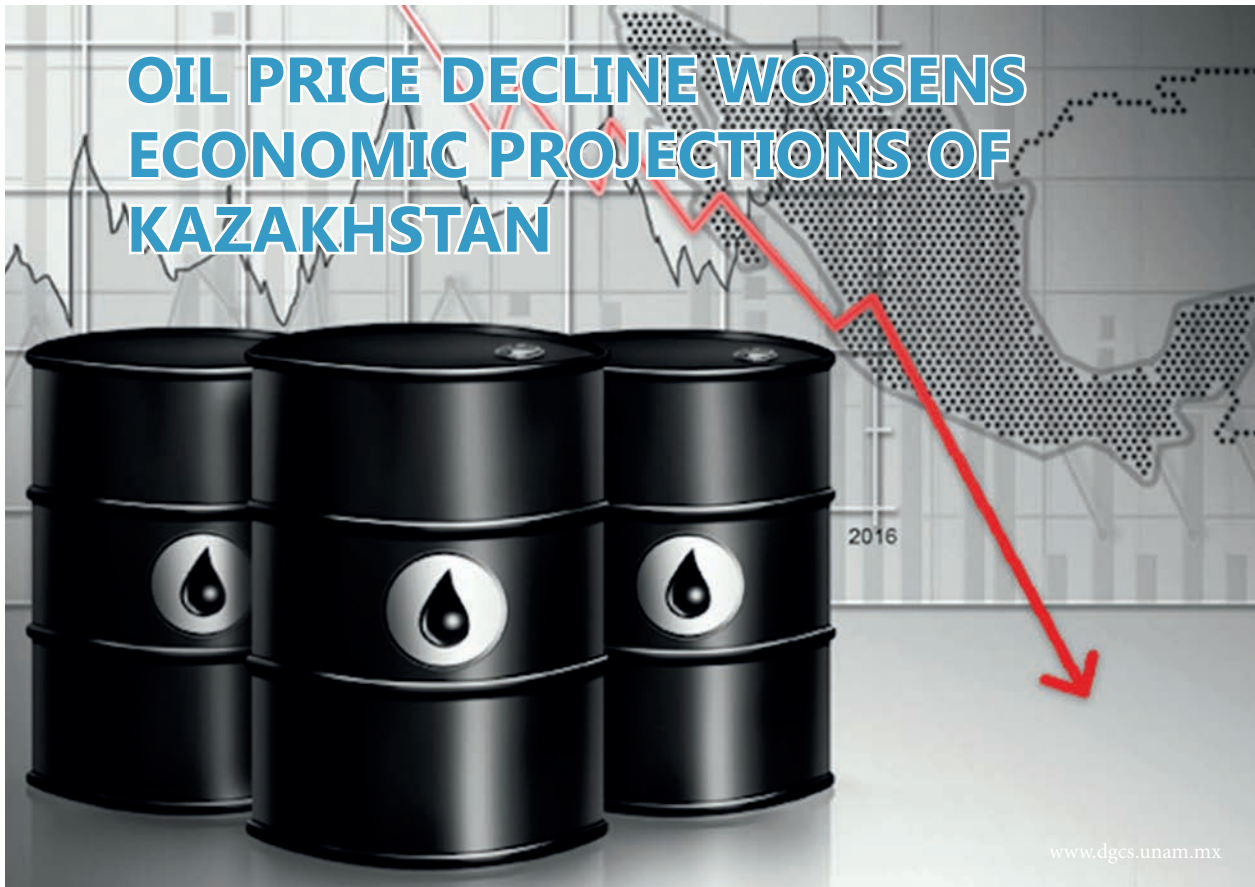
SOME GROUPS OF SCIENTISTS ARE CONCERNED ABOUT PRIVACY AND SECURITY INTERESTS, AND SUGGEST TAKING A MORE BALANCED AND SELECTIVE APPROACH TO PROVIDING ACCESS TO RESEARCH DATA.

about privacy and security interests, as well as intellectual property rights and the economic competitiveness of the EU, and suggest taking a more balanced and selective approach to providing access to research data.

The decision on whether or not to take into account the new initiative of European scientific and financial organizations in Kazakhstan after the introduction of the autonomy of universities in the country may have to be made by dissertation councils of universities, since the function of awarding scientific degrees and titles will obviously be transferred from the Committee on Control in Education and Science of the Ministry of Education and Science to universities, including the requirement on the availability of articles published in indexed journals. Perhaps, for new academic university structures to change this strategy is a good chance to start their activities from a "clean slate".

KANAT MAKHANOV

During the government meeting held on November 26, 2018, Minister of National Economy of Kazakhstan Timur Suleimenov announced changes in the forecast of the main macroeconomic indicators announced previously in August 2018 for the years 2019-2023, as well as revisions in the budget parameters for 2019-2021. Thus, according to the updated forecast, the real GDP growth in 2019 is expected at 3.8% instead of previously declared 3.9%. The average annual GDP growth for the period of 2019-2023 is expected to be around 4.1%. GDP per capita will amount to \$9,400 in 2019 and reach \$12,100 by 2023. The growth is expected to be moderate across the main sectors of the real eco-

ACCORDING TO THE UPDATED FORECAST, THE REAL GDP GROWTH IN 2019 IS EXPECTED AT 3.8% INSTEAD OF PREVIOUSLY DECLARED 3.9%.

nom. The manufacturing industry, which is the top priority sector of the economy, is expected to grow by 4.1%, the extractive industry by 3.0%, agriculture by 6.4%, construction by 4.1% and trade by 4.4%. As for the budget parameters for 2019-2021, the revenues of the republican budget without transfers throughout 2019-2021 are projected at 6.786 trillion, 7.360 trillion and 7.998 trillion tenge, respectively, and the higher than 1% budget deficit will persist throughout the three upcoming years.

The reason for the reconsideration of the key macroeconomic indicators for the next three years is the drop of oil prices by more than 30% in less than two months. The Ministry's projected oil price has thus changed from \$60 to \$55 per bar-

rel. Practically all the expected core indicators of Kazakhstan's economy have worsened due to an unexpected drop of oil prices. The exception is the projected inflation rate which is expected to stay within 4-6% in 2019 and lower to 3-4% in 2020-2023. The sudden change of the projected key macroeconomic indicators by the Ministry of National Economy in response to the swings of oil prices reveals the degree of the dependence of the entire economy of Kazakhstan on the main commodity produced in the country. Independently from the figures presented by Minister Suleimenov, the

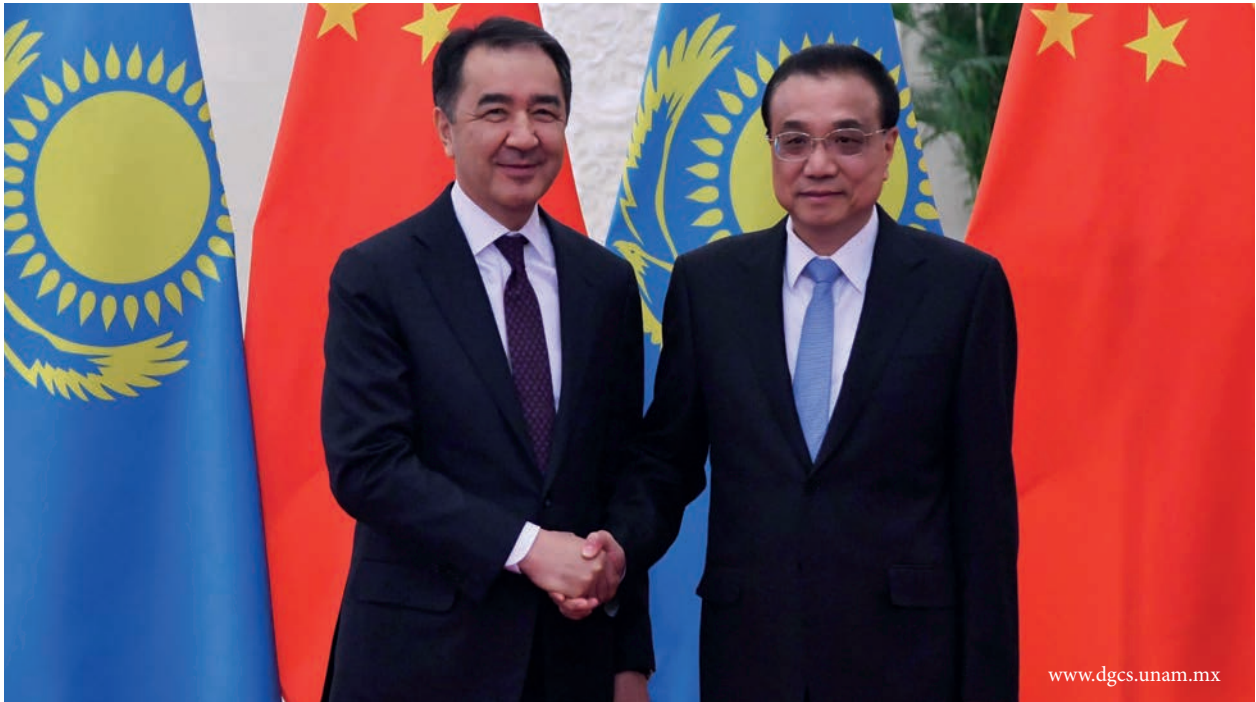

THE NATIONAL ECONOMY IS STILL TO A MUCH GREATER EXTENT A FUNCTION OF EXTERNAL FACTORS RATHER THAN POLICIES AND EFFORTS BEING MADE INSIDE THE ECONOMY ITSELF.

change in the forecast of key macroeconomic indicators in response to the change of oil prices is indeed a highly negative sign demonstrating little success that has been achieved by the government in implementing the policy of export diversification that began more than a decade ago. Most importantly, however, the facts revealed by the Ministry also mean that the national economy is still to a much greater extent a function of external factors rather than policies and efforts being made inside the economy itself.

KAZAKH PRIME MINISTER'S VISIT TO CHINA FURTHER SYNERGIZES BILATERAL COOPERATION

ALBINA MURATBEKOVA

On November 21-22, 2018, Kazakhstan's Prime Minister Bakytzhan Sagintayev paid an official visit to China, during which he met with President Xi Jinping and co-hosted the 4th China-Kazakhstan Regular Prime Ministers' Meeting with his counterpart Li Keqiang. In addition to Beijing, Sagintayev visited Shenzhen, China's second city in terms of industrial output, where he met with the CEOs of the largest technology companies. As a result, a number of agreements were signed in the innovation, digitalization, industrialization, agriculture, energy and investment sectors.

Prime Minister Sagintayev's official meeting with President Xi was held

PRIME MINISTER SAGINTAYEV ASSURED PRESIDENT XI THAT KAZAKHSTAN IS EAGER TO STRENGTHEN REGIONAL CONNECTIVITY AND DEEPEN BILATERAL RELATIONS.

in a positive mood, with Xi emphasizing the significance of developing mutual cooperation with Kazakhstan "as a friendly neighbor and comprehensive strategic partner". President Xi also expressed his appreciation for Kazakhstan's firm support of the Silk Road Economic Belt, especially in synergizing it with the Nurly Zhol (Bright Path) program initiated by President Nazarbayev. Sagintayev assured Xi that Kazakhstan is eager to strengthen regional connectivity and deepen bilateral relations.

During the meeting with Premier of the State Council Li Keqiang, Prime Minister Sagintayev addressed the progress in the implementation of the agreements and further development of cooperation in such sectors of the economy as transport,

infrastructure and industry, as well as the expansion of investments, digitalization, etc. Besides, Sagintayev and Li discussed potential opportunities for increasing the volume of transcontinental container traffic, including within the Silk Road Economic Belt.

Thereafter, Sagintayev held a number of bilateral meetings with representatives of the largest Chinese enterprises focusing on the implementation of joint projects that will contribute to the development of the Kazakh economy. Particularly, in Beijing, he met with the representatives of Ferro Mining HK Ltd, Youngxiang Group, Lovol Heavy Industry CO, YTO Group Corporation, CNOOD Asia Limited, and Nuchtech to discuss cooperation opportunities arising from the latest innovative technologies introduced in the steel, chemical, light and food industries, as well as in the production of agricultural equipment. Furthermore, Sagintayev visited Shenzhen in the Guangdong Province, which is famous for its high technologies and fundamental research facilities. The leading Chinese companies as SF Holding, Tencent

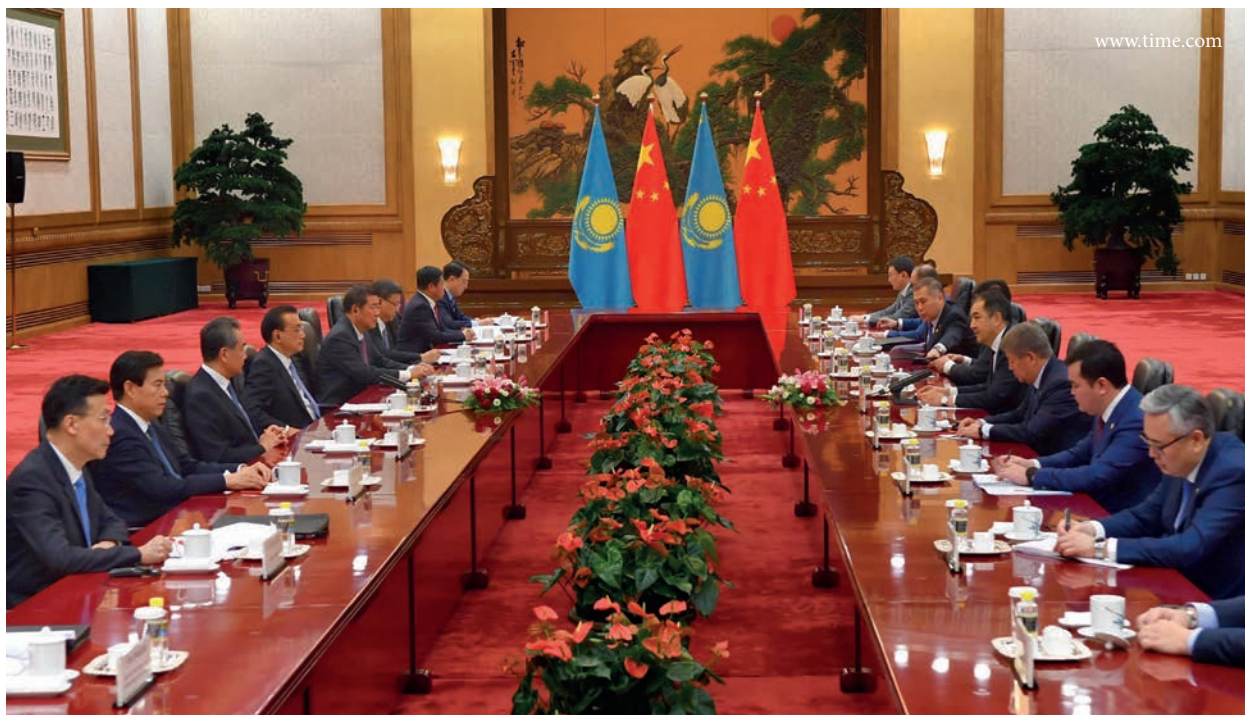

APART FROM INTERGOVERNMENTAL DISCUSSIONS, SAGINTAYEV ENGAGED IN NEGOTIATIONS AIMED AT DEVELOPING HIGH-TECH INDUSTRY COOPERATION.

Holding and Huawei Technologies presented their advanced technologies and intelligent solutions for various sectors of the economy, and described their experience of cooperating with Kazakhstan. Notably, Sagintayev invited these Chinese companies to actively cooperate with the Astana International Financial Center and the Astana Hub international technology park. Sagintayev also met with the expert community of China, represented by various research institutes, specializing in economics and politics, to discuss issues related to Kazakhstan's current economic development and future prospects.

Thus, Prime Minister Sagintayev's visit gave a further impetus to the development of Kazakh-Chinese relations. Apart from intergovernmental discussions, Sagintayev engaged in negotiations aimed at developing high-tech industry cooperation, including through the opening of new laboratories, launch of joint research projects and implementation of innovations.

www.time.com

ASSET ORDABAYEV

23 ноября 2018 года в Брюсселе состоялась 14-я министерская встреча «ЕС – Центральная Азия». В ходе переговоров главы внешнеполитических ведомств Казахстана, Кыргызстана, Узбекистана, Таджикистана, Туркменистана и Евросоюза стороны обсудили проект новой Стратегии ЕС по Центральной Азии, которую планируется принять в 2019 году. Участники также поговорили о вызовах, с которыми сталкивается регион в период значительных изменений на мировой арене, и договорились провести следующую встречу в Бишкеке в первой половине 2019 года.

**ЕС ПЛАНИРУЕТ
ВЫДЕЛИТЬ 124
МЛН. ЕВРО ДЛЯ
ПОДДЕРЖКИ
ПРОГРАММ
УСТОЙЧИВОГО
РАЗВИТИЯ ВСЕХ
ПЯТИ ГОСУДАРСТВ
ЦЕНТРАЛЬНОЙ
АЗИИ.**

По итогам встречи было объявлено, что ЕС планирует выделить 124 млн. евро для поддержки программ устойчивого развития всех пяти государств. Средства Евросоюза будут направлены на финансирование мероприятий по развитию частного сектора, торговли и инвестиций, защите окружающей среды, борьбе с изменением климата, обеспечению верховенства права. При этом проект по созданию инклюзивного образования в Кыргызстане получит 36 миллионов евро от общей суммы. Эти средства будут предоставляться через гранты и целевое финансирование. В то же время участники встречи поддержали инициативу Астаны и Ташкента по обучению

афганских женщин в вузах Казахстана и Узбекистана. В свою очередь, Ашхабад планирует открыть свое постоянное представительство в Евросоюзе, а Душанбе выразил надежду на увеличение помощи ЕС в сфере обеспечения пограничной безопасности и предотвращения незаконного оборота наркотиков.

В ожидании принятия обновленной стратегии по Центральной Азии, Брюссель работает над созданием нового подхода для сотрудничества с Азией, и для этого разработан документ под названием «Взаимодействие Европы и Азии – структурные элементы для стратегии ЕС». Он отражает изменяющуюся роль Азиатского континента и его растущую экономическую мощь. Брюссель надеется достичь сопряжения между Европой и Азией через создание транспортных связей, энергетических и цифровых сетей.

Транспортное направление – это попытка ЕС встроиться в китайскую инициативу «Пояс и путь», который способен создать условия для устойчивого экономического роста в Центральной Азии, что отвечает интересам Евросоюза. Два следующих направления – это попытка создать общие правила игры на энергетическом и цифровом рынках на пространстве Евразии. Одновременно с этим концепция предполагает единые стандарты в области труда, окружающей среды и следование принципам устойчивого развития. Брюссель предполагает заключить различные двусторонние соглашения с азиатскими странами, включая центральноазиатские. На данный момент страны региона обновляют свою договорную базу

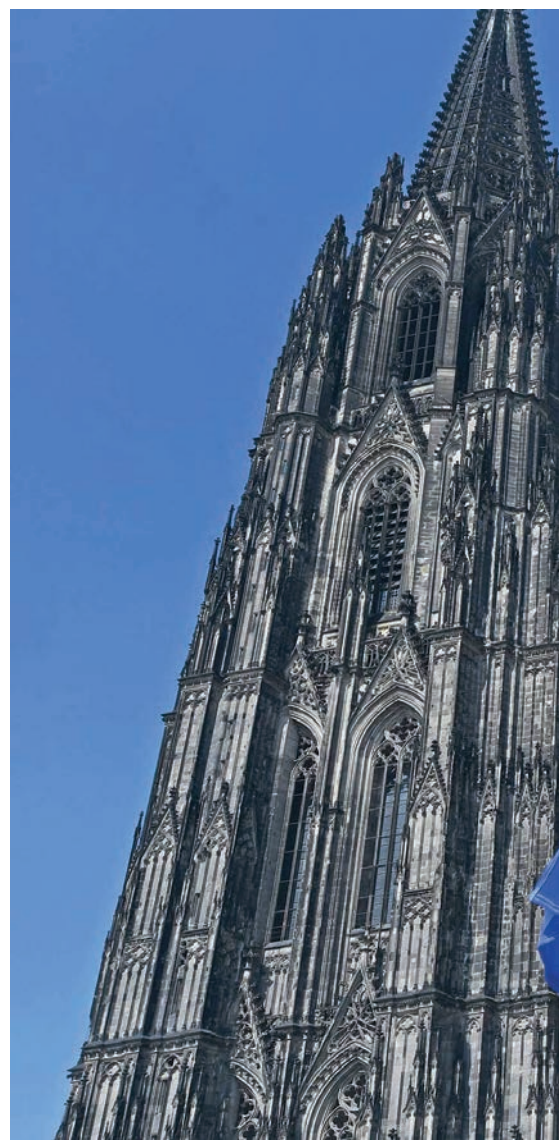

**ТРАНСПОРТНОЕ
НАПРАВЛЕНИЕ
– ЭТО ПОПЫТКА
ЕС ВСТРОИТЬСЯ
В КИТАЙСКУЮ
ИНИЦИАТИВУ
«ПОЯС И ПУТЬ»,
КОТОРЫЙ
СПОСОБЕН
СОЗДАТЬ УСЛОВИЯ
ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО
ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РОСТА В
ЦЕНТРАЛЬНОЙ
АЗИИ.**

с Евросоюзом: Казахстан уже подписал Соглашение о расширенном партнерстве и сотрудничестве с ЕС, а соглашения с остальными государствами находятся на стадии обсуждения.

В целом, если анализировать предварительные документы и темы министерских встреч, перед Евросоюзом стоят все те же задачи, которые были после развала СССР и появления независимых государств в Центральной Азии. Это выход на региональный рынок

энергоносителей, и для этого прилагаются усилия по развитию сектора добычи и энергетики. Конечно, ЕС волнует возможности доставки энергоносителей из Центральной Азии на свой внутренний рынок. Поэтому выступая за интеграцию стран региона в единый рынок, Брюссель поддерживает формирование новых маршрутов, например поддерживая коридор «Каспий-Черное море-ЕС». Центральная Азия рассматривается также как коридор из Восточной и Южной Азии в Европу.

Стабильность и безопасность региона также являются ключевыми приоритета-

ми ЕС, которые требуют оказания содействия в развитии и создании устойчивых институтов. К примеру, для продвижения верховенства права ЕС поддерживает реформы судебной и правоохранительной систем. В экономическом секторе должен появиться предпринимательский класс, которому необходим свободный капитал, и ЕС планирует его предоставить. При этом не стоит забывать и об Афганистане, ведь совместная работа Евросоюза и центральноазиатских государств по содействию мирному урегулированию в этой стране остается во внешнеполитической повестке сторон.

1 KASIM 2018 TARİHİNDE ARAŞTIRMACIMIZ ASSET ORDABAYEV "ALTYAPI PROJELERİNİN GELİŞTİRİLMESİ: ORTA ASYA'DA FIRSATLAR VE RİSKLER" KONULU SEMİNER VERDİ.

1-ҚАРАША 2018 КҮНІ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕРІ ӘСЕТ ОРДАБАЕВ «ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ДАМУ: ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚАУІПТЕР» АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Ордабаев семинарында Еуразия аймағында орын алған оқиғаларға және Азия мен Еуропаны бір-біріне байланыстыратын жаңа көлік инфрақұрылымын жаңғыртуға және құруға қатысты үлкен өзгерістерге назар аударды. 2013 жылы басталған Қытайдың «Бір белдеу бір жол» жобасына бірте-бірте басқа елдер де қосыла бастағанын тілге тиек етті. Ордабаев Параг Ханнаның Азия континенті туралы дәлелдерін ескеру қажет екенін атап өтіп, жүзеге асырылайын деп жатқан көптеген көлік жобалары бар екенін мәлімдеді.

Семинарды жалғастыра келе, Ордабаев Орталық Азияның рөлі бұл инфрақұрылыммен қатар өзгергенін және жобалардың сәтті өтуі Еуразия құрлығының орталығы болып табылатын Орталық Азияға байланысты екенін атап өтті. Сондықтан Ордабаев Орталық Азияны Орталық Еуразия ретінде қабылдауды ұсынып, Азия мен Еуропаны байланыстыратын аймақ ретінде қарастыруға назар аударды. Со-

Ordabayev, seminerinde Avrasya bölgesinde meydana gelen, ve Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayabilecek yeni bir ulaşım altyapısının modernizasyonu ve yaratılmasıyla ilgili büyük değişimlere dikkat çekti. 2013 yılında başlayan Çin'in "Bir Kuşak Bir Yol" inisiyatifinin yavaş yavaş diğer ülkeleri de bu sürece kattığını dile getirdi. Parag Khanna'nın Asya kıtasıyla ilgili argümanlarının da dikkate alınması gerektiğini ifade eden Ordabayev, ulaşım projeleriyle ilgili pek çok alternatifin, gerçekleştirilebilmek için bir yarış içinde olduğunu aktardı.

Seminerin devamında Ordabayev, Orta Asya'nın rolünün bu altyapıya koşut olarak dönüştürüldüğünü ve birçok açıdan projelerin başarısını Avrasya kıtasının merkezi durumundaki Orta Asya'ya bağlı olduğunu kaydetti. Bu nedenle Ordabayev, Orta Asya'yı, Orta Avrasya olarak kabul etmemize ve Asya ile Avrupa'yı bağlayan alan olarak görmemize dikkat çekti. Aynı zamanda, bu bölgelerde yer alan ülkelerin hem fırsatlar hem de riskler taşıdığını belirtti.

nyмен қатар, осы өңірлерде орналасқан елдерде мүмкіндіктермен қатар, қауіптердің де туындап отырғанын тілге тиек етті.

Ордабаев мұхитқа шығар жолы жоқ елдердің мақсаты белгілі бір жолмен мұхитқа жол жеткізу екенін айтты. Алайда, аймақтан тыс акторлардың белсенді бола бастауы түрлі нәтижелерге әкелуі мүмкін екенін атап өтті. Ордабаев Орталық Азияны сыртқы әлемге ашуға талпынған кейбір елдер шын мәнінде аймақты одан әрі оқшаулатуы мүмкін екенін айтып, қазіргі саяси және экономикалық жағдайды тоқырауға әкелгенін еске салды.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының зерттеушісі Ордабаев негізгі геосаяси қарама-қайшылықтар мен «Бір белдеу бір жол» бастамасын іске асыру жолында басқа да мүмкіндіктер мен қауіптердің бар екенін атап өтті.

Семинар соңында қатысушылар сұрақ-жауап бөліміне көшіп, аталған мәселелер бойынша пікір алмасты. □

Okyanuslardan izole durumdaki ölkelerin amacının, bir yol ile okyanuslara erişim sağlamak olduğunu belirten Ordabayev, bununla birlikte bölge dışındaki oyuncuların aktivasyonunun bazı değişik sonuçlar getirebileceğinin altını çizdi. Ordabayev, Orta Asya'yı dışa açma iddiasındaki bazı ölkelerin aslında bölgeyi daha izole duruma sokabildiklerini, halihazırdaki politik ve ekonomik durumları donmuş hale getirdiklerini unutmamak gerektiğini hatırlattı.

Avrasya Araştırma Enstitüsü araştırmacısı Ordabayev, ana jeopolitik çelişkileri ve "Bir Kuşak Bir Yol" inisiyatifinin gerçekleşmesi yolunda başka risk ve fırsatların neler olduğunu sundu.

Seminerin sonunda soru-cevap ve tartışma kısmına geçildi, ve katılımcılar yukarıdaki meselelerle ilgili görüş alışverişinde bulundular. □

12 KASIM 2018 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ EV SAHİPLİĞİNDE ODTÜ ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ, PROF. DR. HÜSEYİN BAĞCI'NIN "AVRASYA'DA GELİŞEN GÜVENLİK MİMARİSİ" KONUSU KONFERANSI DÜZENLENMİŞTİR.

2018 ЖЫЛДЫҢ 12-ҚАРАШАСЫНДА ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ҰЙЫМДАСТЫРУУМЕН ODTÜ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР БӨЛІМІНІҢ ПРОФЕССОРЫ, ДОКТОР ХУСЕИН БАҒЖЫНЫҢ «ЕУРАЗИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ ҚАУІПСІЗДІК ҚҰРЫЛЫМЫ» АТТЫ КОНФЕРЕНЦИЯСЫ ÖТТІ.

Конференцияны ашып берген Еуразия Ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер, профессор Хусеин Бағжының ғылыми еңбек жолы туралы сөз қозғап, конференцияға қатысушыларға құнды мәліметтер ұсынды. Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз, Еуразияның кіндігінде орналасқан Алматыда Еуразияның маңызды мәселелерін қамтитын конференция өткізген ғалым профессор Хусеин Бағжыға өз қуанышы мен зор алғысын білдіріп, конференцияны өткізуге еңбегің сіңген Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры Вакур Сүмер мырзаға және баршаға алғысын білдірді.

Өз баяндамасын бастаған профессор Бағжы, конференцияға қатысып отырған білім жолындағы барша жасқа және ғылым жолындағы ізденушілерге ең алдымен ғылымда еркін ойлау мен академиялық тұрғыдан ойлаудың маңыздылығы туралы өз пікірлерімен бөлісті. Еуразиядағы қауіпсіздік

Konferansın açılış konuşmasını yapan Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'nın akademik çalışmalarından bahsederek, katılımcılara değerli bilgiler sundu. Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Sayın Rıza Kağan Yılmaz, Avrasya'nın kalbi Almatı'da Avrasya'nın gündemini içeren konu üzerinde değerli bilim adamı Prof. Dr. Huseyin Bağcı'nın önemli bilgilerle paylaşmasından memnuniyetini ve bu etkinliğin düzenlenmesinde emeği geçen başta AAE Müdürü Vakur Sümer olmak üzere herkese teşekkürlerini sundu.

Konferans sunumuna geçen profesör Bağcı, konferansa katılım sağlayan bilim üreten gençlere ve gelecek nesil akademisyenlere

↗
mәселелеріне қатысты көзқарастарын баяндаған Хусейн Бағжы Генри Киссинджердің үш тұрақты күш ретінде атап көрсеткен АҚШ, ЕО және Ресейдің аймақтағы ықпалы және даму үстіндегі күш орталықтары ретінде Қытай, Үндістан және Оңтүстік Азия мемлекеттерінің маңыздылығы туралы сөз қозғады. Сондай-ақ, аймақтағы қауіпсіздік мәселелеріне қатысты Қазақстанның және мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың рөліне тоқталып, 2016 жылы Ресей мен Түркия арасында туындаған кризисте Қазақстанның бітімгершілік бастамаларының көмегімен қарым-қатынастардың реттелгеніне қатысты өз сараптамасымен бөлісті. Сонымен қатар, Қазақстанның Ресей мен Қытай арасындағы ось статусына және

білім hayatında ilk olarak өзгүр дүшүнме ve академик дүшүнменін өнөмі үзєріндекі fikirlerini sundu. Avrasyа'daki гүвенлик konusu үзєріндекі гөрүшlerini aktaran Hüseyin Bağcı, Henry Kissinger'in үч daimi гүч merkezi olarak ileri sürдүгү ABD, AB ve Rusya'nın bölgedeki etkisi ve yükselen гүч merkezleri olarak Çin, Hindistan, Güney Asya devletlerinin önemini açıkladı. Ayrıca bölgedeki гүвенлик konuları үзєрінде Kazakistan'ın ve ülke lideri Nursultan Nazarbayev'in rolünü anlatarak, 2016 yılında Rusya ile Türkiye arasında yaşanan krizde Kazakistan'ın arabuluculuk inisiyatifleri sayesinde ilişkilerin düzelmesi konusunda kendi analizlerini paylaştı. Özellikle Kazakistan'ın Rusya ile Çin arasında bir pivot ülke konumunun bulunduğunu belirterek, bunun bölgedeki etkisi üzerine çeşitli çalışmalara değindi. Katılımcılar tarafından sorulan Türkiye'nin NATO'dan olası çıkışı, Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üye olması konusunun gerçekçiliği, Türk Keneşi kapsamında Türk Cumhuriyetleri arasında askeri birlik sağlanabilir mi gibi birçok soruya detaylı cevaplarını sundu.

оның аймақтағы әсеріне қатысты бірқатар еңбектер туралы әңгімеледі. Конференцияға қатысушылар тарапынан қойылған, Түркияның НАТО-дан шығу ықтималдығы, Шанхай Ынтымақтастық Ұйымына мүше болуы туралы әңгіменің шындығы, Түрік Кеңесі шеңберінде түркітілдес мемлекеттер арасында әскери ынтымақтастық құрылуы мүмкін бе деген сияқты көптеген сұрақтарға егжей-тегжейлі жауап берді.

Конференция соңында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент, доктор Вакур Сүмер, доктор, профессор Хусейн Бағжыға институт тарапынан дайындалған алғысхат пен институт басылымдарын табыстады. □

Konferans sonrasında Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'ya enstitü tarafından hazırlanan teşekkür belgesini ve enstitü yayınlarını takdim etti. □

05.11.18 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ SAYIN DOÇ. DR. VAKUR SÜMER KAZAKİSTAN'IN MİLLİ KÜTÜPHANESİ'Nİ ZİYARET ETTİ.

05.11.18 KÜNİ ЕURАЗІYA ҒЫЛЫMИ-ЗЕРТЕУ ІNСТІТУТЫНЫҢ ДІРЕКТОРЫ ДОЦЕНТ, ДОКТОР ВАКУР СҮМЕР ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ КІТАПХАНАСЫНДА БОЛДЫ.

Сапар барысында ҚР Ұлттық кітапханасының директоры Жанат Сейдуманов Ұлттық кітапхананың тарихын қысқаша түсіндіріп өтіп, кітапхана туралы баяндап берді. Сейдуманов Ұлттық кітапханада сақталған тарихи шығармалар мен ескі кітап жинақтары туралы мағлұмат берді. Сондай-ақ, Түркиядағы Сүлеймание және Ұлттық кітапхана сияқты мекемелермен тығыз байланыста екендерін, олардың қызығушылық танытуы қазақ пен түрік халқының достығына үлес қосатынын және осы бағытта қызмет ететін мекемелермен ынтымақтастыққа әрдайым ашық екендерін мәлімдеді.

Ziyaret sırasında Kazakistan Milli Kütüphanesi Müdürü Janat Seydumanov Milli Kütüphane'nin tarihsel sürecini kısaca anlatarak, kütüphane hakkında çeşitli bilgiler sundu. Seydumanov, Milli Kütüphane'de bulunan tarihi eserler ve eski kitap koleksiyonları hakkında bilgi verdi. Türkiye'deki Süleymaniye ve Milli Kütüphane gibi kurumlarla yakın ilişkilerinin bulunduğunu ve bu kurumların göstermiş olduğu ilginin Türk ve Kazak dostluğuna katkı sağladığını ve bu doğrultuda çalışan kurumlarla her daim işbirliğine açık olduklarını iletti.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, nazik kabulleri için Kazakistan'ın Milli Kütüphanesi Müdürü Sayın Janat Seydumanov'a teşekkür etti. Enstitü'nün misyon, vizyon ve faaliyetleri hakkında bilgiler sunan Sümer, iki kurum arasında işbirliği olanakları üzerine fikirlerini paylaştı. Ziyarete ayrıca, Avrasya Araştırma Enstitüsü yayınları da Kütüphane yetkilileri-

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент, доктор Вакур Сүмер ҚР Ұлттық кітапханасының директоры Жанат Сейдумановқа ыстық ықыласпен қарсы алғаны үшін өз алғысын білдірді. Институттың мақсаты, міндеті мен қызметі туралы ақпарат берген Сүмер екі мекеме арасындағы ынтымақтастық мүмкіндіктері туралы өз пікірлерімен бөлісті. Сонымен қатар, кітапхана қызметкерлеріне Еуразия ғылыми-зерттеу институтының басылымдарын сыйға тартты. Кездесу соңында тараптар екі мекеме арасындағы қарым-қатынастарды одан әрі дамыту үшін ынтымақтастық туралы хаттамаға қол қою бойынша келісті. □

ne takdim edildi. Görüşmenin sonunda iki kurum arasındaki ilişkilerini daha da geliştirmesi adına işbirliği protokolü imzalanması konusunda görüş birliğine varıldı. □

16.11.18 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SANAT VE TASARIM FAKÜLTESİ DEKAN VEKİLİ SAYIN PROF. DR. NURGÜL KILINÇ, "YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE VE DIŞ DEĞERLENDİRME SÜRECİ" KONUSU SEMİNER VERDİ.

2018 ЖЫЛДЫҢ 16-ҚАРАШАСЫНДА ЕУАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА СЕЛЧУК УНИВЕРСИТЕТІ ӨНЕР ЖӘНЕ ДИЗАЙН ФАКУЛЬТЕТІНІҢ ДЕКАН ОРЫНБАСАРЫ ПРОФЕССОР, ДОКТОР НУРГУЛ КЫЛЫНЧ «ЖОҒАРЫ БІЛІМ САЛАСЫНДАҒЫ САПА ЖӘНЕ СЫРТҚЫ БАҒАЛАУ ҮДЕРІСІ» АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Проф. Доктор Нургүл Кылынч семинарында «Сапа кепілдігі» терминін түсіндіріп, білім беру сапасын қамтамасыз ету жүйелері қалай жұмыс істейтіні туралы айтып берді. Кылынч Түркияда бұған қатысты нормативтік құқықтық жүйе қалыптастырылғанын атап өтіп, 2015 жылы 23 шілдеде ресми газетте «Жоғары білім беру сапасын қамтамасыз ету туралы нұсқаулық» жарияланғанын айтты. Түркияда бұрын жоғары оқу орындарының саны аз болғанын, ал қазіргі таңда өсу үрдісі байқалғанын мәлімдеді. Олар сандық көрсеткіштермен қатар сапаны арттыруды да мақсат ететіндерін тілге тиек етті.

Профессор, доктор Нургүл Кылынч американдық университеттер қарқынды дамып, алдыңғы қатарға шыққаннан кейін «Жоғары білім саласындағы сапа және сыртқы бағалау үдерісі» мәселесі одан әрі өзекті болып, күн тәртібіне ене бастағанын айтты. Еуропа университеттері де бәсекеге қабілетті болу үшін бірқатар одақтар құра бастағанын айтты. Жоғары білім саласындағы сапа мен сыртқы бағалау үдерісінде кездесетін мәселелерге тоқталған Кылынч халықаралық тәжірибеден мысалдар келтірді.

Seminerinde Prof. Dr. Nurgül Kılınç "Kalite Güvencesi" terimini açıklayarak, eğitimde kalite güvencesi sitemlerinin nasıl çalıştığını ana hatlarıyla anlattı. Türkiye'de buna ilgili bir yasal düzenleme oluşturulduğunu belirten Kılınç, 23 Temmuz 2015 yılında resmi gazetede "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği" yayınlandığını ifade etti. Türkiye'de eskiden üniversite sayısının az olduğunu, bugünlerde ise Türkiye bu konuda yükselen bir grafik olduğunu belirtti. Konuşmasının devamında asıl hedefin sayısal kapasitenin yanı sıra niteliksel büyümeyi de paralel sağlayabilmek olduğunu vurguladı.

Amerikan Üniversiteleri'nin hızla gelişmesi ve rekabette öne çıkmasından sonra "Yükseköğretimde Kalite ve Dış Değerlendirme Süreci" konusunun daha çok popüler olma ve gündeme gelmeye başladığını belirten Prof. Dr. Nurgül Kılınç, Avrupa Üniversitelerinde bu rekabette kendilerinin bir yere sahip olması için birtakım birlikler oluşturmaya başladıklarını belirtti. Yükseköğretimde Ka-

Кылынч Қазақстанның осы салада дамуы үшін сапалы әрі бәсекеге қабілетті білім беру жүйесін қалыптастыру арқылы жоғары оқу орындарының сапасын қалай арттыруға болатынын түсіндірді, сондай-ақ болашақта қазақстандық жоғары оқу орындарының жоғары деңгейге көтерілу әлеуеті бар екенін атап өтті.

Семинар соңында қатысушылар түрлі сұрақтар қойып, пікір алмасты. □

lite ve Dış Değerlendirme Süreci'nde karşılaşılan sorunlara değinen Kılınç, uluslararası örneklerden bahsetti.

Kazakistan'ın bu konuda gelişmesi ile rekabetçi ve kaliteli eğitim sistemi ile kaliteli üniversitelerin çoğalması için neler yapılabileceğini anlatan Kılınç, gelecekte Kazakistan Üniversiteleri'nin yüksek derecelere sahip olma potansiyelinin olduğunu altını çizdi.

Seminerin sonunda katılımcılar çeşitli sorular sorarak, görüş alışverişinde bulundular. □

16 KASIM 2018 TARİHİNDE SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SANAT VE TASARIM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ DR. TUĞBA ŞENER “TÜKETİCİLERİN YAVAŞ MODAYA YÖNELİK DEĞER ALGILARI: TÜRKİYE VE KAZAKİSTAN ÖRNEKLEMİNDE BİR ARAŞTIRMA” KONUSU SEMİNER VERDİ.

2018 ЖЫЛДЫҢ 16-ҚАРАШАСЫНДА СЕЛЬЧУК УНИВЕРСИТЕТІ ӨНЕР ЖӘНЕ ДИЗАЙН ФАКУЛЬТЕТІНІҢ ОҚЫТУШЫСЫ ДОКТОР ТУГБА ШЕНЕР «ТҰТЫНУШЫЛАРДЫҢ БАЯУ СӘНГЕ ҚАТЫСТЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАБЫЛДАУЫ: ТҮРКИЯ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН МЫСАЛДАРЫ НЕГІЗІНДЕ ЗЕРТТЕУ» АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Seminerinde Dr. Tuğba Şener, ana hatlarıyla “Yavaş Moda” kavramı ve yavaş modadaki kalite anlamı üzerinde çeşitli bilgiler vermeyen yanı sıra, tüketicilerin yavaş modaya yö-

Семинарда доктор Тугба Шенер «баяу сән» ұғымы мен жалпы баяу сәндегі сапа түсінігі туралы толық ақпарат берді, сондай-ақ тұтынушылардың баяу сәнде қандай ерекшеліктерді жоғары бағалайтынын Түркия мен Қазақстан мысалдары негізінде баяндап берді. Тугба Шенер баяу сән ұғымы жылдам сәнге қарсы ұғым ретінде пайда болғанын атап өтіп, жылдам сәнге өндіру мен таратудың қысқа мерзімі, шағын мөлшерде жоғары сапалы үлгілердің алуан түрлері, қолжетімді бағалар және трендтегі дизайн сияқты ерекшеліктер тән екенін тілге тиек етті.

Семинарды жалғастыра келе Шенер тұтынушылар баяу сәнді қалай қабылдайтынын түсіндіріп, баяу сәнге жергіліктілік тән екенін және оны өндіруде жергілікті ресурстар мен өндіріс құралдары пайдаланылатынын айтты. Мысалы, Қазақстанда жүн ресурстары көп болғандықтан баяу сәнде көбінесе жүннен жасалған киім-кешек жасаған жөн деді.

Шенер жалпы Түркияда тұтынушылар киім-кешекте жергіліктілік және артықшылық, ал Қазақстанда бірдейлік және функционалдылық сияқты ерекшеліктерді бағалайтынын тілге тиек етті.

Семинар соңында қатысушылар түрлі тақырыптар бойынша пікір алмасты. □

nelik algıları üzerinde Türkiye ve Kazakistan örnekleriyle çeşitli bilgiler sundu. Slow fashion, yani yavaş moda kavramının hızlı moda kavramına karşı ortaya çıktığını belirten Dr. Tuğba Şener, hızlı modanın kısa üretim ve dağıtım süreleri, küçük ölçekte yüksek model çeşitliliği, uygun fiyat ve trend ürün tasarımı özellikleri taşıdığının altını çizdi.

Seminerinin devamında tüketiciler yavaş modayı nasıl algıladıklarını açıklayan Şener, yavaş moda yerel olduğunu ve üretiminde yerel kaynakların ve yerel tesislerin kullanıldığını ifade etti. Örnek olarak Kazakistan'da yün kaynakları var ise yavaş modaya göre öncelikle yünlü kıyafetler üretilmelidir şeklinde ifadelerini belirtti.

Genel olarak bir değerlendirme yapan Şener, Türkiye'de yerellik ve ayrıcalık, Kazakistan'da ise eşitlik ve işlevsellik özellikleri taşıyan giysilerin, tüketiciler tarafından daha değerli olarak algılandıklarını ifade etti.

Seminerin sonunda katılımcılar çeşitli konularda görüş alışverişinde bulundular. □

**2018 ЖЫЛДЫҢ 13-ҚАРАШАСЫНДА
ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-
ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ
ҰЙЫМДАСТЫРУЫМЕН ӘЛ-ФАРАБИ
АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ ШЫҒЫСТАНУ
ФАКУЛЬТЕТІНДЕ ТАЯУ ШЫҒЫС
ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
БӨЛІМІНІҢ ПРОФЕССОРЫ,
ДОКТОР ХУСЕЙН БАГДЖЫНЫҢ
«ТҮРІК СЫРТҚЫ САЯСАТЫНЫҢ
НЕГІЗГІ ДИНАМИКАСЫ» АТТЫ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ ӨТТІ.**

13 KASIM 2018 TARİHİNDE AVRASYA
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NÜN
ORGANİZASYONU İLE AL-FARABİ
KAZAK MİLLİ ÜNİVERSİTESİ ŞARKİYAT
FAKÜLTESİ'NDE ODTÜ ULUSLARARASI
İLİŞKİLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ,
PROF. DR. HÜSEYİN BAĞCI'NIN
"TÜRK DIŞ POLİTİKASININ TEMEL
DİNAMİKLERİ" ADLI KONFERANSI
DÜZENLENDİ.

Түрік әуе жолдарының (ТНУ) қолдауымен Еуразия ғылыми-зерттеу институты және әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультеті бірлесіп ұйымдастырған конференцияға ТНУ Алматы компаниясының директоры Хасан Саваш Ерден, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультетінің деканы профессор, доктор Ықтияр Палтөре, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультеті Түрксой кафедрасының меңгерушісі доцент, доктор Қыдыр Төреәлі, факультет қызметкерлері мен ғалымдары қатысты.

Конференцияның ашылуында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультетінің деканы профессор, доктор Ықтияр Палтөре Таяу Шығыс техникалық университеті Халықаралық қатынастар бөлімінің профессоры, доктор Хусейн Багджы халықаралық деңгейде танылған халықаралық қатынастар саласындағы сарапшы екенін атап өтіп, оның Алматыға келгеніне өте қуанышты екенін айтты.

Конференцияда сөйлеген сөзінде профессор, доктор Хусейн Багджы түрік сыртқы саясатының негізгі динамикасы, өзгерістері мен дамуы туралы егжей-тегжейлі ақпарат берумен қатар, түрік сыртқы саясатының

Türk Hava Yolları'nın (THY) desteğiyle Avrasya Araştırma Enstitüsü ve Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi işbirliği ile düzenlenen konferansa THY A.Ş. Almatı Müdürü Hasan Savaş Erden, Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Sayın Doç. Dr. Vakur Sümer, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yhtiyar Paltore, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türksoy Bölümü Başkanı Doç. Dr. Kadir Törali, Fakülte personelleri ve akademisyenler katıldı.

Konferansın açılış konuşmasına Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yhtiyar Paltore, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'nın dünya çapında tanınan uluslararası ilişkiler uzmanı olduğuna değinerek, kendisini Almatı'da karşılamaktan çok memnuniyet duyduklarını belirtti.

Konferans konuşmasında Sayın Prof. Dr. Hü-

келешегіне қатысты болжамдармен бөлісті. Бағджы түрік сыртқы саясатының негізгі деректерінің бірі тарихи дамуы екендігін айтты. Ол Түркияның сыртқы саясатына тоқталып өтіп, Түркия империядан ұлттық мемлекетке айналған ел екеніне ерекше назар аударды. Себебі бұрын көптеген өркениеттер мен мәдениеттер тоғысқан ел ретінде Түркия мәдениет жасаудан гөрі мәдениеттерді басқарғанын, түрік сыртқы саясатын мәдени тұрғыдан да зерттеу керектігін айтты. Конференция барысында 1950-ші жылдардан кейінгі түрік сыртқы саясатының өзгерістерін түсіндіре отырып, Түркия-NATO және Түркия-Еуропа Одағы (ЕО) қарым-қатынастарының тарихи дамуы туралы айтып берді. Осы орайда аймақтық актор ретінде Түркияның еуропалық қауіпсіздікте маңызды рөл атқаратынын және Түркияның ЕО-дан бас тартпайтынын мәлімдеді. Бағджы Шығыс пен Батыс арасындағы көпір болып табылатын Түркия сыртқы саясатының негізгі бағыты Батыспен байланысты екенін

seyin Bağcı, ана hatlarıyla Türk dış politika-sının temel dinamikleri, деğişimleri ve арка planı үзегінде çeşитли билгилер sunmanın yanı sıra, Türk dış politikasının geleceğine yönelik пројекسیونларда да bulundu. Türk dış politi-kasının temel verilerinden bir tanesinin tarih-sel арка plan olduğunu söyleyen Bağcı, Türk dış politikasından söz ederкен Türkiye'nin имparatorluktan yola çıkarak ulus-devlete dönüşен bir үлке olduğuna önem verilmesi gereklіğini ifade etti. Çünkü geçmişте çok medeniyetin ve çok kültürün kaynaştığı ve бүтүнleşтігі bir үлке olarak Türkiye'nin kül-tür yaratmaktan çok kültürleri idare ettiğine деğинен Bağcı, Türk dış politikasının kültүрел арка planı ачısından да incelenmesi gereki-ğini сөзlerine ekledi. Konferansın devamın-да 1950'lerden sonraki Türk dış politikasının деğişimlerini anlatarak, Türkiye-NATO ve Tür-kiye-Avrupa Birliğı (AB) ilişkilerinin gelişme tarihinden bahsetti. Bu bağlamда, bölgesel актör olarak Türkiye'nin üyesi Avrupa güven-ліğinde önemli rol oynadığıна ішарет ederкен,

және болашақта да солай болатынын, сондай-ақ Түркияның Шығыспен қа-рым-қатынастарын да одан әрі дамыта беретінін тілге тиек етті.

Конференция соңында қатысушылар түрік сыртқы саясаты мен Түркия-Орта-лық Азия қатынастарына қатысты түрлі мәселелер бойынша пікір алмасты. □

Türkiye'nin de AB'den vazgeçmeyeceğini vurguladı. Sahip olduğu coğrafi Doğu ve özelliğiyle Batı arasındaki köprü konumun-da bulunan Türkiye'nin dış politikasının temel yönünün Batı olduğunu ve olmaya devam edeceğini ifade eden Bağcı, Türki-ye'nin Doğu ile ilişkilerini de geliştirmeye devam edeceğini kaydetti.

Konferansın sonunda katılımcılar Türk dış politikası ve Türkiye-Orta Asya ilişkileri üzerine çeşитли konularda görüş alışverişін-де bulundular. □

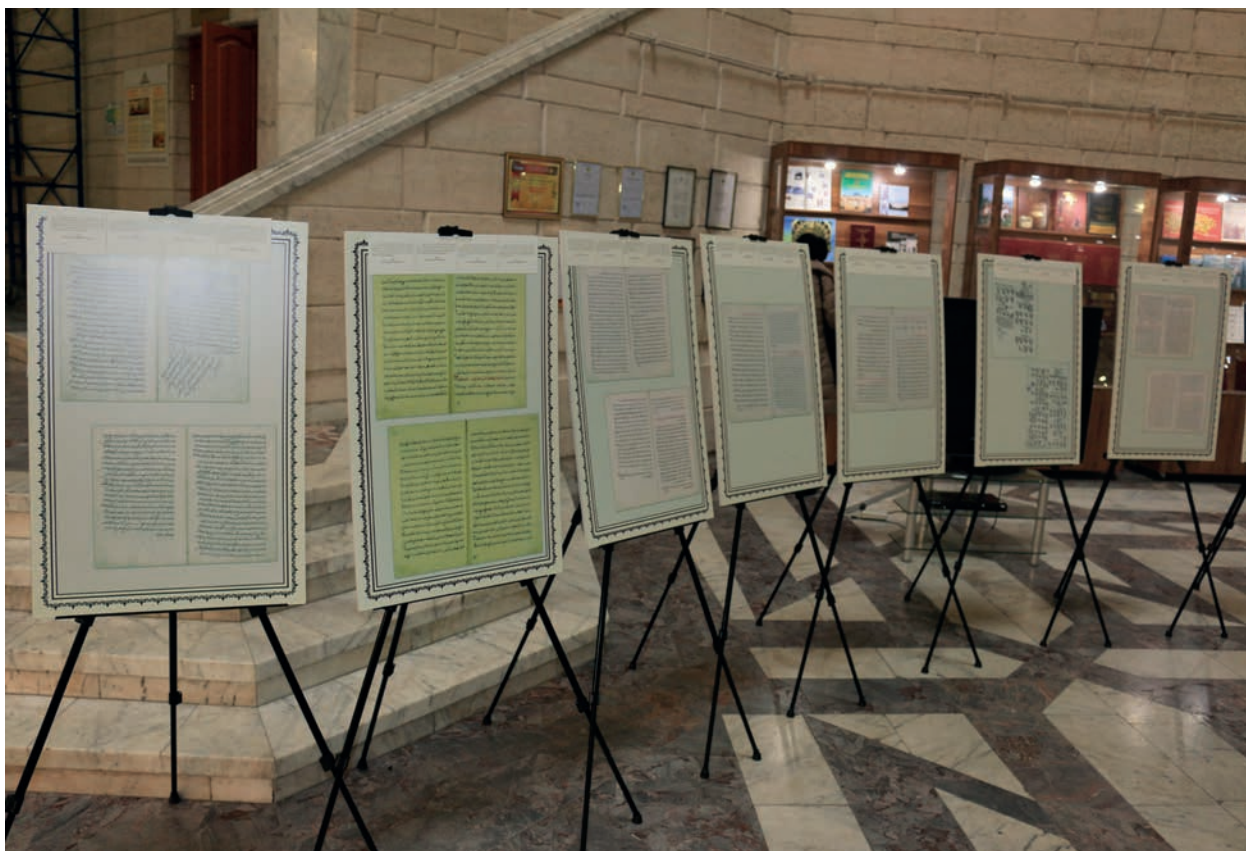
19 KASIM 2018 TARİHİNDE "BELGELERLE OSMANLI DEVLETİ VE ORTA ASYA HANLIKLARI MÜNASEBETLERİ" SERGİSİ ALMATI'DA ZİYARETÇİLERİYLE BULUŞTU.

19 ҚАРАША 2018 ЖЫЛЫ ОСМАНЛЫ МЕМЛЕКЕТІ МЕН ОРТА АЗИЯ ХАНДЫҚТАРЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ ҚҰЖАТТАРЫНЫҢ КӨРМЕСІ АЛМАТЫ-ДА ҚАЛАСЫНДА ӨЗ КӨРЕРМЕНДЕРІНЕ АШЫЛДЫ.

Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü, Yunus Emre Türk Kültür Merkezi-Astana, Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Merkez Müzesi, Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosluğu'nun katkıları ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na Bağlı

19 қараша 2018 жылы Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Юнус Эмре түрік мәдениет орталығы, Түркия Республикасының Алматы Бас консулдығы және Түркия Республикасының Президентінің Мемлекеттік мұрағатының қолдауымен «Османлы Мемлекеті мен Орта Азия Хандықтары Қарым- қатынастары құжаттарының» көрмесі өтті. Ашылу салтанатын Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік мұражайының директор орынбасары, Түркия Республикасының Алматы Бас консулы, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры және Юнус Эмре институтының директор орынбасыны өз сөздерімен бастады.

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік Орталық мұражайының директор орынбасары Көкабаев Бейбітқали көрмені ұйымдастыруға өз үлестерін қосқан қонақтар мен мекемелерге алғысын білдірді.

Devlet Arşivleri Başkanlığı'nın himayeleriyle, 19 Kasım 2018 tarihinde "Belgelerle Osmanlı Devleti ve Orta Asya Hanlıkları Münasebetleri" konulu serginin açılış töreni düzenlendi. Açılış töreninde, Devlet Merkez Müzesi Müdür Yardımcısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin Almatı Başkonsolosu, Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü ve Yunus Emre Enstitüsü-Astana Müdür Vekili birer konuşma yaptı.

Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Merkez Müzesi Müdür Yardımcısı Kokabayev Beibitkali, ziyaretçilere 'hoş geldiniz' diyerek, serginin düzenlenmesinde emeği geçen kişi ve kurumlara teşekkür etti.

Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz, serginin önemine dikkat çekti ve Kazakistan'ın öncülü durumundaki Kazak Hanlığı'nın da Osmanlı Devleti ile ilişkiler geliştirdiğini aktardı. Yılmaz, konuşmasında, serginin hazırlanmasında emeği tüm geçen kurum ve kuruluşlara teşekkürlerini ilettili.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Almatı Başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz, serginin önemine dikkat çekti ve Kazakistan'ın öncülü durumundaki Kazak Hanlığı'nın da Osmanlı Devleti ile ilişkiler geliştirdiğini aktardı. Yılmaz, konuşmasında, serginin hazırlanmasında emeği tüm geçen kurum ve kuruluşlara teşekkürlerini ilettili.

Aхмет Ясауи атындағы Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент, доктор Вакур Сүмердің айтуынша, көрме Анатолия мен Орталық Азия арасындағы қарым-қатынастар өткеннен бүгінгі күнге дейін үздіксіз жалғасып келе жатқанын көрсету үшін өте маңызды. Сүмер бұл қатынастардың үздіксіз жалғасуы Анатолия мен Орталық Азияға «ортақ мәдениет аурасы» сапасын сақтауға көмектескенін атап өтті.

Астанадағы Юнус Эмре институтының ди-

Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer de, serginin Anadolu ile Orta Asya arasındaki münasebetlerin geçmişten bugüne kesintisiz olarak sürdüğünü göstermesi açısından büyük önem taşıdığını anlattı. Sümer, bu münasebetlerin kesintisiz olarak devam etmesinin, Anadolu ile Orta Asya'nın 'ortak bir kültür havzası' niteliğini korumasına yardım ettiğini vurguladı.

Yunus Emre Enstitüsü Astana Müdür Vekili Almagül İssina da, serginin içeriğine değindi ve örnek olarak bir resmi yazışmayı özet olarak okudu.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in "Ruhani Cangıru" (Manevi Canlanma) programı kapsamında; Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Merkez Müzesi'nde açılan sergide Osmanlı Devleti ile Orta Asya Hanlıkları arasındaki ilişkileri sergileyen 40 resmî belge sunulmuştur. Bütün belgeler Türkiye Cumhuriyeti devlet arşivlerinden alınmıştır.

ректор орынбасары Алмагүл Иссина сондай-ақ көрменің мазмұнына тоқталды және мысал ретінде ресми хат-хабарды оқып берді.

ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Рухани жанғыру» бағдарламасы бойынша; Қазақстан Республикасы Мемлекеттік орталық мұражайында ашылған көрмеге Осман империясы мен Орталық Азия хандығы арасындағы қарым-қатынас туралы 40 ресми құжат ұсынылды. Барлық құжаттар Түркия Республикасының мемлекеттік мұрағаттарынан алынды. Көрмеге енген құжаттарға 1713 жылы қазақ хан Мұхаммед Гайб хан және Османлы сұлтанның хаттары кіреді.

Атап айтқанда, (1713 жылғы 21 тамыздағы) Сұлтанның Қазақ ханы Мұхаммед Гайб ханға жолдаған хатының копиясы, 1713 жылғы 21 тамыздағы Қазақ ханы Мұхаммед Гайб ханның Султанға жіберген он түрлі сыйлықтарының кітабының көшірмесі, М. Лесардың Орталық Азия саяхатында туралы «Орта

Sergiye konulan belgelerin arasında Kazak Hanı Muhammed Gaib Han ile Osmanlı Sultanı'nın 1713 yılındaki mektupları gibi tarihi belgeler de yer almıştır.

Özellikle, Kazak Hanı Gaib Muhammed'e gönderilmiş olan Sultan mektubunun kopyası (21 Ağustos 1713 tarihli), Kazak Hanı Gaib Muhammed'in Sultan'a göndermiş olduğu on ayrı hediyein kayda alınmış defterinin kopyası (21 Ağustos 1713), M. Lessar'ın Orta Asya seyahati hakkında "Central Asia No. 1" adlı raporunun tanıtımı (1883), Türkistan bölgesinin Berlin'de basılmış haritası (1862) gibi önemli evraklar Kazak halkının incelemesine sunulmuştur. Bunların dışında Buhara, Hive ve Kokand Hanlıkları ile Osmanlı Devleti ilişkilerini gösteren mektuplar, belgeler ve haritalar sergilenecektir.

Азия № 1» атты баяндаманың тұсаукесері (1883), Түркістан аймағының Берлинде ба-сылған картасы (1862) сияқты маңызды құ-жаттар ұсынылды. Бұған қоса, Бұқара, Хай және Қоқан хандығы мен Османлы мемле-кетінің қарым-қатынасын көрсететін хаттар, құжаттар мен карталар қойылады.

«Османлы Мемлекеті мен Орта Азия Хан-дықтары Қарым- қатынастары құжаттары-ның» көрмесі 19-29 қараша аралығында Алматыдағы Қазақстан Орталық мұражайы-нда көрмеге ашық болған. □

“Belgelerle Osmanlı Devleti ve Orta Asya Hanlıkları Münasebetleri” sergisi 19-29 Kasım tarihleri arasında, Almatı’da bulunan Kazakis-tan Merkez Müzesi’nde ziyarete açılmıştır. □

ERI Infographic No.12

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДА ҚОРШАҒАН ОРТА ЖӘНЕ ӨНЕРКӘСІПТІК ДИНАМИКА | ORTA ASYA'DA ÇEVRE VE SANAYİ DİNAMİKLERİ
ENVIRONMENT and INDUSTRIAL DYNAMICS in CENTRAL ASIA

KAZAKHSTAN (KZ)

UZBEKISTAN (UZ)

KYRGYZSTAN (KG)

TAJIKISTAN (TJ)

TURKMENISTAN (TK)

CO2 Metric Tons per Capita

2012	14,68	3,95	1,31	0,45	13,12
2013	15,28	3,49	1,23	0,52	13,08
2014	13,77	3,47	1,15	0,67	13,04
2015	12,89	3,47	1,15	0,68	14,14
2016	12,88	3,48	1,16	0,69	14,01

Industrial Output (Billion USD)

2012	63,35	14,4	1,2	1,6	19,2
2013	65,31	15,6	1,6	1,7	20,1
2014	66,31	16,9	1,6	1,8	21,2
2015	66,14	18,3	1,7	2,0	21,2
2016	66,94	19,5	1,8	2,2	

Source: knoema.com

World Bank Data www.worldbank.org

How to cite: Eurasian Research Institute, (2018). Environment and Industrial Dynamics in Central Asia. ERI Infographics No.12

Akademik Türkçe Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu verilmeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Aralık 2018 Sayı: 35
Желтоқсан 2018 жыл №35